

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 53.

Lördagen den 6 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 102, i anledning af väckt motion om anslag för utredning rörande äganderätten till båtsmans- och soldattorp.

§ 2.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ett årligt anslag för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne.

*Angående ett
årligt anslag
för Hans
Kungl. Hög-
het Hertigen
af Skåne.*

Uti en den 31 nästlidne mars till Riksdagen aflåten proposition hade Kungl. Maj:t med anledning af Hans Kungl. Höghet Hertigens af Skåne förestående giftermål, under åberopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen, att å riksstatens första hufvudtitel måtte för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne uppföras ett årligt anslag å 100,000 kronor, att utgå från början af den månad, under hvilken Hans Kungl. Höghets förmälning ägde rum.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 277, hade herr J. Forssell m. fl. hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts härom gjorda framställning samt med afslag å herr J. Forssells m. fl. i ämnet väckta motion, måtte å riksstatens första hufvudtitel för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne uppföra ett årligt anslag å 100,000 kronor, att utgå från början af den månad, under hvilken Hans Kungl. Höghets förmälning ägde rum.

Andra Kammarens Prot. 1905. N:o 53.

Angående ett
årligt anslag
för Hans
Kungl. Hög-
het Hertigen
af Skåne.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Forssell, som yttrade: Herr talman, mina herrar! De skäl, som jag och mina medmotionärer ha anfört mot ifrågasvarande anslag, äro alldeles lika med dem, som af 1886 års statsutskott anförts mot beviljande af det då äskade anslaget till hertigen af Gottland. Ett af dessa skäl, nämligen betänkligheten mot förändring af civil-listan under en konungs regeringstid, är af den principiella betydelse, att i flere europeiska länder det i lag stadgats, att en sådan förändring icke får ske. Så är förhållandet i vårt grannland Danmark samt i England.

Då frågan om försäljning af Arffurstens palats var före vid 1902 års riksdag, påvisades det, att med palatset torde följa ett hofstall på Blasieholmen, som hade ganska fördelaktigt läge och ett ganska betydande tomtvärde. Men det ansågs, att rätten därtill var något omtvistad; men nu har i tidningarna upplysts och lämnats oemotsagdt, att denna tvist har blifvit af hofförvaltningen uppgjord med Stenbockska arfvingarna, som hade anspråk på den tomten; och därigenom kan nu denna vackra och värdefulla tomt bli fri för bebyggande på tidsenligt sätt, så att arffursten snart får en årlig inkomst på ytterligare åtskilliga tiotusentals kronor.

Sedan vi aflämnat vår motion, har i Norges storting väckts förslag om apanage åt Hans Kungl. Höghet på 50,000 kronor, och detta är ju enligt den vanliga proportionen, som brukar vara gällande mellan Sverige och Norge med afseende å apanage. Det utgör nämligen i det allra närmaste $\frac{7}{20}$ af det belopp, som, efter ett bidrag från Sverige af 90,000 kronor, skulle utgå till Hans Kungl. Höghet. Men härtill kommer, att Sveriges andel öfverskrides med det belopp, som nu kommer att inflyta för tomterna på Blasieholmen. Jag finner mig därför befogad att yrka bifall till vår motion.

Hans excellens herr statsministern Ramstedt: Jag skall endast tillåta mig anhålla, att kammaren måtte lämna sitt bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Äfven jag vill i likhet med herr statsministern på det lifligaste förorda bifall till statsutskottets förslag. Det är en mycket grannlaga fråga detta, som i viss mån berör vårt förhållande till det mot oss välvilligt stämda England; och den, som känner förhållandena där, huru lifligt hela nationen tager del i allt, som rör kungahuset och dess medlemmar, förstår mycket väl, att ett afslag här skulle ställa Sverige på en mycket låg punkt i engelsmännens ögon. Och då man vidare tänker på, huru man nu äflas om ynnesten från England och dess ledande kretsar i den lilla tvist, som vi ha med vårt grannland, blir frågan ännu ömtåligare.

Jag ber därför, att man utan längre debatt, om det är möjligt, bifaller statsutskottets hemställan.

*Angående ett
årligt anslag
för Hans
Kungl. Hög-
het Hertigen
af Skåne.
(Forts.)*

Herr Thorsson: Då jag varit med om att underteckna den motion, hvori det yrkas afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, anhåller jag endast att få säga ett par ord till ytterligare be-lysning af de skäl, hvarför jag undertecknat denna motion. Jag har därmed icke afsett att inveckla Sverige i vare sig det ena eller det andra här af en talare antydda förhållandet. Jag har sett denna sak ur synpunkten af att det är en rent inre angelägenhet, som skulle afgöras, utan att man inblandar yttre angelägenheter i den-samma.

Mig förefaller det märkvärdigt, att man med skattemedel skall öka en redan förut garanterad inkomst af 90,000 kronor med ytter-ligare 100,000 kronor. Med den öfvertygelse, jag har, kan åtmin-stone icke jag godkänna en sådan åtgärd.

Vi hafva för några dagar sedan behandlat en fråga, hvarvid den beräkningen framställdes, att det icke är mer än omkring 100,000 af Sveriges medborgare, som befinna sig i den lyckliga ställning, att de hafva öfver 2,000 kronors årlig inkomst. Det får då icke för-våna någon, att, då den stora delen af Sveriges medborgare är hän-visad till att existera på en så liten inkomst som några hundra kro-nor, det just från det hållet kommer fram en sådan uppfattning som den, jag här gifvit uttryck åt.

En annan fråga ligger på kammarens bord till afgörande, hvil-ken också är af mycket viktig natur. Den rör en afbetalning från de en gång beslutade intäkterna af tullarna till det arbetande folkets ålderdomsförsäkring. Den kommer, märkvärdigt nog, i sällskap med denna fråga på kammarens bord, och där gäller det en afprutning på denna afbetalning med motivering, att vårt lands ekonomiska re-surser äro sådana, att vi icke ha råd att offra det belopp, som hit-tills afsatts för denna sak. Om landets ekonomiska resurser äro så dåliga, att man icke har råd att fortsätta med denna afsättning, då få herrarne ursäkta, att jag icke kan förstå, hur man kan vara med om det här framlagda förslaget.

Jag ber att i all korthet få yrka afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Branting, Olofsson, Persson* i Malmö och *Larsson* i Västerås.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Branting begärde

Angående ett likväl votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och an-
 ärligt anslag slogs följande voteringsproposition:

för Hans
 Kungl. Hög-
 het Hertigen
 af Skåne.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan
 i utskottets förevarande utlåtande n:o 105, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hem-
 ställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utföll med 148 ja mot 43 nej; och hade kam-
 maren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Angående yt-
 terligare låne-
 understöd för
 anläggning af
 järnväg från
 Orsa till Sveg.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets
 utlåtande n:o 106, i anledning af väckta förslag om beviljande af
 ytterligare låneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa
 till Sveg.

Uti en till Riksdagen den 10 mars 1905 aflåten proposition
 hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag
 af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit
 Riksdagen medgifva, att åt Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag
 måtte till fullbordande af den redan påbörjade järnvägsanläggningen
 mellan Orsa och Sveg kunna å det af Riksdagen enligt skrifvelse
 den 7 maj 1901 till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljade
 och till Kungl. Maj:ts förfogande ställde extra anslag af 7,500,000
 kronor anvisas ytterligare ett understödsbelopp af 2,200,000 kronor
 utan iakttagande af i statsrådsprotokollet omförmälda, i Riksdagens
 berörda skrifvelse stadgade villkor och med förbehåll att, äfven därest
 från statsverkets sida påyrkades inlösnings af järnvägen, innan 10 år
 förflutit från det någon del där af öppnats för allmän trafik, staten
 skulle äga påfordra, att inlösningsvärdet bestämdes af gode män, på
 sätt i den å ifrågavarande järnvägsanläggning meddelade koncessio-
 nen vore föreskrifvet för den händelse inlösnings skulle tidigare
 ifrågakomma.

Uti två lika lydande motioner, som vid Riksdagens början
 blifvit väckta, den ena, n:o 25, inom Första Kammaren af herr *I.
 von Stapelmohr m. fl.* och den andra, n:o 121, inom Andra Kam-
 maren af herr *K. Starbäck m. fl.*, hade föreslagits, att Riksdagen
 måtte till Kungl. Maj:ts förfogande ställa en summa af två millioner
 kronor, däraf 300,000 kr. under år 1905, att lämnas som statslån

till Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag för fullföljande af järnbanan från Orsa till Sveg.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de af herr von Stapelmohr m. fl. och herr Starbäck m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte medgifva, att å det af Riksdagen enligt skrifvelse den 7 maj 1901 till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljade och till Kungl. Maj:ts förfogande ställda extra anslag af 7,500,000 kronor finge, utan iakttagande af i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 10 mars 1905 omförmälda, i Riksdagens berörda skrifvelse stadgade villkor, åt Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag till fullbordande af den redan påbörjade järnvägsanläggningen mellan Orsa och Sveg kunna anvisas ytterligare ett låneunderstöd till belopp af 2,200,000 kronor, dock under villkor dels att landsting, kommuner eller enskilda i afgifven förbindelse, som af Kungl. Maj:t godkändes, utfäst sig att, i händelse de af statsmedel för järnvägsanläggningens utförande anvisade låneunderstöd jämte öfriga för bolaget tillgängliga medel skulle visa sig icke vara tillräckliga för järnvägsbyggnadens fullbordande enligt plan, som af Kungl. Maj:t fastställdes, tillhandahålla bolaget för detta ändamål ytterligare erforderliga medel intill ett belopp af 250,000 kronor, dels ock att, därest från statsverkets sida påyrkades inlösnings af järnvägen, innan 10 år förflutit från det någon del däraf öppnats för allmän trafik, staten skulle äga påfordra, att inlösningsvärdet bestämdes af gode män, på sätt i den å ifrågavarande järnvägsanläggning meddelade koncessionen vore föreskrifvet, för den händelse inlösnings skulle senare ifrågakomma.

(Forts.)

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation af herrar vice talmannen *Pehrson*, *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Persson* i Stallerhult, *Nylander*, *Odqvist*, *Sjö*, *Persson* i Tällberg, *Petersson* i Påboda och *Nilsson* i Skärhus, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall; samt

b) att Riksdagen ej heller måtte bifalla de af herr von Stapelmohr m. fl. och af herr Starbäck m. fl. i ämnet väckta motionerna.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till:

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Den nu af herr talmannen föredragna frågan är nog en af dem, som tilldraga sig mindre vanlig uppmärksamhet. Dess föregående öden känna vi alla, och jag tager mig därför friheten förbigå dem. Men frågans nuvarande läge bjuder att allvarligt begrunda densamma, innan kammararen går att fatta det viktiga, afgörande beslutet.

Vid behandling af ärendet inom utskottet hafva, såsom kam-

Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

marens ledamöter finna, olika meningar gjort sig gällande beträffande Kungl. Maj:ts framställning i ifrågavarande fall. För att gå så rakt på saken som möjligt och blifva så kort som möjligt, ber jag att få direkt vända mig mot de skäl, som blifvit anförda af statsutskottets majoritet för bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Utskottsmajoriteten anför till att börja med: »Då emellertid banan nu står halffärdig, vore det enligt utskottets mening ytterst beklagligt, om företaget måste uppgifvas och det betydande kapital, som redan nedlagts därå, finge anses tillspillogifvet. Särskildt för de fattiga kommunerna i Härjedalen, hvilka ådragit sig betungande skulder för åstadkommande af denna för orten synnerligen viktiga förbindelseled, vore det mycket hårdt, om densamma icke skulle komma till stånd och de gjorda uppoffringarna sålunda skulle blifva utan nytta.»

Väl må man instämma med utskottsmajoriteten därutinnan, att det skulle vara mycket beklagligt, om detta järnvägsföretag skulle tills vidare helt och hållet afstanna. Men kanske icke helt och hållet ändå. Ty troligt är, att den södra delen af banan, som utgör ungefär hälften af banans hela längd och så till vida färdig, att den sträckningen är skenlagd, snart nog kommer att trafikeras. Någon utväg måtte väl yppa sig, för att den bandelen skall blifva fullbordad. Men huru det kan komma att gå med den öfre halfdelen af bansträckningen, om staten icke träder emellan vid detta eller något annat tillfälle, det kan ju vara ovisst, det erkänner jag. När man här åberopat särskildt de fattiga kommunerna i Härjedalen, kan det icke gärna undgå ens uppmärksamhet, att felet, som ligger däri, att detta järnvägsföretag icke kan blifva fullbordadt eller, rättare sagdt, att det blifvit satt i scen utan att vara byggdt på solida grunder, det borde väl icke det öfriga landet helt och hållet stå risken för, hvilket naturligtvis blefve förhållandet, om staten här skulle träda emellan.

Det kunde vid detta tillfälle vara frestande att något uppehålla sig vid, huru vissa järnvägsanläggningar nu mera tillkomma i vårt land. I det afseendet har jag hört mycket rörande Orsa—Svegbanan. Men jag vill icke upptaga detta under diskussionen i dag. Endast så mycket tillåter jag mig att säga, att det är förunderligt, att ett järnvägsföretag kan komma till stånd på så märkvärdiga grunder, som här verkligen är förhållandet.

Utskottsmajoriteten anför vidare såsom skäl för sin tillstyrkan följande: »Med afseende å järnvägens betydelse för staten har påvisats den fördel, som därigenom skulle beredas för tillgodogörande af afkastningen från Hamra kronopark.»

Utskottsmajoriteten har nöjt sig med att uttrycka sig både försiktigt och lamt; och det undrar jag icke mycket på. Ty den nytta, som staten skulle ha af järnvägen vid afverkning af skog från Hamra kronopark, står icke i någon proportion till den risk, hvarom nu är fråga, nämligen att staten skulle lämna ett lån à 2,200,000 kronor, ett lån, på hvars afkastning eller ränta staten nog torde få vänta

bra länge. Det är åtminstone högst sannolikt, att staten skulle få vänta bra länge på någon ränta å det kapitalet, ja, kanske så länge, att det till slut icke blefve någon annan råd — för att icke den sista villan skulle blifva värre än den första — än att staten får inköpa järnvägen.

Angående ytterligare läneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg.

(Forts.)

Utskottsmajoriteten anför vidare såsom skäl för sin mening, att »hvad angår frågan huruvida Orsa—Svegbanan lämpligen skall kunna ingå såsom en länk i den tilltänkta inlandsbanan, synes denna fråga icke kunna med någon säkerhet bedömas, förrän närmare utredning och undersökning beträffande sistnämnda bana blifvit verkställd».

Det var då alltför väl, synes det mig, att icke utskottsmajoriteten gjort sig skyldig äfven till det påståendet, att denna bana Orsa—Sveg skulle blifva en integrerande del i den möjligen blifvande inlandsbanan.

Det anföres vidare: »Då emellertid inlandsbanan under alla förhållanden lär komma att framgå öfver Sveg, bör otvifvelaktigt en järnväg från denna ort till Orsa med dess redan befintliga järnvägsförbindelser både i sydlig och östlig riktning blifva till stort gagn såväl för den allmänna samfärdseln som ock för strategiska ändamål.»

Utskottsmajoriteten vill icke ens afhålla sig ifrån att tala om det strategiska ändamålet, hvilket, såsom herrarna väl veta, när det gäller ekonomiska frågor och i synnerhet järnvägsfrågor, är det sista skäl, man griper efter. Det är ett bevis, att det icke finnes några vidare skäl att uppleta, icke ett enda, när man kommer fram med de strategiska skälen.

Emellertid, hvad beträffar detta, fortsätter utskottsmajoriteten så här: »Och af det yttrande, som chefen för generalstaben afgifvit i ärendet, framgår, att Orsa—Svegbanans byggnadssätt enligt den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen reviderade planen kan anses motsvara äfven de militära fordringarna, och synes vid detta förhållande tillräcklig anledning saknas att vid anläggning af banan tillämpa det betydligt dyrbarare byggnadssätt, som af järnvägsstyrelsen förordats.»

Här har utskottsmajoriteten sålunda uttalat tvenne saker: dels det, att utaf generalstabschefens yttrande att döma synes det vara förhållandet, att den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen reviderade planen kan anses motsvara äfven de militära fordringarna, och dels för det andra, att vid detta förhållande synes tillräcklig anledning saknas att vid anläggning af banan tillämpa det betydligt dyrbarare byggnadssätt, som af järnvägsstyrelsen förordats.

Låt oss då se till, hvad chefen för generalstaben här yttrat i detta afseende. Hans anförande är för långt för att här kunna i sin helhet citeras. Jag får därför inskränka mig att anföra endast ett litet stycke däraf.

Det heter på ett ställe uti chefens för generalstaben utlåtande så här:

Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

»att byggandet af en ny järnvägslinje väster om linjen Orsa—Sveg och på endast omkring 30 kilometers afstånd från densamma knappast kunde hafva utsikt att blifva förverkligadt inom en öfverskådlig tid; samt att det under sådana omständigheter syntes ur militär synpunkt tills vidare fullt tillräckligt för åstadkommande af en genom hela landet löpande förstklassig inlandsbana — jag ber herrarna lägga märke till dessa ord: *förstklassig inlandsbana* — att åtgärder vidtoges för höjande af trafikförmågan hos järnvägs-linjerna Falun—Orsa och Orsa—Sveg till samma trafikklass som Bergslagernas järnvägar och den föreslagna norrlandska inlandsbanan. Sedan detta underdåniga yttrande afgifvits, hade ej något inträffat, som kunnat rubba generalstabschefens uppfattning, att såväl Bergslagernas järnvägar från Göteborg till Falun som linjerna Falun—Orsa och Orsa—Sveg borde ingå i den tillämnade militära inlandsbanan, hvad de båda senare linjerna anginge, dock endast för så vidt de kunde uppbringas till *förstklassig trafikförmåga*.»

Stämmer nu detta generalstabschefens utlåtande, som jag här ordagrant har citerat, öfverens med hvad utskottsmajoriteten har om detsamma anført? Herrarna torde lägga märke till, hvilken väsentlig skillnad som förefinnes i detta fall. Och jag kan icke för min del förundra mig öfver, att utskottsmajoriteten velat och kunnat på detta sätt missförstå eller misstyda generalstabschefens mening.

Utskottsmajoriteten anför vidare, att »med afseende å ofvan angifna förhållanden och på grund af de skäl, som i öfrigt blifvit af departementschefen anförda, anser sig utskottet kunna — utskottsmajoriteten står således på gränsen: den säger icke, att den anser sig böra, utan allenast kunna — tillstyrka att för fullbordande af ifrågavarande järnväg ett ytterligare statslån å 2,200,000 kronor må beviljas Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag».

Sådana äro de skäl, på hvilka majoriteten anser sig kunna tillstyrka statslånet i fråga. Efter min mening är detta de svagaste skäl, jag ännu sett anföras uti ett utskottsutlåtandes motivering för bifall till framställningar, som i betydenhet kunna jämföras med den nu föreliggande. Ty det understöd, som här ifrågasättes, representerar ju ett mycket stort belopp, och, med hänsyn äfven till andra förhållanden, som spela in här, är det mycket viktigt, hvad Riksdagen kommer att besluta.

Så säger utskottets majoritet: »För att emellertid vinna erforderlig trygghet, att järnvägsföretaget verkligen skall komma till fullbordan utan att statens hjälp än mera anlitas, anser etc.» Således tror utskottets majoritet, att, fastän den här tillstyrker hvad utaf väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkningar framgår och af Kungl. Maj:t begärts, nämligen 2,200,000 kronor, det icke är säkert, att detta kommer att räcka. För den händelse än mera skulle behövas, ja, då vädjar utskottet till enskildas mellankomst och begär

för detta ändamål ett belopp af 250,000 kronor, som landsting och kommuner skulle garantera för.

Vid behandlingen af ärendet inom utskottet var det en ledamot, som yrkade på att den summan skulle höjas till en half million. Denne ledamot var ifrån den trakt det här gäller och, på grund af egen och andras kännedom om förhållandena på ort och ställe, fann han sig manad att erinra utskottet om att detta belopp, 250,000 kronor, som skulle garanteras af landsting med flere, var alldeles för litet tilltaget, hvarför han, som nämndt, ansåg sig böra påyrka summans höjande till en half million kronor. Och kan någon vara fullt förvissad därom, att, äfven om ett sådant tillägg blifvit gjordt, och ett sådant villkor blifvit fäst vid statslånets utgående, som att de enskilde här skulle garantera en summa af en half million kronor, man därför skulle vara säker på att banan skulle bli färdig? Ingalunda.

Nu till sist ber jag att i allra största korthet få erinra om huru det gått, när staten trädt emellan med understöd, vanligast i form af lån, vid järnvägsföretag och dessa företag varit byggda på lösa eller mindre solida grunder. Exempelvis ber jag då få erinra om Vislanda—Bolmens järnväg, på hvilken staten har förlorat, jag tror, i rundt tal en million kronor. Och om några dagar härefter, så få herrarne en framställning från statsutskottet angående Lenna—Norrtälje järnvägs försäljning till Stockholm—Rimbobolaget. Där kommer staten att göra en likartad förlust.

Andra enskilda järnvägsbolag ligga bra nära till att icke kunna fullgöra sina förbindelser för de statslån, som de erhållit, och det blir sannolikt icke, ja, man kan väl säga, med säkerhet icke de två *sista* enskilda järnvägar, dessa nu nämnda, Vislanda—Bolmens och Lenna—Norrtälje järnvägar, som staten kommer att förlora stora summor på.

Hvad som är sannolikast det är, att om staten här lämnar det ifrågavarande lånet, 2,200,000 kronor, så är det bortkastade pengar, enligt min mening, likaväl som det staten redan har lämnat, uppgående till ett belopp af öfver 1,200,000 kronor.

Detta är det sannolikaste, men något annat är ovissst härvidlag, och därför synes det mig, som om kammaren gjorde rättast i att afslå såväl Kungl. Maj:ts framställning som statsutskottets förslag, hvarom jag nu, herr talman, ber att få framställa yrkande.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Herr talman, mina herrar! Då jag nu går att gentemot reservernerna inom statsutskottet och den föregående talaren söka utveckla de skäl, som tala för Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, vill jag börja med att erkänna, att jag visst icke förbisett vikten af hvad som från motsidan åberopats. Frågan är otvifvelaktigt

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

ganska svår, men jag är dock för min del öfvertygad om att de skäl, som tala för den kungl. propositionen, öfverväga dem, som tala emot densamma.

Frågan gäller, huruvida staten, som till ifrågavarande järnvägsföretag såsom lån tillsläppt 1,838,000 kronor, nu, då det visat sig, att dessa medel icke räcka, skall tillsläppa hvad som ytterligare erfordras till järnvägens fullbordande eller 2,200,000 kronor. Det är otvifvelaktigt, såsom reservanterna och herr vice talmannen påpekat, ett mycket afsevärdt belopp. Jag måste äfven ge motståndarne rätt därutinnan, att det icke är mycken utsikt, att staten skall kunna få vare sig ränta eller amortering på detta belopp. Vore det allenast fråga om en kapitalplacering, kunde det således icke gärna uppstå någon tanke på att lämna ett sådant belopp, men frågan är icke så enkel.

Jag förbiser ingalunda vikten utaf att vid våra järnvägsföretag vi böra tillse, att vi placera de kapital, som därå nedläggas, så, att vi få någorlunda skälig afkastning. Detta bör otvifvelaktigt vara regeln. Men att uppställa det såsom en *undantagslös* regel, att man icke skall lämna anslag till järnvägar annat än där man kan beräkna direkt afkastning på kapitalet, tror jag icke är möjligt; och så har man icke heller förfarit i vårt land. Till bestyrkande härutaf skall jag be att få anföra några siffror ur den senaste järnvägsstatistiken, den af år 1903. Den nordvästra stambanan ifrån Laxå till Norska gränsen, som är 213 kilometer lång och i sitt nuvarande skick kostar 22 och en half million, har gifvit en afkomst af lägst 0.31 % och högst 2.38 %. Norrländska tvärbanan ifrån Sundsvall till norska gränsen, som är 363 kilometer lång och i sitt nuvarande skick kostat 31,680,000 kronor, har gifvit lägst ett underskott af 0.25 % och högst en afkastning af 1.09 %, och linjen från Bräcke till Boden med bibanor, som är 703 kilometer lång och kostar 47,100,000 kronor, har ständigt gifvit underskott af lägst 0.09 % och högst 1.40 %. Staten har vidare till åtskilliga enskilda järnvägsföretag lämnat icke obetydliga belopp såsom anslag utan skyldighet för dessa järnvägar att vare sig återbetala kapitalet eller lämna ränta därå. Senast vid förra årets riksdag beslöts ett sådant anslag.

Hvarför har nu staten uppfattat så afsevärda summer, utan att man, hvad beträffar statsbaneanläggningarna, haft anledning att antaga, att de direkt skolat ränta sig, eller, hvad angår anslagen till de enskilda banorna, ens gjort anspråk på, att de skulle utfästa sig till återbetalning af kapitalet eller räntebetalning? Jo, naturligtvis har detta i främsta rummet berott på insikten om järnvägarnes stora kulturella betydelse. Det är ju ett obestriddigt faktum, att det finnes knappast någonting så ägnadt att utveckla kulturen i en landsdel eller inom ett land, den andliga såväl som den materiella, som goda kommunikationer. Därför är det som man i sådana fall, då stora kulturella intressen eller andra viktiga omständigheter

påkallat det, har nedlagt dessa betydliga belopp utan att hafva hopp om direkt ränta på penningarna. Det är alldeles naturligt, att man i sådana fall bör gå till väga med den största försiktighet. Det är endast då synnerligen viktiga skäl påkalla det, som man bör så förfara. Frågan är således nu, huruvida här föreligga sådana skäl, att man bör frångå den eljest nog riktiga regeln att icke nedlägga pengar på ett järnvägsföretag, om icke detta kan antagas skola någorlunda ränta sig.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

Innan jag går vidare, ber jag att få erinra om huru det ifrågasvarande järnvägsföretaget tillkommit och den situation, hvari den nu befinner sig. Af propositionen finna herrarne, att järnvägen afser att utgöra en förbindelselänk mellan provinsen Härjedalen, å ena sidan, och järnvägsnätet i Dalarne, å andra sidan, att aktieägarne nästan uteslutande äro de kommuner, som kunna hafva nytta af järnvägen jämte Jämtlands läns landsting, att södra hälften af järnvägen är rätt nära sin fullbordan, men att på den norra delen endast obetydligt arbete är utfördt, och slutligen att järnvägsbolaget är i en sådan situation, att, därest staten icke träder emellan, ingen som helst utsikt förefinnes, att det påbörjade arbetet kan komma vidare. Herr vice talmannen åheropade, att den södra delen åtminstone kan sättas i stånd. Ja, det skulle vara möjligt. Men det är den del, som för det allmänna är minst af intresse. Den är hufvudsakligen af vikt för Orsa socken, genom hvars skogsallmanning den delen går. Däremot är det den öfriga sträckan, som är af vikt för det allmänna.

Hvad är det då för särskilda skäl, som tala för att denna järnvägssträckning kommer till stånd oaktadt de uppoffringar, staten skulle göra? Jo, såsom jag antydde, är det meningen, att denna järnväg skall förbinda Sveg, hjärtpunkten i Härjedalen, med landets öfriga järnvägsnät, och det är just betydelsen af denna bana för Härjedalen, som gör det så angeläget, att järnvägen kommer till stånd. I denna provins bygger och bor en befolkning, som befinner sig i en sådan situation, att här verkligen kräfves hjälp af det allmänna.

För att bevisa detta påstående skall jag be att få lämna några uppgifter om förhållandena däruppe. Dessa uppgifter grunda sig dels på tillgänglig tryckt statistik, hvarvid jag då afser icke landskapet i dess helhet, utan endast den del af landskapet, som skulle få nytta af företaget, och för öfrigt är detsamma som hela landskapet med undantag af de båda västligaste socknarne. Storsjö och Tennäs, dels på en del andra uppgifter, som jag fått från en med ortens förhållanden synnerligen förtrogen person. Folkmängden i denna del af landskapet uppgår till omkring 11,000 personer, fördelade på ett ungefär lika stort antal kvadratkilometer. Redan den omständigheten, att folkmängden är så ringa i förhållande till provinsens yttinnehåll, tyder hän på ogynnsamma naturförhållanden. Detta bekräftas ock af andra uppgifter. Jordmånen är mager, och

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

klimatet är synnerligen hårdt. Jordbruket står lågt. Af spannmål och rotfrukter produceras långt ifrån tillräckligt för befolkningens behof. Endast boskapsskötseln står så högt, att den möjliggör en afsevärd export af kreatur. I själfva verket är det denna boskaps-skötsel jämte skogsbruket, som gör det möjligt för befolkningen att existera här i denna trakt. Dessa angifna omständigheter medföra, att icke allenast vanliga handelsvaror, utan äfven rena lifsförnödenheter i stor omfattning måste transporteras dit från andra håll. Men nu tillkommer, att kommunikationerna äro så dåliga. Det finnes inga andra kommunikationer än landsvägar. Härjedalen är i själfva verket den enda af Sveriges provinser, som icke har någon järnväg. Det finnes icke heller någon ångbåtskommunikation. Allt måste transporteras på landsväg. Och det är icke små sträckor, som här äro i fråga. Från Sveg till enhvar af de 4 närmast belägna städerna, Östersund, Hudiksvall, Falun och Rörås i Norge, är det 20 mil. Till Falun finnes det för öfrigt icke någon väg. Till närmaste järnvägsstation, Ljusdal, är ifrån Sveg 12, från Lillherrdal och Linsell 15 mil. Den långa landsvägstransporten, som således är nödvändig, fördyrar naturligtvis alla varor högst betydligt. Jag skall be att få meddela några detaljsiffror från den härjedalsbo, som tillhandahållit mig de nämnda upplysningarna. Enligt dessa meddelanden kostar en säck mjöl 2 kr. 50 öre, ja, ända till 5 kronor mera än vid järnvägsstation i Norrland. Hö och hafre kostar vanligen 3 öre per kilogram mera än i Jämtland och Helsingland. En tunna potatis kostar i medeltal 8- till 10 kronor, men fås ofta icke under 12 kronor. Särskildt verkar afståndet stor prisförhöjning på tyngre artiklar, såsom järn, tegel och lera. Såsom exempel härpå anföres, att vanligt murtegel, som i Östersund och i Helsingland fås för 3½ å 5 öre per sten, kostar i Sveg 18 å 22 öre. Gödningsämnen, som också äro tunga att frakta, blifva så dyra, att de endast undantagsvis kunna hemskaffas. Min meddelare beräknar, att de forlöner, som betalas för transport från närmaste järnvägsstation till provinsen, belöpa sig för ett år till omkring 200,000 kronor. Dessa höga pris på alla förnödenheter medföra naturligtvis äfven högt uppdrifna arbetslöner.

Sådana förhållanden, som jag nu skildrat, kunna icke annat än alstra fattigdom. Om fattigdom tala också de statistiska uppgifter, som äro bifogade propositionen angående den bevillning och den inkomstskatt, som utgöras från provinsen. Därpå framgår, att summan af både bevillning och inkomstskatt för såväl fastighet som inkomsttagare uppgick år 1903 till ej fullt 13,000 kronor. Blott 100 personer voro enligt bevillningsförordningen upptagna till en inkomst af 1,200 kronor och däröfver, och vid upptaxeringen enligt inkomstskatteförordningen, då således äfven fastighetsägarna voro medräknade, var det endast 135 personer, som kommo upp till en inkomst af 1,000 kronor. Den naturliga följdén häraf är också synnerligen uppdrifna kommunalskatter: de uppgingo år 1902 till be-

lopp växlande mellan 75 och 152 öre per fyrk. Min meddelare säger, att för ett hemman i Linsell socken om $13\frac{1}{2}$ trög kommunaldebetsedeln för år 1903 upptog ett belopp af 1,750 kronor. Däraf voro dock 1,200 kronor uttaxering till en väganläggning, som antagligen icke förekom annat än det året, enär min meddelare säger, att 550 kronor voro de egentliga kommunalutskylderna. Men detta hemman, som hade sådana kommunalutskylder, vinterföder 8 kor och en häst. Härjedalskommunernas utskylder per invånare under år 1902 uppgingo i medeltal till 25 kronor, under det att i Sverige i dess helhet medeltalet för landsbygden utgjorde 10 kronor per invånare.

*Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

Jag ber om ursäkt, om jag tröttat kammaren med dessa siffror, men jag har ansett dem ägnade att ställa i klart ljus, att förhållandena verkligen äro sådana, att något bör göras för att förbättra ställningen.

Att en järnväg, som sätter provinsen i förbindelse med det öfriga landet, i sådant afseende skall hafva synnerligen god verkan, är uppenbart. Först och främst måste naturligtvis priserna på alla förnödenheter, som skola importeras dit, väsentligt nedbringas, och därigenom en minskning i de nu så högt uppdrifna lefnadskostnaderna åstadkommas. Endast detta innebär en högst väsentlig lindring i det tryck, hvarunder befolkningen nu arbetar. Vidare blir det naturligtvis möjligt att med denna järnväg uppbringa jordbruket och boskapskötseln. Man kan införa för jordbruket nödiga artiklar, särskildt gödningsämnen, hvaraf orten är i stort behof. Här finnas ganska stora odlingsmöjligheter i myrar, som finnas af ej så obetydligt omfång, men som äro mycket kalkfattiga. Att järnvägen också skall bidraga till ett vida bättre utnyttjande af skogarna, är gifvet, då nu stora massor af affall få ruttna bort, under det att affallet, om det kunde transporteras utan alltför stora kostnader, skulle kunna tillvaratagas. En järnväg bör väl ock antagligen kunna frambringa någon industri, hvartill drifkraft förefinnes vid flera vattenfall.

Vikten af denna järnvägsförbindelse har också klart insetts af ortens befolkning. Därom vittnar tydligt det faktum, att dessa fattiga härjedalskommuner tecknat för 200,000 kronor aktier i järnvägen, hvarjämte Jämtlands läns landsting bidragit med 100,000 kronor. Om nu järnvägen skulle stanna långt innan den når provinsens gräns, vore ju dessa pengar aldeles bortkastade och ställningen ännu sämre, än den var förut, i följd däraf att kommunerna hafva att ränta och amortera de lån, som upptagits för att inbetala aktieteckningen. Det är därför förklarligt, att det är med stor oro, som provinsens befolkning motser Riksdagens beslut. Nu har herr vice talmannen åberopat, att det är dessa kommuner, som äro aktieägare, och att de få skylla sig själfva, att de icke sett sig bättre för. Ja, det kan ju väl låta säga sig. Men det är icke så godt att beräkna, huru ett sådant företag skall slå ut. Det har naturligtvis uppgjorts be-

Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

räkningar af sakkunnige, och dessa hafva naturligtvis kommunerna icke kunnat kontrollera, det är klart.

Hvad jag nu anfört synes mig tyda på, att här verkligen föreligger ett sådant fall, då staten icke bör uteslutande eller i främsta rummet taga hänsyn därtill, huruvida det kapital, som nedlägges på ett järnvägsföretag, kan direkt förränta sig. Staten har här en kulturell plikt, som den icke bör undandraga sig att uppfylla; och denna plikt fylles genom att staten lämnar det bidrag, som erfordras för järnvägens fullbordande. Det är det hufvudsakliga skäl, hvarför jag anser, att staten här bör träda emellan.

Men det finnes äfven andra skäl, som statsutskottets majoritet åberopat, i första rummet det, att staten redan lämnat ganska betydliga belopp till detta järnvägsföretag och att dessa skulle vara alldeles bortkastade, om järnvägen icke kommer till stånd. Vidare är det otvifvelaktigt, att järnvägen blir af synnerligen stor nytta för Hamra kronopark. Detta är ingen liten fråga, det heller, ty denna kronopark äger en areal af 37,000 hektar, och den årliga afkastningen af densamma uppgår redan nu till 250,000 kronor. Det är ju uppenbart, att det skall spela den allra största roll, om en järnväg drages midt igenom denna kronopark; det kan icke annat än verka högst fördelaktigt för utnyttjandet af den värdefulla egendom, staten har i denna park.

Herr vice talmannen invände vidare, att utskottsmajoritetens yttrande om den militära betydelsen af denna järnväg icke skulle öfverensstämma med chefens för generalstaben. Ja, chefen för generalstaben har visserligen, såsom herr vice talmannen anförde, hemställt, att denna bana — beträffande dess icke fullbordade del — skulle byggas med större anspråk i tekniskt hänseende, än man nu afser. Men chefen för generalstaben har tillika förklarar, att den södra delen, där de värsta stigningarna förekomma, är ur militärisk synpunkt fullt tillfredsställande med de tekniska bestämmelser den nu har och hvilka enligt planen skulle tillämpas jämväl för den norra delen. I detta sammanhang ber jag att få påpeka, att enligt planen, sådan den ändrats, skulle lutningarna för hela banan icke bli större än 14 på 1,000, under det att lutningarna på stambanelinjen Långsele—Boden äro så stora som 16 på 1,000. Det är ju gifvet, att det från generalstabschefens standpunkt skall vara bättre att få en bana med en lutning af 10 på 1,000 än en sådan med 14 på 1,000, men å andra sidan är det ju också bättre att få en bana med lutning af 14 på 1,000 än ingen bana alls; det kan hvar och en begripa.

Så invändes det af reservanterna — och herr vice talmannen har ytterligare betonat det — att det vore ovisst, huruvida järnvägen skulle med det nu ifrågasatta ytterligare anslaget kunna fullbordas. Emellertid hafva ju mycket noggranna beräkningar nu utförts, och med stöd af dessa beräkningar har man ansett sig berättigad antaga, att järnvägsföretaget skall kunna fullbordas med det nu begärda

beloppet. Härtill kommer, att statsutskottets majoritet uppställt den fordran, att de i banan intresserade kommunerna samt landsting eller enskilde skulle utfästa sig stå en särskild risk intill ett belopp af 250,000 kronor, i händelse tillgängliga medel skulle visa sig otillräckliga för järnvägsbyggnadens fullbordande. Härigenom synes den farhågan, att pengarna icke skulle räcka till, vara skäligen reducerad.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid — jag har kanske redan gjort det alltför länge. Jag slutar med en hemställan till kammaren att bifalla utskottets förslag och såmedelst åt den hårdt tryckta befolkningen i denna aflägsna och ganska missgynnade landsända bereda den hjälp, som är så väl behöflig för att denna befolkning skall kunna erhålla bättre existensvillkor.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg.*

(Forts.)

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke tvista med herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet angående behovet och gagnet af en järnvägsanläggning för ifrågavarande kommuner, ty litet hvar känna vi ju, hvilka välsignelsebringande verkningar nya kommunikationsleder medföra för den trakt, där de åstadkommits. Därom skall jag således icke tvista med honom.

Men här är det fråga om hvem som skall betala pengarna för fortsättande af ett järnvägsbyggnadsföretag, som har afstannat, om det är ifrågavarande bolag eller om det är staten som skall göra det. Jag ber att i herrarnes minne få återföra, att de för denna järnvägsbyggnad uppgjorda kostnadsberäkningarna slutade på en summa af 3,700,000 kronor och att de tillgångar, som beräknades — statsanslag, aktiekapital och upplupna räntor — voro 3,800,000 kronor. Det var fördenskull alls icke underligt, att järnvägsaktiebolagets styrelse tog gud i hågen och började bygga, i förhoppning att de kostnadsberäkningar den fått vore tillförlitliga. Under tiden som byggandet pågick har det dock allt mer och mer besannats, att dessa kostnadsberäkningar i stället voro mycket otillförlitliga, och detta har besannats än mera nu, då bolaget kommer med nya beräkningar, utvisande stegrade kostnader, och begär, att Kungl. Maj:t skall hos Riksdagen äska ytterligare låneunderstöd åt bolaget till belopp af 2,200,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har uttalat den förmodan, att inkomsterna af trafik å denna bana — sedan den väl en gång blifvit färdigbyggd — skulle uppgå till 237,000 kronor, samt utgifterna till 325,000 kronor, således en årlig förlust af 88,000 kronor. Under sådana omständigheter är det icke angenämt för den, som skall, både i utskottet och i Riksdagen, hafva ansvar härvidlag, att pålägga statsverket en sådan börda, ja, en sådan skuld, kan man säga, ty så blir nog förhållandet. Det är ju nämligen alls icke sagdt, att bolaget kan återbetala pengarna, allraminst med de förutsättningar, som nu gifvits beträffande banans bärighet.

Då man ser, hurusom det finnes så förmögna aktietecknare i detta bolag som Orsa församling med sina tio millioner kronor i

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

fonder och hvilken församling ju har utsikt att i utstämpling från sina stora skogar ännu få in mycket stora summor, så hade man väl kunnat tänka sig, att denna skulle kunnat anslå de medel, som ytterligare erfordras för järnvägens fullbordande. Och detsamma hade man väl också kunnat förvänta beträffande flere af de öfriga aktieägarna. Så ha vi t. ex. Gäfle stad. Denna är också en af de större aktieägarna, och den behöfde väl ej draga sig för att teckna för ytterligare ett par tre hundra tusen kronor. Afven de andra kommunerna tror jag vara i den ekonomiska ställning, att de godt kunde offra ganska afsevärda summor på en förnyad aktieteckning. Om så skedde, så är jag alldeles förvissad om att banan skulle komma till stånd. Men när det blott tillgår på det viset, att dessa kommuner hålla sina stämmor och på dem öfverenskomma att ingenting vidare teckna, i tro att Kungl. Maj:t och Riksdagen skall på detta järnvägsföretag offra ännu större summor och kasta dem efter de pengar, som redan gått, då skall man icke undra på, att de handlat på det sätt, som de nu gjort. Jag hade dock, som sagdt, tänkt mig, att Orsa kommun med sina stora fonder skulle offra detta belopp, som det nu är ifrågasatt att staten skulle låna bolaget; detta hade kommunen mycket lätt kunnat göra. Det är visserligen sant, att det finns reglementariska föreskrifter om huru afkastningen från dessa fonder skall användas, men därest kommunen beslutat och Konungens befallningshafvande godkänt ett sådant användande af medlen, som jag nu ifrågasatt, så är jag alldeles säker på att saken lätt skulle hafva gått för sig, och änskönt denna Orsa kommun lämnat ett par tre millioner kronor till järnvägsföretagets realiserande, hade den nog ändå en ganska afsevärd fond kvar, så att den helt visst kunde genom afkastningen af densamma få sina utgifter ersatta och betalda.

Herr statsrådet nämnde nyss — och vi hafva jämväl sett det af statsrådsprotokollet — att det ur finansiell synpunkt sedt icke skulle vara för staten fördelaktigt att lämna detta lån, och däri tror jag, att litet hvar af oss, som genomläst handlingarna i frågan, kan gifva honom rätt. Ty från finansiell synpunkt kan det icke vara med statens fördel förenligt att gifva detta lån, synnerligast som det — jag vill ännu en gång erinra därom — finns så rika aktieägare, som själfva kunna tillskjuta det erforderliga kapitalet, och då är det, synes mig, hårdt, att staten skall offra så stora summor på detta företag.

Af de genom Riksdagen beviljade och till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medlen för låneunderstöd åt enskilda järnvägsanläggningar och af hvilka ett belopp å 1,850,000 såsom lån beviljats Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag, har nämnda bolag redan fått lyfta 1,233,000 kronor. Skulle man nu bevilja ytterligare 2,200,000 kronor och därjämte utlämna de återstående 617,000 kronorna af det redan beviljade beloppet, så komme staten att på denna järnväg offra en summa af 4,050,000 kronor, af hvilka den kanske icke återfår ett enda öre. Mig synes det då, som om det vore bättre

att låta de redan utgifna 1,233,000 kronorna anses såsom bortkastade och icke titta efter dem, än att utgifva ännu mera, som naturligtvis också går förloradt. Aldrig tillförne under min långa riksdagsmannatid — och dessförinnan ej heller — har jag hört maken till detta, eller att ett bolag, som bildats efter uppgjort kostnadsförslag och som förutom aktieteckning till hela beloppet får ett betydligt statslån, sedermera, sedan det förstört det mesta af pengarne och lagt ned arbetet, kommer till Kungl. Maj:t och Riksdagen och säger: var så god och låt oss få mera pengar, som vi skola använda på företaget och äfvenledes förstöra, utan att vi ändå hafva den ringaste säkra utsikt till att få banan färdig. Jag vill till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet, som, efter hvad jag är förvissad om, noga begrundat denna sak, framställa den frågan, om detta är som det borde vara. För min del tror jag det icke.

Säkert och visst är också, att, om Riksdagen beviljar detta stora belopp, som nu är ifrågasatt och om hvilket det gäller att här votera, flere andra bolag skola göra efter detta, och jag är därför öfvertygad om att det blir ett ganska vådligt prejudikat, ifall Riksdagen skulle bifalla framställningen. Järnvägsstyrelsen har också, såsom herrarne finna, uttalat sig emot att lämna ytterligare lån till ifrågavarande bolag. Då jag tror, att järnvägsstyrelsen i detta hänseende har rätt och jag för öfrigt själf finner, att man ej bör bevilja det begärda lånet, så har jag inom utskottet icke kunnat bidra till det slut, hvartill utskottet kommit, hvarför jag, herr talman, yrkar afslag å utskottets hemställan samt bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Österberg: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är för mig framför allt en fråga om skipandet af rättvisa. Jag har nämligen den uppfattningen, att — det må gälla staten, kommuner eller enskilda — man framför allt bör hålla på rätt och billighet, och att döma af det föreliggande betänkandet kan jag icke finna annat, än att det här är fråga om att visa rättfärdighet framför allt.

Det har — såsom herr Sjö erinrade om — här bildats ett järnvägsbolag, som förlitat sig på uppgjorda kostnadsberäkningar. Men man måste emellertid beakta, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som ju är ett statens ämbetsverk, har sagt, att för det beräknade beloppet skulle ifrågavarande järnväg kunna byggas, och att på grund af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande Kungl. Maj:t har tillstyrkt Riksdagen att bevilja ett lån, med hvilket bolaget börjat bygga banan. Sedermera har det tillkommit en hel mängd svårigheter, och framför allt har det visat sig, att de uppgjorda kalkylerna varit felaktiga. Jag kan icke förstå, hur man under sådana omständigheter kan klandra bolaget i första hand. Man borde naturligtvis skarpt och hänsynslöst klandra detta statens ämbetsverk, som godkänt kalkylerna och i första hand inledt Kungl. Maj:t på ett vågadt äfventyr, hvarpå Kungl. Maj:t i god tro förmått Riks-

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Svog.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

dagen att för detta ändamål anslå ett betydande belopp. Då saken för närvarande står så, att bolaget af ekonomiska skäl nödgats nedlägga arbetet och icke mäktar fullfölja den påbörjade järnvägen utan måst vända sig till regeringen, vore det en orättfärdighet af största slag, om Riksdagen icke skulle bifalla Kungl. Maj:ts begäran, att Riksdagen måtte bevilja ett så stort lån, att järnvägsanläggningen kunde fullbordas. Utskottet har, synes det mig, på ett synnerligen förträffligt sätt motiverat, hvarför utskottets majoritet biträder Kungl. Maj:ts förslag i förevarande afseende.

Ett af de mest vägende skälen för utskottets tillstyrkande hemställa är det, att en hel del fattiga landskommuner offrat betydande summor för denna kommunikationsled. Det finnes små kommuner, som sålunda offrat 50,000 kronor för denna sak, och dessa 50,000 kronor skola sedan under en 40 à 50 år tynga på kommunernas budget. Låt vara, att denna järnväg icke skulle komma att lämna den allra ringaste behållning, det blefve väl ändå under alla förhållanden den fördelen för de kommuner, som järnvägen komme att beröra, att de finge en kommunikationsled, som kunde förmedla person- och godstrafik och sålunda beredde dessa kommuner möjlighet att kunna afsätta sina materiella tillgångar och öppna förbindelse med den yttre världen, från hvilken Härjedalen är i det närmaste fullständigt afstängd. Afven om svenska staten för ett dylikt ändamål skulle sätta på ett bräde 4,000,000 kronor utan utsikt att ens få ränta på detta kapital, kan jag dock, med hänsyn till att svenska staten under sådana förhållanden, som af detta utskottsbetänkande framgår, inlåtit sig på affären, icke finna annat, än att enhvar riksdagsman med någon känsla i bröstet för hvad det här gäller må anse det som en oafvislig skyldighet att trots allt gå med på att bifalla hvad utskottet här föreslagit.

Man invänder nu, att utskottet icke ställer några ytterligare anspråk på kommunerna i fråga. Men utskottet säger ju här, att låneunderstödet skall anvisas »under villkor *dels* att landsting, kommuner eller enskilda i afgifven förbindelse, som af Kungl. Maj:t godkännes, utfäst sig att, i händelse de af statsmedel för järnvägsanläggningens utförande anvisade låneunderstöd jämte öfriga för bolaget tillgängliga medel skulle visa sig icke vara tillräckliga för järnvägsbyggnadens fullbordande enligt plan, som af Kungl. Maj:t fastställes, tillhandahålla bolaget för detta ändamål ytterligare erforderliga medel intill ett belopp af 250,000 kronor, *dels* och att därest från statsverkets sida påyrkas inlösnings af järnvägen», skall sådan få äga rum. Detta är ju visserligen ett ytterligare löfte från statsmakternas sida, men å andra sidan skall det naturligtvis egga dem, som ha hand om företaget i fråga, att söka undvika, att staten på något sätt ytterligare betungas med utgifter för detta ändamål.

En ledamot af statsutskottet har här sagt, att det finnes vissa aktieägare i detta järnvägsbolag, som mycket väl skulle kunna träda emellan och rätta situationen, och han nämnde då i första rummet

Orsa socken, som skulle vara synnerligen förmögen, äga icke mindre än 10,000,000 kronor i skogsmedel. Men samtidigt som man pekar på denna sockens rika tillgångar, måste man komma ihåg, att det finnes vissa villkor för användande af socknens skogsmedel. Men, säger man å andra sidan för att skydda sig för ett dylikt påstående, om kommunen beslutar att använda medlen för denna sak, så möter det naturligtvis icke något hinder. Finnes det emellertid ett reglemente, som bestämmer, att socknen skall använda dessa sina tillgångar på det och det sättet, förefaller det mig, som om det vore mycket ovärdigt Riksdagen att peka på dessa tillgångar och säga till socknen: Tag och använd medlen, äfven om det icke skulle vara reglements-enligt! Man rider här så ofta upp på former, men i detta fall anser jag, att man bör hålla på formen. Man bör icke inleda kommuner att begå något, som går utöfver de rāmärken, som äro stipulerade för användandet af kommunernas fonder och annat. Det är, synes mig, ett dåligt sätt att vädja till deras offervillighet. Jag tager för gifvet, att de kommuner, som äro intresserade i bolaget, redan ha gjort hvad de härvidlag kunnat göra, och därför bör äfven Riksdagen enligt mitt förmenande visa — såsom jag framhöll i början af mitt anförande — en känsla af rättfärdighet, när kommunerna på sätt, som skett, inledts i detta vanskliga företag.

På grund af hvad jag här anfört — det må sedermera under diskussionens lopp komma invändningar af den ena eller andra beskaffenheten, jag är naturligtvis icke initierad i alla de förhållanden, som kunna mer eller mindre influera på denna affär — står det i alla fall klart för mig, att det är en oafvislig plikt för Riksdagen att här träda emellan och bereda järnvägsbolaget tillfälle att fullborda den påbörjade järnvägen. Låt vara, att staten icke på många år kommer att få ens räntan på de penningar, som den här lägger ned, öppnar man dock här en väg för både andlig och materiell kultur i bygder, som hittills varit afstängda från goda och snabba förbindelser med den öfriga delen af Sverige, och detta är enligt mitt förmenande ensamt för sig värdt en ansenlig uppoffring från statens sida.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Nyström, Wavrinsky* i Stockholm, *Hedlund, Matsson, Berggren, Eriksson* i Elgered och *Johansson* i Öija.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Jag tror mig kunna säga, att ifrågavarande järnvägsbolag har en bedröflig historia allt ifrån början. Bolaget begynte sin tillvaro delvis under sådana förhållanden och omständigheter, att jag här icke vill relatera desamma, och däri torde nog också vara att söka en anledning till att bolaget är i den belägenhet, som det för närvarande befinner sig i. Jag kan därjämte icke fritaga Riksdagen från att delvis, om ock indirekt, hafva bidragit till detta tillstånd. Om Riksdagen nämligen följt min kamrat, herr Daniel Persson, och mig i det yrkande,

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

som vi framställde vid 1900 års riksdag angående undersökningars vidtagande rörande annan sträckning af en järnväg mellan Dalarnes norra järnvägsnät och Jämtlands järnvägsnät, är jag öfvertygad om att detta bolag aldrig kommit till stånd, åtminstone är jag fullt förvissad därom, att regeringen i sådant fall icke skulle kunnat lämna nämnda bolag statslån.

(Forts.)

Nu har emellertid bolaget startat, och hurudana de förhållanden äro, hvarti det befinner sig, kunna herrarne delvis finna af det föreliggande utskottsbetänkandet. Men det är beklagligt, att man icke kan få fram ställningen sådan som den verkliga är. Hvarken utskottet eller ens flertalet af reservanterna ha sig bekant förhållandena på platsen, så att de kunnat relatera det verkliga läge, som denna järnvägsfråga befinner sig i. I de trakter, där man känner förhållandena, får man höra, hvilket omdöme man har om nämnda järnväg. Där får den heta »den *usla* eller eländiga Orsa—Svegbanan». Man kallar den helt enkelt för »*usel*». Jag har hört gamla förståndiga järnvägsarbetare, som deltagit i arbetena där uppe och som varit i tillfälle att vara med om järnvägsbyggnader i andra trakter af landet, enstämmigt förklara, att de aldrig någonstades sett en sämre järnvägsanläggning. Är det då reson i att Riksdagen skall bevilja ytterligare låneanslag för denna järnvägsbyggnads fortsättande. Jag tror, att Riksdagen bör tänka på den saken mer än en gång, innan den gifver sitt bifall därtill.

Herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet sade, att de skäl, som tala för Kungl. Maj:ts framställning, äro starkare än motsidans. Jag har sökt att väga dessa skäl mot hvarandra, men man kan ju ha olika vågar härvidlag att väga med. Men om jag jämför de skäl, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet anförde, med de af herr vice talmannen här förebragta skälen, äro i mitt tycke herr vice talmannens skäl långt starkare än herr statsrådets.

Vidare sade herr statsrådet, att järnvägsbolagets situation är sådan, att det icke kan fortsätta, därest icke staten hjälper det. Ja, kan man komma med sådana uttalanden här, då kan man säga nästan hvad som helst i hvilken fråga som helst. Jag vill påpeka för herrarne, att det finnes ingen så rik kommun i hela riket som Orsa socken. Den har en skogsmedelsfond, som räknas i tiotals millioner kronor, och denna fond kan den öka när som helst, om den endast verkställer ytterligare utstämplingar å sina skogar. Men är det under sådana förhållanden verkliga skäl i att staten här träder hjälpende emellan? Jag tror det icke. Om något bolag skall kunna reda sig själf, så bör det väl vara detta, som bland sina största aktietecknare och intressenter räknar en sådan kommun.

Nu talas här jämväl om de fattiga härjedalskommunerna, som icke hafva råd till något vidare bidrag. Ja, men jag kan påpeka för herrarne, att den begäran om ytterligare teckning för järnvägen, som blifvit gjord, den framställdes endast till Orsa kommun, och Orsa

kommun vägrade att deltaga med någon vidare teckning till järnvägsanläggningen, så att däraf ser man, hvilket intresse man har för saken på den trakten. Här kan det icke vara fattigdom, som gör att man vägrat, utan förhållandet är, att orsamännen anse, att hela företaget är af den beskaffenhet, att de icke vidare vilja gifva ett öre till detsamma. Jag har också talat med flere framstående män ifrån Orsa, och de säga, att hellre än att vi kasta ut ett enda öre till för detta företag, hellre må de 1,250,000 kr., som vi redan lämnat, vara borta.

*Angående
ytterligare
länunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Vidare har man talat om, att nämnda järnväg skulle ha så stor betydelse för Hamra kronopark. Jag tror, att en järnväg är af betydelse för nämnda kronopark, men jag vill säga herrarne, att jag är af den meningen, att vi böra skaffa oss en inlandsbana fortast möjligt, och vi må välja hvilken linje som helst, antingen en, som går väster om den, som påbörjats, eller eu, som går öster om densamma, så komma dessa linjer i allt fall att gå genom nämnda kronopark. Då frågan om en järnväg från Dalarna upp till Sveg i slutet af 1890-talet kom på tal, verkställdes okulärundersökningar och detta, såsom jag nyss antydde, dels för en linje väster om den nu påbörjade och dels för en linje öster om densamma. Båda äro af utmärkt beskaffenhet, särskildt den östra, som jag själf gått, och som jag kan vitsorda vara utmärkt. Det ser nästan ut, som om vår herre där skapat en terräng, som vore afsedd för en prima järnvägsanläggning. Men så kommo privata intressen och lade sig emellan, ett järnvägsintresse, som sammankopplade sina intressen med Orsa-intresset, och så valdes den sämsta tänkbara sträckning för järnvägen, som kunde uppletas. Hvad tro herrarne, att vi skulle få för nytta af denna järnväg för Hamra kronopark, om man skall trafikera den sträcka, som nu påbörjats? Herrarne finna i föreliggande betänkande uppgift om de stigningar, som förekomma på banan, stigningar, som äro tämligen branta — 14:1000 — men hvad värre är, äro synnerligen långsträckta. Hurudana skall man tänka sig, att trafikkostnaderna skola blifva på en bana, där man måste använda hjälplokomotiv på sträckor om 4 à 5 mil? Jag tror, att det ligger alldeles i öppen dag, att en sådan järnvägssträckning icke kan vara förmånlig.

Jag hyser därför den öfvertygelsen, att det vore lyckligast, om man nu afsloge denna framställning, men på samma gång uttalar, att man vill påbörja en inlandsbana åtminstone mellan järnvägsnätet i öfre Dalarna och järnvägsnätet i Jämtland. Om man gör detta, då kan man verkligen få en bana med den sträckning man vill hafva och en bana, som motsvarar alla berättigade önskningar. På det sättet komma också dessa omtalade fattiga härjedalssocknarna att få sin önskan om en järnväg uppfylld, äfven om de penningar, som de utgifvit till det nu påbörjade järnvägsföretaget, äro bortkastade, ty det äro de i allt fall, äfven om detta förslag går igenom; det är min fullkomliga öfvertygelse.

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

Nu sade herr Österberg, att här förelåg ett rättfärdighetskräf, som han ansåg Riksdagen skyldig att infria. Ja, man kan tala om rättfärdighet och tillämpa den på många sätt, men om den skall tillämpas på det sätt, som här föreslås, tror jag icke, att man vinner den verkliga rättfärdigheten.

Herr talman! Jag vill på det allra lifligaste yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Enander: Det kan väl ej förtänkas härjedalsrepresentanten, om han hyser en liflig önskan att få kammarens öra för ett par ord i Härjedalens järnvägsfråga, ja jag må väl säga — *lifsfråga*. Med en sådan värdesättning af denna järnvägsfråga i dess myntkräfvande, nödställda läge förlåtes mig nog tillropet: »Pengar eller lifvet!» — men icke i röfvaremening. Nej tvärtom! Icke ett öre ur pungen eller på skattsedeln för dem, som bo söder om Härjedalen, gäller det, utan vi begära endast att få låna en liten del blott af de medel, som årligen så rikligt inflyta från våra kronoparker där uppe, för realiserande af denna vår lifsfråga, som därjämte äger en innebörd af större lifskraft för jämväl dessa kronoparker just på grund af den tillämnade järnvägspassagen.

Jag skulle kunna vara med om den föregående talarens förslag att afslå detta lån och lämna den påbörjade banan åt sitt öde med den lockande utsikten att få en statsbanebyggnad från Älfdalen genom Lillherdal till Sveg och så vidare. Men alla de många undersökningar, som för ändamålet hittills ägt rum, hafva haft bara hopplöshet till resultat. Vi hafva fått nog af bedrägliga utsikter.

Hamra kronopark gifver en årlig inkomst af 250,000 kr. af endast sågtimmer, heter det i promemorian å sid. 46 i den kungl. propositionen, och den är således med hänsyn till annat smått och godt, som påpekas i samma promemoria, värd minst 7 millioner kr. På hufvudsakligen där angifna grunder förmenar jag, att genom järnvägen Orsa—Sveg kronoparken skulle stiga i värde med det af staten för järnvägen tillånade beloppet, 1,850,000 kr., eller måhända blifva värd i rundt tal 9 millioner kr. Det redan beviljade statslånet kan således, så snart järnvägen passerat parken, godt afskrifvas, ty »full valuta är bekommen». Det ytterligare lån på 2,200,000 kr., som nu är i fråga, tror jag kan förräntas med de medel, som komma att inflyta från Härjedalen för ditfraktande af lifsförnödenheter, jordförbättringsmedel, såsom kalk m. m. (håraf gå nu med foror dit upp 5 millioner kg., hvilka betinga en forlön af minst 125,000 kr.) och bortfraktande af ladugårdsprodukter till afsalu. Skogstrafiken och persontrafiken borde väl kunna lämna medel till driftkostnaden för banan, åtminstone gifva kalkylerna vid handen, att så skulle blifva förhållandet.

Men huru som helst är jag fullt öfvertygad om att, när Svegs banstation blifver sammanbunden med någon punkt på norra mellanriksbanan, det hela skall bära sig fullt ut lika bra som någon af de

bättre statsbanelinjerna. Den slutsatsen synes mig kunna dragas, blott man tittar på en karta och tänker på de genom denna bana förkortade afstånden, t. ex. Stockholm—Trondhem och Östersund—Göteborg. Och jag är viss därpå, att denna öfvertygelse skulle delas af dem, som reserverat sig mot lånet i fråga, så framt den trakt, hvarigenom järnvägen är ämnad att dragas, icke vore för dem terra incognita (ett okänt land). Och det kan ju då vara förlåtligt nog, om de under slikt förhållande i fråga om järnvägslånet hafva alla sina tankar riktade på nödbromsen. Men mig synes, att denna uppenbarligen är på god väg att i dag användas i *otid* — förlåt mig det ordet. — Dröjsmål ett år mer eller mindre tycker man kanske spelar just ingen roll vis à vis den provins, där milen, afstånden orter emellan, jämfördt med sydsvenska förhållanden, ha ytterst ringa betydelse. Jag måste då mot detta tycke invända, att härvidlag är det den allra största fara i dröjsmål. Ty snart skall ingen bonde mera finnas kvar i Härjedalen, om varmaste vädjan till ståndsbröderna i Riksdagen här i dag förklingar ohörd. Denna vädjan är den nödställdes bön om ett ställfast handtag för att hindra en den väldigaste bondefiende från att tränga bort odalmannen från fädernetorfvän. Den bönen månde väl vara ett äkta valhallshorn.

Bonden däruppe bekänner, att han i barnsligt oförstånd låtit lura sig af ett lika listigt som mäktigt bolagsvälde. Men lura sig läto ju också stamföräldrarna i Eden, och arvet därifrån är icke lika lätt bortslarfvadt, som den obetydliga köpeskilling för skogsafverkningsrätten under mansåldrar, han i bästa fall fick i arf jämte en för honom med hänsyn till skogsbruksinkomst snart sagdt skoglös gård. När frestaren kom andra gången såsom en »ljusens ängel» med brännvinsflaskan i ena handen och psalmboken i den andra, allt eftersom det passade sig, utsattes åter den arme bonden för frestelsen och — föll. Händt är händt, men om icke så händt, skulle vi kunnat bygga järnvägar härs och tvärs genom provinsen utan att bedja någon människa inom eller utom Riksdagen om hjälp. Vi skulle hafva kunnat bygga dessa järnvägar med medel, som från de oerhörda skogsvidderna flutit in i andras kassor och i icke ringa mån gjort städerna och de sydsvenska kommunerna bärstarka, men oss svaga, skaffat dem järnvägar och lycklig välmåga, men oss tröstlöst armöd. Dock, landets magraste provins äger likväl ännu guld i gröna skogar och är en alltför dyrbar krona bland Svea rikets länder att föraktas och lämnas hjälplös.

Det är en stor fara i dröjsmål, ty bondefienden, bolagsväldet, har snart nog satt den kronan på sitt stolta hufvud, och *då* får ingen *bonde* rum i Härjedalen. — Drag åt snöret kring handlofven så, att blodet icke kan cirkulera i handen, och den skall snart dö och förvissna; snör åt statspungen i dag genom en lånevägran, och provinsen utan förbindelse med landets pulsådernät, järnvägsnätet, skall i kulturhänseende snart förtvina och varda all.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg.*

(Forts.)

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Det var en stor finansman här i Sverige, som en gång yttrade: man skall icke kasta goda pengar efter dåliga. Däruti hade han alldeles rätt. Vore det därför här bara fråga om en kapitalplacering eller ett försök att genom ett nytt lån rädda det gamla, skulle det väl vara en galenskap, efter min uppfattning, att tala om att försträcka bolaget med nya medel. Men, så som herr statsrådet redan visat, har saken en vida större betydelse, en *kulturell* betydelse, som sannerligen icke kan mätas med pengar.

Herr vice talmannen sade, att det vore aktieägarne uti vederbörande socknar, som skulle hafva nytta af banan. Ja, det är ju också, till en stor del åtminstone, alldeles sant. Men huru skall det då gå med de härjedalssocknar, som hafva iklädt sig stora förbindelser för att åstadkomma sitt bidrag till denna bana, ifall denna bana stannar på ett afstånd af 60 kilometer från Härjedalens gräns? Då äro deras pengar alldeles bortkastade. Man kan ju svara: »ja, då få de skylla sig själfva; de hafva gjort en dålig affär, och det är deras egen skuld; det går så alltid, när man gör dåliga affärer — då förlorar man». Ja, det låter säga sig. Men tar man i betraktande, att deras bidrag eller förbindelse till bidrag berodde på beräkningar, som utaf *statens* myndigheter voro godkända, och som syntes så pålitliga, att Kungl. Maj:t också ansåg, att staten kunde låna företaget bortåt två millioner kronor, är det väl *då* underligt, att bönderna uti dessa socknar litade på dem? Nej. Men då kan man icke rättvisligen säga, att de ha sig själfva att skylla — om det också i andra fall kan vara berättigadt att säga så.

Nyss har här klagats öfver huru bönderna blifva lurade eller låta lura sig utaf dem, som sälja förfälskade och dåliga gödselmedel. En motion har också väckts och gått igenom i Andra Kammaren om en lagstiftning, som skulle hjälpa bönderna, så att de icke bli af bedrägliga köpmän lurade i sina affärer med gödselmedel. Men om de af sådant folk bli lurade i en sak, som de dock borde kunna bedöma, är det då underligt att härjedalsbönderna i likhet med Kungl. Maj:t låtit lura sig af offentliga sakkunniga myndigheters beräkningar öfver en järnvägsanläggnings kostnader och bärighet, som de själfva omöjligen kunnat bedöma?

Nu säger man: »järnvägarna bära sig icke». Ja, det är nog alldeles sant — från *en* sida, om man med det »att bära sig» menar blott, att de skola lämna en viss ränta. Men är väl detta verkligen det väsentliga, att de skola lämna en viss ränta? Herr statsrådet nämnde, att bansträckan mellan Bräcke och Boden har hittills gått med förlust hvartenda år. Tro herrarne dock, att vi därför hafva skäl att ångra denna bananläggning?

I början af min riksdagstid var det mycket skarpare järnvägsstrider i Riksdagen, än det varit på senare tider. Då åberopade man sig också därpå, att »järnvägarna bära sig icke». Men antag, att någon bjöde svenska Riksdagen en summa, utgörande alla järn-

vägsanläggningars dubbla byggnadskostnad, mot rättighet att få rifva upp dem alla, skulle väl Riksdagen gå in på detta? Nej. Järnvägarna bära sig icke i den meningen, men vi vilja icke hafva bort dem, äfven om vi finge igen de nedlagda pengarna dubbelt upp. Och hvad bevisar detta annat, än att man inser, att järnvägar hafva ett ofantligt värde, äfven i ekonomiskt hänseende, om de också icke lämna hvad man kallar en skälig ränta på det kapital, som de kostat.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Jag tillåter mig vidare att fråga, om våra *landsvägar* bära sig. De lämna ju icke ränta på anläggningskostnaden; det fordras tvärtom årliga utgifter och arbete för deras underhåll. Men ingen vill ändock hafva bort dem. Landsvägarna bära sig nog äfven ekonomiskt. Och sammalunda tror jag förhållandet är med järnvägarna.

Järnvägar liksom alla goda kommunikationer hafva till följd en utveckling, äfven på det ekonomiska området, som skapar större förmögenhet samt därför ock inbringar staten större skatter, utan att dessa inkomster komma på järnvägarnas konto.

Från Sveg till Ljusdal är det 12 svenska mil. Alla varor, som skola upp till Härjedalen, måste skjutsas den vägen. Herrarne kunna tänka sig, huru landsvägen mellan dessa två punkter skall se ut. Jag har åkt den. Hvem kan räkna ut, hvad kostnad och tids-spillan och förspilling af mänsklig arbetskraft som går åt för att forsla alla varor från Ljusdal till Sveg eller tvärtom?

Då jag hörde på den föregående diskussionen, kom jag att tänka på hvad man i andra länder gör för att befordra järnvägsanläggningar t. ex. i Canada och Amerikas Förenta stater. När en järnväg där drages genom prärierna, får järnvägsbolaget ett stycke land, som utmätas så, att järnvägen för hvarannan längdmil erhåller på hvardera sidan om banan en remsa, som är en engelsk mil bred (längs banan) och tio engelska mil lång (utåt ifrån banan räknadt). För två engelska längdmil bana, som bolaget byggt, har det alltså fått tjugo engelska kvadratmil land. Detta säljer bolaget sedan åt nybyggare. Beräkningen är naturligtvis den, att landet icke blir bebyggdt, därest icke järnvägen kommer till stånd. Järnvägen har således den betydelsen, att landet blir befolkadt. Däraf tillföres järnvägen ökade inkomster samt staten en ekonomisk utveckling, sådan som ju herrarne allesammans känna till. Den andra landremsan är guvernementsland och är öppen för s. k. homestead, där hvar och en kan få 160 acres, då de icke redan äro upptagna, för ingenting — allenast mot att betala en registreringsafgift af 10 dollars. Följden af detta har varit, att Amerika fått järnvägar i så oerhörd mängd, som intet annat land kan uppvisa. Men också hafva de befordrat en utveckling sådan, att Amerika i konkurrensen snart kväfver hela Europa.

Nu invänder man: »Ja, men staten kan en gång blifva tvungen att själf taga nu ifrågavarande bana för sitt lån». Det är mycket möjligt. Men har staten i själfva verket gjort någon förlust därpå? Om det nu begärda lånet beviljas och staten måste taga banan för

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

sin fordran, så kommer denna järnväg att kosta statsverket 32- å 35,000 kronor per kilometer. Har Sverige på något ställe någon bana för *det* priset? Nej, allra minst uti Norrland, där, så vidt jag icke är illa underrättad, järnvägarna ha kostat 90, ja, bortåt 100,000 kronor per kilometer. Här skulle det bli, som sagdt, endast en tredjedel, 32- å 35,000 kronor per kilometer. Och vore det väl så illa?

(Forts.)

Man har frågande invändt: »Men är det säkert, att järnvägen skall kunna fullbordas för det nu beräknade priset?» Naturligtvis kan jag icke svara på denna fråga annorledes än så, att de grunder, på hvilka de nya beräkningarna är ouppgjorda, äro framställda af den person, som kungl. järnvägsstyrelsen själf använder till att beräkna kostnaderna för en bana längre norrut. Han är fackman, och på fackmän måste man tro. Det hafva vi alltid måst göra. Ibland har det gått bra, ibland hafva vi blifvit lurade. Men hvad skall man göra? Man måste dock tro på fackmännen och rätta sig efter dem. Är det så, att de begått något misstag, ja, det kan icke hjälpas. Det är för resten icke någonting ovanligt. Men öfver hufvud taget och i allmänhet bör man ju kunna rätta sig efter deras beräkningar. Det har äfven Kungl. Maj:t gjort, när Kungl. Maj:t framställt denna proposition.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets framställning i denna sak.

Med herr Waldenström förenade sig herr *Centerwall*.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke föreställa mig, att meningarna äro synnerligen delade i det afseendet, att staten bör träda emellan på ett eller annat sätt för att rädda detta bolag undan de svårigheter, hvari det kommit. Men det är väl då nödvändigt, att man försöker att lösa frågan på ett sätt, att man gagnar icke allenast den ort, som beröres af banan, utan jämväl staten, som hufvudsakligen skall tillhandahålla penningarna. Och vi få då taga hänsyn till frågans nuvarande läge i hela dess vidd. Riksdagen beslöt förlidet år att anställa en undersökning för en inre stambana dels från Sveg norrut till trakten af Gellivare och dels från bohuslänska kusten norrut mot Sveg—Dalarna. Huruvida nu den där undersökningen kan komma att visa, att en bana i tekniskt afseende är utförbar och med hänsyn till räntabilitet eller bärighet af den beskaffenhet, att den bör komma till stånd, därom vet man ännu icke någonting. Men det är ju fråga om att redan i år företaga en sådan undersökning. Jag frågar då, mina herrar, är det riktigt, att man redan fastslår den där bestämmelsen, att denna bana, Orsa—Sveg, skall anses för en lokalbana? Jag tror nämligen, att, därest den inre stambanan kommer till stånd, bör sträckningen Orsa—Sveg gå in som länk i denna bana. Skulle det visa sig, att den ifrågavarande inre längdbanan bör få sådan sträckning, att Orsa—Svegs-banan icke kan ingå såsom en länk i den

förra, då kan det ju icke vara skäl att utöfver de medel, som redan äro nedlagda i denna bana, omkring 4,000,000 kronor, nedlägga ytterligare 2,200,000 kronor och därjämte bygga en parallell bana på sidan, hvarigenom båda banorna skulle komma att gå med förlust. Detta skulle väl vara en dålig affär för staten och jämväl ruinerande för de kommuner, som beröras af Orsa—Svegs-banan.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

Man säger: staten kan ju köpa banan; det har staten rättighet till, därest den kan ingå i längdbanan. Ja, staten har rättighet att köpa banan till det pris, den kostat. Jag anser emellertid, att om staten skulle anse sig böra bygga en inre stambana, bör Orsa—Svegs-banan ingå såsom länk i denna stambana, och då är det, trots det myckna talet, huru fattiga dessa kommuner äro, som släppt till en del medel för banan, icke mer än rätt, att kommunerna få afstå banan för något lägre pris, än hvad den kostat. Ty hafva de fått banan till stånd, hafva de vunnit sitt mål; de hafva fått järnvägen, och det är flere andra kommuner än de ifrågavarande, som fått uppoffra ganska stora belopp för att få en järnväg till stånd. Kommunerna ha indirekt fördel af att banan kommer till stånd, och därför ha de tecknat aktier, men icke för att inom den närmaste tiden få någon utdelning.

Nu invändes: Hvarför kan icke banan byggas färdig och staten sedan öfvertaga den? Jag vill häremot endast göra den invändningen, att hvar och en, som något känner till förhållandena med enskilda järnvägar, inser mycket väl, att stationerna, och detta gäller särskildt ändstationerna Orsa och Sveg, naturligtvis måste blifva af en helt annan beskaffenhet, om de skola användas till en inre stambana, än om de skola användas till denna lokalbana. Det blir stora belopp, som man kastar bort, därigenom att man bygger endast för de behof, som denna bana har. Dessa behof kunna icke vara stora, ty trafiken på Härjedalen kan icke blifva stor. Om det då bygges för dessa små behof, och staten kommer att öfvertaga banan, då skulle man nödgas att bygga om banan och härigenom offra medel, som man kunnat bespara, om man planerat bättre för företaget, innan man grep sig an därmed.

Herr statsrådet har skildrat det fattiga tillståndet däruppe, och jag vill visst icke påstå, att skildringen är oriktig. Men så mycket vill jag säga, att, därest icke våra beskattningsförhållanden vore så abderitiska, borde icke kommunalskatten i dessa orter vara så synnerligt tryckande. Ty att fastighetsvärdet inom de flesta kommunerna i Härjedalen är ganska stort, det veta vi alla. Ja, säger man, men dessa skogsmarker tillhöra rika bolag. Ja, tillhöra de rika bolag, då hafva väl dessa råd att betala kommunalutskylder. Icke kunna kommunalutskylderna blifva större, därför att det finnes rika bolag, som drifva rörelse däruppe? Hufvudsaken är, att rörelsen blir beskattad, där den bedrivs. Beskattningen har emellertid hitills ålegat ett fåtal, och de rika bolag, som drifvit skogsafverkningsrörelse därifrån, de hafva icke betalat kommunala utskylder i Härje-

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

dalen, utan vid sågnings- och utskeppningsorten vid kusten. Däri ligger ett missförhållande, och det är också detta, som utgör anledningen till att kommuner haft ganska ringa förmåga att åstadkomma både det ena och det andra. Men det är icke mer än rätt, att de kommuner, som tecknat aktier i denna bana, hvilka, såvidt jag vet, äro Sveg 100,000 och Lillherrdal 50,000, få afstå någon mindre del af de sålunda tecknade medlen, såvida de få staten att öfvertaga järnvägen. Många andra kommuner ha offrat mycket mera på järnvägar, utan utsikt till utdelning på dessa järnvägar, enär de ansett sig ha indirekta fördelar af att järnväg kommit till stånd. Hvad beträffar Orsa socken, så har den ju släppt till största delen, liksom också Hamra kapell tecknat något större belopp, men så äro dessa socknar så rika, att man icke bör af medlidande med dem utgifva statsmedel.

Min åsikt är således, att, då man för närvarande icke vet, huruvida staten kommer att bygga den inre stambanan, det är alla skäl att afvakta resultatet af den undersökning, som kommer att anställas beträffande den inre stambanan, och först sedan det är bestämdt, huruvida den inre stambanan skall byggas eller icke och om sträckningen af densamma, besluta, att därest Orsa—Svegs-banan kan blifva ett led i denna inre stambana, staten bör öfvertaga banan och bygga den färdig. Påtagligt är nämligen, att, om banan skall ingå såsom en del af en inre stambana, en annan byggnadsplan med mindre stigningar och mindre kurvor bör ifrågakomma, än om den endast är afsedd att blifva en lokalbana. Nu har visserligen statsutskottet sagt, att byggnadsplanen, därest lånet beviljas, skall godkännas af Kungl. Maj:t. Men kostnaderna för byggnad af stationer och dylikt komma i alla fall att bli betydligt högre, om det först skulle byggas en sådan här lokalbana och denna sedan ingå i en inre stambana, som ju naturligtvis måste bli af en helt annan beskaffenhet. För orten är det säkerligen också bäst, att man väntar ett år för att möjliggöra, att dessa frågor i sin helhet efter skedd utredning kunna afgöras. Hvarför skulle man *just nu* pressa igenom förslaget, då man står i begrepp att anställa den ifrågavarande undersökningen. Denna undersökning kan komma att visa, antingen att någon inre stambana icke bör komma till stånd, och då bör det äskade lånet för att bygga banan beviljas, eller att en inre stambana skall byggas, och då bör Orsa—Svegs-banan ingå såsom en del af denna bana. Först då kan man bedöma frågan i hela dess vidd.

Jag tror därför, herr talman, att det är bäst både för denna ort, som beröres af banan, och från statens synpunkt, att man afvaktar utredningen och undersökningen om den inre stambanan, innan man går att besluta i denna fråga.

Jag tillåter mig därför att på nu anförda skäl yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Bromée i Billsta: Herr talman, mina herrar! Efter den utredning, som af utskottets majoritet gifvits i detta betänkande, och synnerligast efter det sakrika anförande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet förut haft, samt efter de detaljerade upplysningarna och beskrifningarna om saken i dess helhet, är det icke mycket att säga, och jag kan för min del icke finna rätt stora skäl, som gå utöfver hvad som i den delen redan blifvit anfördt.

*Angående
ytterligare
läncunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Men det har särskildt af vice talmannen anförts, att han trodde möjlighet skulle yppa sig för ortsbefolkningen, för dem, som tecknat aktier i banan, att få penningar för att fortsätta byggandet af banan till den bestämda punkten i Sveg. En talare på dalabänken, herr Ollas Ericsson, har också uttalat sig i samma syfte, och det är med anledning däraf, som jag ber att få påpeka, att den möjlighet, som man sålunda anser förefinnas för dem, som tecknat sig — kommunerna och Jämtlands landsting —, existerar, det vågar jag påstå, icke. De kommuner i Härjedalen, som tecknat så betydande belopp, äro väl i så trängande behof af kommunikationer, att de tecknat allt hvad de kunnat åstadkomma, allt hvad de känt sig mäktiga att betala. Hade de haft sådana resurser, att de kunnat teckna mera, så tror jag, att de gjort det på en gång och icke begärt lån af staten för att bygga banan. Saken hade ställt sig annorlunda, såsom redan påpekats, om befolkningen haft sina stora skogar i behåll, då hade det icke kommit i fråga, att de begärt lån för att bygga banan. De, som rå om skogarna, skulle nog kunna fullgöra denna banbyggnad, om de velat, men kanske man icke känner i kammaren, att just de, som orka och som bäst skulle kunna hjälpa denna provins, när de tillgodonjuta så många millioner ur provinsen, ha så länge det varit möjligt motsatt sig banbyggandet, så att de själfva skulle slippa betala något för de hemman, som de ha inom provinsen. Till slut gick det så långt, att deras ombud fingo befallning att åtminstone icke gå och rösta emot bidraget, utan afhålla sig från stämmorna. Men så länge som möjligt gjorde de motstånd mot att teckna bidrag till denna bana. Man kan förstå, när sådana krafter uppträda emot, att det är icke lätt för den bofasta befolkningen att få en bana till stånd.

Det har också sagts, att Orsa kommun, som onekligen har betydliga penningbelopp att disponera, skulle kunna teckna hvad som ytterligare fordras här. Jag tror nog, att Orsa kunde göra det, om det vore så lätt att bevilja mera medel; men det har sagts mig, att kommunen icke får göra allt, som den vill, med sina penningefonder. Den måste hafva tillstånd att använda dem, och där finnas också starka krafter emot att lämna pengar till denna bana, krafter, som icke hafva intressen, likställda med folkets, för att få järnväg. Dessa krafter hafva uppträdt mot hvad som hittills lämnats banan, och det är icke litet belopp, som är lämnadt; men det är en annan sak. Skulle man för öfrigt lita blott till den stora och rika kommunen Orsa, skulle man kunna säga, att dess intresse kanske är tillfredsställt,

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

när den nu fått banan färdig in i dess stora besparingsskogar, så att dess enskilda intresse torde icke vara så stort hädanefter. Det är klart, att för Orsa är den del af banan, som redan är byggd, af så stor betydelse, att dess enskilda intresse kanske är till fullo tillgodosedt. Det beror dock på om det finnes intressen stora nog för att se på det *allmänna* inom kommunen. Det känner jag icke, men föga troligt är, att man därifrån har utsikt att få det belopp, som behöfves för att bygga banan fram.

Det har af åtskilliga talare framhållits något, som litet hvar befarade, nämligen att banan icke kommer att gifva ränta på pengarna. Om man skulle erkänna, att så blir fallet i början, att den icke kommer att gifva någon synnerlig inkomst eller ränta, tror jag, att man har gjort det erkännande, man behöfver göra. Men det är känt, oaktadt man icke kan visa det med siffror, att alla järnvägar hafva burit sig, och det har visats af åtskilliga talare nu, att de bära sig, oaktadt man icke kan visa så och så många procent på det nedlagda kapitalet.

Den trakt, som denna bana går igenom, är hufvudsakligen skogstrakt. Men endast för staten borde denna bana hafva en sådan betydelse, att den bör räknas som en vinst för staten. Staten har stora kronoparker där. Det har uppgifvits från sakkunnigt håll, att då denna bana blir färdig, och därigenom att den blir färdig, stiger värdet af Hamra kronopark med minst två millioner. Det har också sagts mig, att, så snart banan kommer genom denna trakt, man skulle, endast i statens skogar, kunna taga vara på sådant, som nu ligger och ruttnar, för minst 25,000 kr. om året. Man bör besinna, att hvad som kan tagas reda på i denna del, kommer också att gifva inkomst åt själfva banan. Och om det icke blir någon bana, vet man, att flottningen af kol- och pappersved på långa sträckor icke bär sig. Det kan bevisas, att förlusten icke skulle blifva så stor för staten, ty förlusten minskas betydligt blott genom de kronoparker, som finnas i dessa trakter och i Härjedalen, äfvensom på andra angränsande håll. Staten kan i alla fall icke förlora, ty faktiskt är, att denna bana liksom många enskilda banor bygges billigare, än staten bygger. Den måste efter erfarenheten af de 60 kilometer, som äro färdiga, blifva billigare, än om staten byggde. Och om det skulle blifva så, att staten måste taga banan, så får man icke säga, att det är någon förlust, då banan är byggd, sådan den bör byggas, och staten får den för hvad den kostar eller är värd. Då kan det icke vara någon risk för staten att släppa till pengarna till banan.

Dessutom torde man i detta sammanhang få erinra om att Härjedalen i sin mån bidragit till statens järnvägar i vårt land; och det bör väl icke nu vara för tidigt, om Härjedalen får en handräckning för att få en tidsenlig kommunikation, det, som ligger så långt åt sidan och har så svårt med sina lifsförnödenheter. Man tycker kanske, att staten har bra liten inkomst af Härjedalen. Det är liten taxering för kapital och för inkomst af arbete. Men man

bör besinna, att det tagits stora rikedomar från Härjedalen, som staten fått och får inkomst af, men som otvifvelaktigt bort gifva staten ännu mera, om de, som tagit rikedomarna, bott inom Härjedalen och där blifvit rätt taxerade. Nu har i stället denna provins, liksom många andra norrlandsprovinser, fått endast utgifter genom särskildt ökad fattigvård för främmande trä- och skogsarbetare, som de, som tagit de stora rikedomarna, ditskaffat, men icke försörjt längre än medan de kunnat tjäna dem. Fastän denna inkomst icke varit utdebiterad i Härjedalen, så får staten den på många håll i vårt land från dem, som tillgodogjort sig millioner därstädes. Så att nog har staten fått inkomster från Härjedalen, fastän det icke visat sig så mycket på debetsedlarna, hvad som kommit direkt därifrån.

*Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Herr Johnsson i Bollnäs ville, att man skulle afvakta en ny undersökning och se, om denna bandel passade för den tilltänkta inlandsbanan. Ja, det kan synas lämpligt; men förhållandena äro sådana, att skall man uppskjuta ett år, då är det icke möjligt med de tillgångar, som finnas, att underhålla den bandel, som är byggd, och hela det befintliga materiele, utan den kommer att förstöras. Det är alldeles tydligt, att bolaget måste upplösas och realisera sina tillgångar. Det finnes materiel, skenor och slipers till 100 km., d. v. s. 40 km. utom dem, som äro byggda, och den del, som är byggd, kommer alldeles gifvet att lida af vattenflöde och källossning; och de pengar, som finnas, räcka icke till att underhålla banan. Bli det ett uppskof, blir följden, att realisation måste ske, och det blir ingenting af alltsammans. Jag hemställer, om det kan vara rätt, då så många socknar trott på de utredningar, som verkstälts, och i följd däraf offrat stora summor till banan, om det kan vara rätt att draga sig undan, då de hafva litat på sakkunniga mäns utredningar och därför släppt till de medel, som åtgått, öfver 3 millioner kronor, om — säger jag — det kan vara lämpligt och rätt att då låta företaget rent af försvinna. Jag tror icke, det kan vara gagnande för det allmänna, mycket mindre för dem, som kastat sig in i företaget. Tro herrarne, att Jämtlands landsting, som har så stora utgifter dels för inre angelägenheter, dels för att landstinget har, i olikhet med hvarje annat landsting, släppt till en million åt staten för att få järnväg i Jämtland, tro herrarne, att Jämtlands landsting skulle ha bidragit med 100,000 kronor till banan Orsa—Sveg, om icke landstinget ansett, att Härjedalen varit i ytterligt behof af en järnväg, och om det icke ansett, att den skulle gagna staten? Nej, visst icke!

Det är under sådana förutsättningar, som jag tycker, att det vore nästan litet för hårdt, om kammaren skulle vägra detta lån, synnerligast då jag är öfvertygad därom, att staten ingenting förlorar. Jag har från sakkunniga erhållit meddelande om en bana, som är likställd med denna, nämligen Orsa—Bollnäs-banan. Den är ungefär lika lång och har icke större resurser, än denna bana kan an-

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

ses få i inkomstväg, och oaktadt det första året icke gick så synnerligen väl för banan, hafva inkomsterna stigit med 20,000 kr. om året; det börjar att gå rätt bra. Det lär vara en skicklig karl, som sköter denna bana; men denne man har också varit med om att uppskatta inkomsten och trafikförmågan på banan Orsa—Sveg, och han säger, att den fullkomligt kan jämföras med och kommer minst att gå lika bra som Orsa—Bollnäs-banan. Med de nu föreliggande utredningarna och utsagorna af de fackmän, som ånyo undersökt banan, skulle man väl ock kunna sätta tro därtill, att denna bana kan byggas för det belopp, som nu är satt ifråga. Och då jag är öfvertygad om att, utom det att den behöfves för denna ort, den enda, som icke har någon järnväg, den skall blifva till gagn för det allmänna och staten, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Ahlstrand*.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Det är icke mycket tacksamt att yttra sig i denna fråga, då kammarens bankar till största delen stå obesatta, men när jag begärt ordet, vill jag i all korthet säga några ord.

Förliden sommar höll Svenska mosskulturforeningen sitt årsmöte i Orsa, och då anordnades ett tåg på järnvägen Orsa—Sveg, i afsikt att foreningens medlemmar skulle få tillfälle att se, huru det såg ut uppe i höglandsmyrar och höglandsskogar. Huru långt vi färdades, kan jag icke så noga säga, men jag tror, att det var ungefär tre mil på järnväg. Första delen af vägen, kanske en mil från Orsa, funnos ännu byggnader, och man såg människoboningar, men under den återstående delen af hela färden kan jag icke erinra mig, att jag såg mer än en människoboning; icke en vaktstuga, icke ett stationshus, och den trakt, där vi foro fram, var en ödemark. Där hade väl funnits skog, som varit duglig till afverkning, men nu var den borta. Nu gick banan öfver försumpad skogsmark med en förtorkad eller döende skog på sidorna; marken var beströdd eller öfversållad af millioner trädstammar, som lågo där och rutnade.

Jag nämner detta med anledning af ett yttrande, som vice talmanen hade därom, att man kunde ju alltid göra färdig den del af banan, som är skenlagd, och trafikera den, så hade man åtminstone något gagn af banan. Min alldeles bestämda öfvertygelse är, att, om man gör denna bandel fullt färdig och försöker trafikera den, inkomsten icke på långt när skall räcka till att betala driftkostnaden. Följaktligen, om banan skall lämnas i det skick, hvori den nu är, anser jag för min del, att allt hvad på den är nedlagdt är totalt bortkastadt. Staten förlorar sina pengar och kommunerna förlora sina pengar utan att hafva det ringaste gagn, utan att få se skymten af en järnväg. Jag menar nu kommunerna i Härjedalen. Om banan fortsättes och göres färdig, går den, såsom förut är erinradt, först

igenom en af statens dyrbaraste kronoparker, Hamra kronopark, och vidare när den slutligen hjärtat af Härjedalen. Jag är icke mannen att bedöma, huruvida banan kan komma att bära sig, om den bygges färdig, men jag kan icke tänka mig möjligheten, att det skulle kunna blifva så dåligt resultat, såsom uti vissa af järnvägsstyrelsen gjorda beräkningar blifvit uppgifvet, att den årligen skulle gå med en kolossal förlust. Nu är det att bemärka, att dessa beräkningar äro uppgjorda under förutsättning att staten skulle bygga banan färdig och att förändringar i lutningsförhållanden m. m. skulle vidtagas, hvilket skulle mycket fördyra den. Men det är dock för en hel provins, som den skulle blifva den enda utfartsvägen. Man kan väl icke gärna tänka sig annat, än att det skulle blifva trafik på denna bana, och om också trafiken icke skulle blifva så stor och inkomsterna icke så betydande i början, tror jag dock, att man kunde hafva utsikt, såsom det visat sig med de allra flesta järnvägar, att inkomsterna med åren kunna stiga. För öfrigt har från statsrådsbänken på ett tydligt och klart sätt blifvit erinradt, huruledes man icke i vårt land hittills byggt järnvägar uteslutande i tanke att genast få in stora inkomster. Järnvägarnas betydelse såsom kulturbringare är kanske en ännu viktigare faktor än deras betydelse af att gifva inkomst.

Det viktigaste skälet, som gör, att jag anser mig nödsakad att rösta för bifall till utskottets förslag, är tanken på de fattiga kommunerna i Härjedalen. Det är af en föregående talare erinradt, att Härjedalen har hittills i likhet alla öfriga provinser fått bidraga till byggande af statens järnvägar och till förbättrade kommunikationer öfverallt annorstädes, men själf har denna provins icke en enda kilometer järnväg. Det är den enda provins i hela Sverige, som är totalt vanlottad på nutidens bekväma kommunikationer. Detta är, synes det mig, ett mycket starkt skäl, som talar för, att man icke bör slå döförat till för den bön, som nu blifvit framställd till svenska folkets representation. Det må vara sant, såsom af en representant på dalabänken uppgafs, att bolaget har kommit till under egendomsliga förhållanden eller huru han nämnde. Det känner jag icke, men faktum är, att nu ligger banan färdigbyggd till knappt hälften, och bolaget, som har banan, är urständssatt att fullborda den. Kan det vara rimligt att låta en så dyrbar anläggning ligga och förstöras, ty sannerligen icke förbättras den. Dröjer det länge, blir den totalt oduglig.

Talaren från Eskilstuna yttrade, att det skäl, som varit för honom det mest drifvande, det var, att hela saken var en rättfärdighetsfråga. Så långt vill jag icke gå. Jag vågar icke påstå det, men den är dock en billighetsfråga, en samhörighetsfråga.

Här hafva under rösträtsdebatten åtskilliga gånger talats vackra ord om, att vi alla äro svenskar, och det skulle väl betyda, att, eftersom vi äro svenskar, vi skola gå hvarandra till mötes och försöka visa välvilja mot hvarandra och hjälpa hvarandra. Skulle det

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

Angående ytterligare läneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg. hjälpa dem.

(Forts.)

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Hammarström, Öberg, Andersson* i Baggböle, *Emthén, Karlsson* i Mo, *Hörnsten, Svensson* i Bondön, *Burman, Granlund, Zimdahl, af Callerholm, Svensson* i Skyllberg, *Lindgren* i Örebro, *Höjer, Palme, Kronlund, Persson* i Arboga, *Reuterskiöld, Lindhagen, Eklund, Olsson* i Fläsbro, *Nydal, Ödman, Beckman* och *Hansson*.

Herr Persson i Tällberg: Då jag jämte min bankkamrat, Ollas Ericsson, två särskilda gånger motionerat därom, att medel måtte anslås för undersökning rörande byggandet af en statsbana till Sveg, kunna vi väl knappast misstänkas för, att vi, då vi nu yrka afslag å utskottets hemställan, skulle hafva någon som helst önskan, att icke Härjedalen skulle få en järnväg och detta så fort som möjligt. Vi stå således i detta afseende på samma sida, som alla de äro, hvilka nu så varmt förorda bifall till utskottets hemställan. Och om jag hade den uppfattningen, att det icke funnes någon annan möjlighet för Härjedalen att få en järnväg än genom ett bifall till Kungl. Majts föreliggande förslag, så kan jag försäkra, att jag skulle vara den första, som skulle rösta för detta förslag. Jag är emellertid nu af den bestämda uppfattningen, att det skulle leda till gagn för denna stora frågas lyckliga lösning, om vi nu kunde gifva oss till tåls och vänta på den undersökning, hvartill det i nästa utskottsutlåtande föreslås, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 97,000 kronor. Det är endast *detta* jag vill eller att vi måtte få se, om detta är den rätta sträckningen.

Nu säger man, att vi måste taga detta förslag, om vi vilja eller icke, ty de fattiga kommunerna hafva nedlagt så mycket penningar på företaget. Ja, jag ömmar också för de fattiga kommunerna, men jag ömmar icke för Sveriges rikaste kommun, som genom sin aktieteckning af 1,250,000 kronor i så hög grad bidragit till att gifva banan en så olycklig sträckning, att denna kommun nu själf vill draga sig därifrån.

Nu har man sagt, att denna kommun själf icke disponerar öfver sina fonder, utan att fonderna stå under Konungens befallningshafvandes disposition. Ja, detta är fullt riktigt, men huru förhåller det sig med denna sak? Förste representanten för Konungens befallningshafvande i Kopparbergs län, landshöfding Holmquist, var förledet år uppe i Orsa och bad Orsa kommun, att den skulle besluta

att taga ur fonderna för att lämna bidrag till banan. Men kommunen insåg själf sitt stora misstag och ville icke göra det ringaste.

Nu är det endast fråga om ett uppskof på ett år, för att man måtte få utrönt, huruvida det är möjligt eller fördelaktigt att gifva Inlandsbanan denna riktning. Det är nämligen det ena alternativet, att Inlandsbanan skulle gå öfver Orsa och därifrån till Sveg genom dessa öde trakter, hvarom herr Hammarskjöld nyss så riktigt talade, och där banan skulle få en sådan lutning, att den aldrig kan blifva en första klassens bana, och det andra alternativet är eller blir, att denna från Orsa utgående bana skall byggas och blifva en konkurrent till en eventuell inlandsbana.

Man klagar öfver, att genom den oriktiga kostnadsberäkningen kommunerna blifvit lurade, och nu är det väl äfven fråga om, att staten skulle blifva lurad. Är det verkligen någon af herrarne, som kan tro på sanningen af hvad som står i ansökningen om det nya lånet? »Genom de angifna förbättringarna i koncessionens allmänna bestämmelser angående lutnings- och krökningförhållandena hade banan från militärteknisk synpunkt bragts upp till första klass transportförmåga.» Finnes det en enda af kammarens ledamöter, som kan tro, att detta än sanning? Statens förstklassiga banor hafva en lutning af 1 på 100 och rälsen väger 43 kilogram per meter. Denna bana åter har en lutning af 14 på 1,000 eller en på 71,4 och rälsen på densamma väger 27,3 kilogram per meter, men det finnes räls, t. ex. i sidospåren, som endast väga 25 kilogram.

Nu söker man ignorera betydelsen af våra ord, som hafva en annan uppfattning, och påstår, att vi icke känna till förhållandena, och herr Enander begagnade sig af ett uttryck på latin och sade, att detta land skulle vara en terra incognita för oss. Jag vet icke, hvem af oss, som bättre känner till förhållandena, herr Enander eller jag, särskildt ifråga om Dalarne, där just denna olyckliga sträckning finnes. Därmed må nu vara huru som helst. Man har försökt att på alla möjliga sätt nedsätta dem, som våga hysa en annan uppfattning än den, som finnes uttryckt å utskottets förslag, och jag må säga, att det förvånar mig på det högsta, att herr Österberg kunde få så många instämmanden i sitt anförande, för hvilket jag är öfvertygad om, att han själf vid närmare eftersinnande icke vill stå. Han yttrade, att detta var en »rättfärdighetsfråga». Detta må nu stå för hans räkning; måhända har han den uppfattningen. Men han sade vidare, att hvarje riksdagsman »med någon heder i bröstet» borde lämna sin röst till utskottets förslag. Således skulle vi, som våga hysa en annan uppfattning och önska, att en undersökning verkställes, vara orättfärdiga och ohederliga människor. Sådana beskylningar gent emot dem, som hafva en annan uppfattning i en fråga, skall jag undanbedja mig från herr Österbergs sida.

Jag vill således, att det skall blifva uppskof, hvilket icke behöfver blifva längre än ett år. Det är visserligen sant, att det för provinsen Härjedalen, som är fullständigt i saknad af järnvägar, kan

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

synas hårdt, att den skall få vänta ännu ett år, men jag tror, att Härjedalen skall få riklig ersättning, därigenom att den i stället får en bana, som skulle blifva mycket förmånligare både i trafikhänseende och alla andra afseenden. Den sträckning banan nu har är enligt min uppfattning icke den lyckligaste. Jag kan knappast förstå, att Riksdagen, som begärt, att en undersökning skall verkställas, skulle kunna gå sig själf i förväg. Kungl. Maj:t har ju begärt medel för en fortsatt undersökning, och nu vill man lägga hinder i vägen för denna undersöknings gilla gång. Jag kan icke fatta detta, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Olofsson: Herr talman, mina herrar! Här hafva framlagts så många skäl för bifall till utskottets hemställan, att jag icke torde behöfva framlägga några ytterligare skäl därför, men jag har tagit mig friheten att begära ordet för att bemöta de talare, som yrkat afslag å utskottets hemställan.

Jag vill då först vända mig mot den siste ärade talaren och därvid påminna honom om hvad han och herr Ollas Ericsson yttrade i sin motion vid fjolårets riksdag. I slutet på motiveringen läsa vi följande:

»Genom en sådan fortsättning af Siljansbanan, som vårt förslag innebär, blefve äfven den banan räntabel och det kapital, som staten i densamma nedlagt såsom lån, fruktbringande.

Denna plan till en genom hela landet löpande inlandsbana skulle sålunda fortsätta från statsbanan vid Krylbo öfver Borlänge—Insjön, Leksand, Rättvik, Boda, Ore, Fundals station å Orsa—Bollnäsbanan till lämplig punkt å den under byggnad varande Orsa—Svegbanan fram till Sveg för att sedermera förr eller senare utsträckas via Östersundstrakten fram till riksgränsbanan.»

Vid en blick på den karta, som åtföljt Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga, ser man tydligt, att den af herrar Daniel Persson i Tällberg och Ollas A. Ericsson i Ofvanmyra i fjol föreslagna sträckningen ungefär sammanfaller med Orsa—Svegbanan på den linje, där denna ej ännu är påbörjad, d. v. s. från den punkt, till hvilken järnvägen är färdig och fram till Sveg. Därför att bemälda herrar i fjol icke lyckades genomdrifva sitt förslag, sätta de sig på tvären nu, då det gäller att bevilja understöd till färdigbyggande af den sträcka, som de i fjol arbetade för. Jag anser, att deras handlingssätt är inkonsekvent och icke fullt riktigt.

Här har talats mycket om räntabiliteten hos den föreslagna banan mellan Orsa och Sveg. Ja, om räntabiliteten fick man höra talas mycket, då det var fråga om att bygga tvärbanan från Torps hammar — från Sundsvall—Torps hammar byggdesförst en smalspårig bolagsbana — till Storlien. År 1873 beslöt Riksdagen att bygga denna bana smalspårig, emedan man beräknade, att trafiken icke skulle blifva så stor, att det lönade sig att bygga en bredspårig

bana. Men redan år 1874 beslöt Riksdagen ändra sitt beslut härutinnan, och banan byggdes bredspårig. Det har nu visat sig nödvändigt, att banan byggdes bredspårig, ty en smalspårig bana skulle icke hafva uppfyllt de fordringar, som ställas på denna järnväg.

För en stund sedan yttrades från statsrådsbanken, att de norrländska järnvägarna icke bära sig så särdeles bra. Jag vet verkligen icke, huru bokföringen är ordnad, eftersom det påstås, att man får så låg ränta på de penningar, som äro nedlagda i de norrländska järnvägarna. Det s. k. expresståget, som sommartiden går till Narvik, kan ju icke bära sig; lägger man sedan den stora förlusten, som detta tåg drar med sig på de norrländska järnvägarna, då är det möjligt, att de lämna en sämre behållning. Men i de statistiska tabeller, som hafva till öfverskrift: »Stationer och samtrafiksleder, ordnade efter inkomsten af afsänd och anländ trafik år 1903», finner man i kolumnen: »Inkomsten af afsänd och anländ trafik» siffror, som visa, att Östersund är den sjette i ordningen af de stationer i Sverige, hvilka hafva endast en in- och utgående bana, och detta trots att staden så nyligen fått järnväg. Detta bevisar ju, att trafiken är så stor, att banan bör kunna bära sig mycket väl. De stationer med endast in- och utgående bana, som i fråga om trafikinkomst öfverträffa Östersund, äro Luleå, Gellivare, Kiruna, Riksgränsen och Sundsvall.

Jag tror, att en tvärbana Torpshammar—Riksgränsen möjligen skall bära sig bättre än hvad man kan finna af statistiken och de upplysningar, som lämnats från statsrådsbanken. Om man nämligen ser på den stora trafik, som går dels öfver Östersund och Storsjön till Berg och sedan vidare till Härjedalen och dels från Helsingland dit upp, så bör man helt visst komma till den uppfattningen, att en bana genom Härjedalen skall bära sig.

Det fälldes ett hårdt ord af en talare från smålandsbanken, hvilken jag skall be att få bemöta. Herr Sjö yttrade nämligen, att nu hade ett bolag strandat, och man sade till Riksdagen: nu skola Ni låta oss få mera penningar att förstöra. Här är icke meningen att förstöra penningar, utan meningen är att gifva en järnväg åt den enda provins i Sverige, som hittills saknat järnväg. Det kan jag icke kalla att förstöra penningar.

Vidare vill jag vända mig mot herr Ericsson. Han slutade sitt anförande med att på det allra ifrigaste yrka afslag å utskottets hemställan i föreliggande betänkande. Jag vet icke, hvarför hans ifver var så stor. Möjligen är det, därför att han i föl icke fick igenom sin vilja, han nu ej vill vara med om att fullborda en länk i den sträcka, som han då föreslagit.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Älfaldalsåsen: Herr talman, mina herrar! Jag har under denna debatt icke instämt med någon af de talare, som

*Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

Angående ytterligare låneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg. (Forts.)

ytrat sig i föreliggande fråga, och därför skall jag be att med några ord få angifva min ståndpunkt till densamma.

Under debatten hafva skäl anförts såväl för som emot beviljande af ytterligare låneunderstöd för fullbordande af Orsa-Svegs järnvägen. Af allt att döma uti hvilken situation Orsa-Svegs järnvägs-bolaget nu befinner sig synes framgå, att många och stora misstag begåtts såväl vid planläggningen som jämväl under byggnadsarbetet, så långt detsamma hitintills framskridit. Men man torde väl dock icke med rätta kunna tillvita de kommuner, som tecknat bidrag till detta järnvägsföretag, skulden för de begångna misstagen. Däremot skulle man våga påstå, att ansvaret för desamma bör läggas på de myndigheter, som handlagt frågan och gjort kostnadsberäkningarna för företaget samt tillika äfven på arbetscheferna under byggnadsarbetet. Dessa missgrepp hafva emellertid haft till följd, att om staten icke träder emellan, kan järnvägsföretaget icke nu fullbordas.

Beträffande de olika intressen, som spelat in i detta företag, torde väl få anses ostridigt att desamma utgjorts af såväl statsintressen som enskilda kommuners. Som skäl för denna uppfattning ber jag få hänvisa till hvad chefen för generalstaben anført å sid. 21 i utskottsbetänkandet. Han yttrar där, bland annat, följande: »Då det emellertid ur såväl militärisk som kulturell synpunkt syntes vara af vikt, att arbetet på fullbordandet af linjen Orsa—Sveg ej afstannade, och då detta utan statens mellankomst säkerligen blefve fallet, syntes skäl tala för ett tillmötesgående af den af Orsa—Herjedalens järnvägsaktiebolag gjorda framställningen om beviljande af ett statslån å ytterligare 2,000,000 kronor.»

Vidare skall jag be få återöpa hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet anført. Han säger nämligen å sid. 37 i betänkandet: »För staten kommer järnvägen att direkt medföra en stor fördel, därigenom att den öppnar säker utsikt till ett bättre tillgodogörande af Hamra kronopark. Enligt de upplysningar, som inhämtats, skulle försäljningspriset å virke från kronoparken, nu utgörande minst 250,000 kronor årligen, stiga med minst 10 procent, hvarjämte järnvägen skulle bereda ökad möjlighet att tillgodogöra för kolning och pappersved lämpligt virke och därigenom äfven möjliggöra en mera rationell skogsvård.»

Jag var med om den utfärd, som deltagarna i Mosskulturföreningens årsmöte under förlidet års sommar föranstaltade utefter denna järnväg, så långt den trafikerades. Vi hade därvid tillfälle att se de stora, delvis afverkade skogsarealer, som finnas i dessa trakter, men vi iakttog ock de stora mängder skogsaffall, som voro en följd af skogsafverkningen, och som, i händelse dessa mängder kunde tillvaratagas, skulle vid försäljning inbringa ganska betydliga belopp. Genom transport af sådant affall torde banan tillföras icke så ringa trafikinkomster.

Man har här talat om, att den rika Orsa kommun gärna kunde

teckna ytterligare medel för fullbordande af ifrågavarande järnvägsföretag. Det är nog sant, att det finns mycket penningar i Orsa, men man får också ihågkomma, att kommunen i järnvägsföretag förut nedlagt stora summor. Så vidt jag har mig bekant, har Orsa kommun i Mora—Vänerns järnvägsaktiebolag tecknat aktier för 600,000 kronor och uti nu ifrågavarande företag för 1,200,000 à 1,300,000 kronor. Dessutom har kommunen tecknat aktier i Orsa—Bollnäs järnvägsaktiebolag. Min sidokamrat här på dalabänken antydde nyss, att Orsa kommun hade en fond på en 9 millioner kronor; detta är endast delvis sant, ity att denna fond betydligt reducerats genom de teckningar, som jag förut påvisat kommunen gjort i flera järnvägsföretag.

Det är icke heller aldeles visst, att det är så godvilligt, som Orsa kommun gjort en dylik stor uppoffring för detta järnvägsföretag. Jag vet, att det var en ganska stor minoritet inom Orsa, som var emot tecknandet af ett så betydande belopp i företaget, emedan åtskilliga ansågo, att järnvägen icke beredde dem sådana fördelar, att dessa motsvarade de uppoffringar, som de måste göra för att bringa densamma till stånd.

Emellertid är det ett faktum, att andra kommuner ha gjort ganska stora uppoffringar för järnvägen, emedan de på ett tidsenligt sätt önskat komma i förbindelse med den öfriga världen genom en järnvägsförbindelse. Jag syftar här på härjedalskommunerna, som ha gjort stora ansträngningar för att kunna teckna rätt ansefliga belopp i detta järnvägsföretag. De ha gjort detta med löfte från tämligen säkert håll, att om de så gjorde, skulle det vara utsikt för dem att inom den närmaste framtiden få en järnväg framdragen till sina byder. Och man må icke missunna dessa fattiga kommuner en järnväg, ty det är sannerligen icke för tidigt, att de få en sådan. De ha i århundraden till följd af bristande kommunikationer varit afstängda från, så att säga, den öfriga delen af världen. Denna omständighet utgör för mig ett kraftigt talande skäl att med min röst bidraga till, att Riksdagen nu bifaller den af Kungl. Maj:t här gjorda framställningen om beviljande af ytterligare statslån åt ifrågavarande järnvägsföretag, så att det måtte kunna bringas till sin fullbordan.

Jag vill dock hafva till protokollet antecknad, att jag icke anser, att man i och med det, att man lämnar ytterligare låneunderstöd till Orsa—Svegs järnväg, också därmed fastslagit riktningen för en blifvande inlandsbana. Det finnes nämligen områden, som en dylik järnväg kan komma att beröra, som äro vidt skilda från de områden, som nu ifrågavarande järnväg skall komma att beröra. Min uppfattning är den, att inlandsbanan bör gå i en mera västlig riktning, där den komme att beröra stora områden, där staten är intresserad, nämligen Älfdalens och Särna kronoparker, där ofantliga områden ännu finnas, som icke beröras af några kommunikationer eller järnvägar.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)

Herr vice talmannen antydde i sitt anförande, att den öfriga delen af Sverige icke borde göra uppoffringar för enskilda kommuners järnvägsföretag — om jag icke missuppfattade hans ord. Jag har i det fallet en helt annan uppfattning. Jag betraktar Sverige som ett helt och anser därför, att vi böra understödja hvarandra, den starkare den svagare, särskildt när det gäller att draga fram kommunikationsleder, hvarigenom vårt land kultiveras. Det torde väl få anses obestriddt, att kommunikationer såväl landsvägar som jämväl järnvägar äro en kraftig häfstång för höjande af ett folks utveckling i både ekonomiskt och andligt afseende.

På grund af dessa af mig nu anförda skäl anser jag, att Riksdagen nu bör besluta att bevilja det här begärda låneunderstödet till Orsa—Svegs järnväg, så att densamma måtte kunna fullbordas, och ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Starbäck: Det kan ju synas vara onödigt att ytterligare förlänga debatten i denna fråga, men såsom motionär i densamma anser jag mig skyldig att bemöta några af de påståenden, som framkommit i ett par af de senaste talarnes anföranden.

Det är mycket glädjande att konstatera den ömhjärtenhet för det fattiga Härjedalen, som framlyste i min vän, herr Perssons i Tällberg yttrande. Men nog är det litet egendomligt med denna ömhjärtenhet, då han anser, att härjedalsborna här skola vänta, som han säger, »endast ett år». Hvad menar han måntro med det? Om ett år eller två är nog den åsyftade undersökningen verkställd, men icke tror väl ändå herr Daniel Persson i Tällberg, att detta är detsamma, som att härjedalsborna då ha en dyrbar järnväg färdig. Jag tror för min enskilda del, att, om vi nu icke bevilja detta lån, får Härjedalen vänta 10, 20, ja, kanske till och med 30 år, innan någon järnväg drages fram dit.

Vidare ber jag att få påpeka en sak beträffande de klandrade lutningsförhållandena. Det har här sagts, att dessa skulle omöjliggöra frakten af det virke, som ligger å ömse sidor om järnvägen och hvars värde uppgår till millioner kronor, men detta virke skall väl icke fraktas i riktningen *mot* lutningarna, utan i riktning *med* desamma, och att detta skulle vara till men för företaget synes mig vara bra svårt att förstå.

Jag har här, mina herrar, en karta, där med olika färger äro utmärkta Orsa besparingsskog och Hamra kronopark. Då det emellertid är svårt att på afstånd tydligt uppfatta denna karta, skall jag be att få använda ett åskådningmateriel, så godt det nu kan vara. Om vi tänka oss, att fältet där bakom talmansstolen, som begränsas af kungabystens hufvud och klockans nedre kant, skulle beteckna Orsa besparingsskog och fältet, å hvilket klockan befinner sig, Hamra kronopark, kunna vi tänka oss, att de fattiga härjedalssocknarna betecknas af det hvita fältet därofvänför. Orsa kommun har nu tecknat

1,250,000 kronor i järnvägsföretaget, naturligtvis därför, att om denna järnväg kommer till stånd, höjes värdet å Orsa besparings-skog, därigenom att den kommer att ränta sig ännu mera än förut. Staten äger nu Hamra kronopark. Låtom oss nu göra det tanke-experimentet, att en kommun i stället hade ägt Hamra kronopark. Naturligtvis hade då denna kommun tecknat ungefär lika mycket i detta företag som Orsa kommun. Nu däremot äger *staten* denna kronopark, och om staten då lånar järnvägsbolaget 1,250,000 kronor, så blir ju detta detsamma, som om en kommun ägt Hamra kronopark och tecknat denna summa i företaget. Nu kommer staten alltså med ett lån till det belopp, som eljest i alla fall, därest kronoparken tillbört en kommun, skulle ha kommit järnvägen till del.

Låtom oss tänka oss, att det icke blir någonting af med järnvägens fortsättande, utan att endast den nedersta, den södra delen af densamma blir färdigbyggd och trafikabel. Hvart har då staten skänkt detta lån å 1,250,000 kronor? Jo — herr Sjö! — då har Orsa rika kommun, som ensam kommer att äga möjlighet att tillgodogöra sig trafiken å denna bana, fått denna hjälp af staten, men de fattiga härjedalssocknarna därborta, *de* få se sig om, huruvida de någonsin skola kunna få igen ett enda öre af de penningar, som de tagit sig så nära som möjligt för att kunna lämna till företaget.

Jag tror, herr talman, att det skall vara få, som med tanke på, att de själfva äro — för att nu igen tala latin — *beati possidentes*, att de själfva sitta vid köttgrytorna, själfva representera trakter, som äro väl lottade med afseende å kommunikationer, verkligen vilja genom att bifalla reservationen dela reservanternas ansvar för, att det budskapet skall sändas till Härjedalens fattiga bygdens fattiga befolkning, att den icke heller i år har någon utsikt till att ändtligen blifva välsignad med en järnvägstrafikled.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Beträffande herr Starbäcks anmärkning gent emot mig, ber jag att få påpeka, att jag hvarken tänkt eller sagt, att en järnväg skulle blifva färdig till Sveg nästa år eller inom ett år, men jag yttrade alldeles tydligt, att vi behöfde vänta allenast ett år, till dess att undersökningar blifvit verkställda därom, huruvida den här ifrågasatta sträckningen af järnvägen vore den lämpligaste eller icke. Detta om den saken.

Hvad det angår, som den ärade representanten för Orsa här yttrade, så har jag icke mycket att anmärka gent emot honom. Jag tycker, att han representerar det rika Orsa mycket bra, och det är klart, att han anser det vara bättre, att staten släpper till penningar här, än att Orsa skall behöfva taga af sina stora fonder.

Jag har egentligen endast två anmärkningar att framställa mot herr Smeds Lars Olsson.

Den ena af dessa anmärkningar än den, att Hamra kronopark skulle komma att få lika stora fördelar af en järnväg, som med an-

Angående ytterligare läneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg.
(Forts.)

*Angående
ytterligare
läneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

ledning af en ny undersökning finge en helt annan utgångspunkt och andra bättre lutningsförhållanden än den nu ifrågasatta järnvägen, men som ändå komme att dragas genom Hamra kronopark.

Den andra anmärkningen är den, att man får icke tro, att därför att man placerat en fonds tillgångar i järnvägsaktier, fonden därigenom reducerats; penningarna ha ju endast blifvit fastlåsta.

Jag begärde emellertid egentligen ordet med anledning af herr Olofssons i Digernäs yttrande.

Han tyckes just icke göra anspråk på, att hans kamrater ser frågorna från någon mera upphöjd ståndpunkt, då han nämligen vill göra gällande, att då herr Ollas Ericsson och jag icke fingo igenom vår motion i fjol angående en undersökning härvidlag, skulle något slags hämnd därför vara motivet till, att vi nu icke ville vara med om det föreliggande förslaget. Jag vill säga herr Olofsson, att vår ståndpunkt är klar i denna fråga. Vi ville förlidet år ha till stånd en mera vidtomfattande undersökning än den, som då förelåg, och vi vilja äfven nu ha en sådan undersökning, på det att Riksdagen icke nu måtte fatta ett beslut, som den sedan kommer att ångra. Detta är väl icke något lågt motiv. Att vi icke fingo vår vilja fram förra året, det kan nu ingen hjälpa, men icke få vi väl därför uppgifva hvarje tanke på en ny undersökning härvidlag och vara med om att så här på förhand besluta, hvar inlandsbanan skall gå. Herr Smeds Lars Olsson sade, att denna järnväg inverkar icke på inlandsbanans sträckning. Men det kan hända, att det visar sig, att den verkligen gör det, och om så är, vill jag säga, att då ha vi fått en farlig konkurrent till inlandsbanan, om densamma får en annan sträckning, såvida denna järnväg nämligen kommer till stånd, och det gör den naturligtvis, för den händelse att det nu föreslagna lånet blir beviljad.

Herr Wallenberg: Herr talman! Här har talats så många vackra ord i kväll om det behjärtansvärda i denna bananläggning, att man nästan vore benägen att tro, att snarare filantropiska synpunkter borde vara gällande än ekonomiska. De förra må väl hafva berättigande, men de senare få icke förbises. Jag skall därför tillåta mig några erinringar för att i någon mån återföra diskussionen på fastare mark.

Här föreligger ett ganska märkligt utlåtande af statskottet, ett utlåtande om en åtgärd, som har de mest vidtgående följder. Kamraren skall nog i framtiden komma att finna, hvilka stora kostnader det föreliggande förslaget, om det antages, kommer att medföra, och hvilka nu oöfverskådliga konsekvenser — så outredd som frågan är — som det äfvenledes kommer att draga med sig.

Dessutom föreligga märkliga meningsskiljaktigheter hos de myndigheter, som yttrat sig i denna fråga. Genomgår man förteckningen på dem, så befinnas de vara: statskottet, departementchefen och regeringen, järnvägsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Statsutskottet har sagt, att det icke lärer kunna bestridas, att den kostnadsberäkning, som lagts till grund för bestämmandet af statslånets belopp, varit synnerligen otillförlitlig, hvarjämte utskottet gifvit väg- och vattenbyggnadsstyrelsen en admonition för det sätt, hvarpå styrelsen behandlat detta ärende. Utskottet yttrar nämligen därom: »I anledning af dessa förhållanden har utskottet ansett sig böra framhålla angelägenheten af att för framtiden större omsorg och noggrannhet af vederbörande ämbetsverk ägnas åt granskning af de kostnadsberäkningar, som i enlighet med Riksdagens föreskrifter beträffande den till Kungl. Maj:ts disposition ställda lånefonden för enskilda järnvägsanläggningar skola läggas till grund såväl för bestämmande af det belopp, hvarmed i hvarje fall lån från fonden må kunna utgå, som ock vid pröfningen, huruvida ett jämte statslånet fullt tillräckligt enskildt kapital finnes att tillgå för anläggningens utförande.» Det är en admonition, som är så stark, att jag aldrig förut sett en sådan tillrättavisning från statsutskottets sida mot ett ämbetsverk. Men jag tror, mina herrar, att man tryggt kan säga, att statsutskottet haft skäl därtill. Jag vill erinra om, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har utgått från en beräkning af kostnaderna för banans utförande till 3,700,000 kronor, medan järnvägsstyrelsen sedermera har visat — och erfarenheten har gjort detsamma — att byggnadskostnaderna å den sträcka, som nu afses, uppgå till öfver 6 millioner kronor.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Soeg.*

(Forts.)

Gå vi därefter till det yttrande, som departementschefen afgifvit, så finner man, att någon tvekan synes hafva gjort sig gällande om hvad som i fråga om detta förslag borde åtgöras. Jag medgifver, att departementschefen måste hafva känt sig i ett svårt läge, då å ena sidan frågan om inlandsbanans sträckning icke är afgjord, och å andra sidan man icke med full säkerhet vet, om genom att lämna detta statslån på 2,200,000 kronor, man därmed har hjälpt kommunerna i Härjedalen eller det bolag, som nu vill låna för att föra saken i land. Herr statsrådet har under debatten anført, att denna bansträckning hufvudsakligen hade en kulturell betydelse. Då herr statsrådet därefter påvisade, att jordbrukets tillstånd i Härjedalen vore synnerligen dåligt, synes detta uttalande stämma väl öfverens med den drastiska skildring, som för en stund sedan framfördes af herr Hammarskjöld. Men huruvida det är möjligt, att de marker, genom hvilka banan skulle gå, och som herr Hammarskjöld här beskref, skulle genom banans tillkomst kunna utbytas mot bördiga åkrar och leende ängar, synes vara minst sagdt tvifvelaktigt.

Sedan har herr statsrådet framhållit, att genom denna banas tillkomst skulle lefnadskostnaderna minskas för befolkningen. Jag tror motsatsen. Litet hvar erinrar sig nog, att lefnadskostnaderna i allmänhet voro *mindre* förr i världen än numera, då landet blifvit så rikligt utrustadt med järnvägar.

Så har framhållits, att genom denna banas tillkomst skulle skogen fördelaktigare utnyttjas. Jag undrar, om detta skulle vara

Angående
ytterligare
länestöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

till fördel för ortsbefolkningen. Här har så många gånger framhållits i denna kammare, att, så fort de stora skogsbolagen få tillfälle där- till, de sätta sig i besittning af skogen och att den bofasta befolk- ningen får på sina magra marker stå och se på, huru den nedhugges. Kommer denna järnväg till stånd, tror jag därför, att den synpunkten ej kommer att för ortsbefolkningen vara af någon särdeles betydelse. För öfrigt har ju sagts, att skogarna redan vore i bolagens händer. Alla dessa saker har emellertid herr statsrådet ansett vara syn- punkter af *hufvudsaklig* vikt. Mera sekundära sådana har herr statsrådet ansett de penningemedel vara, som skola af staten insättas i företaget, äfvensom tillgodogörandet af afkastningen från Hamra kronopark.

Beträffande huruvida denna banas anläggning för staten skulle blifva någon affär, ber jag att få fästa uppmärksamheten på den tabell, som finnes intagen i järnvägsstyrelsens yttrande å sidan 34 i betänkandet. Där påvisas, att staten på denna bana skulle göra en årlig förlust af c:a 461,000 kronor, en siffra, som jag för min del tror mig kunna beteckna såsom varande låg af den anledning, att den synbarligen grundar sig på den inkomstberäkning, som gjorts af styrelsen, och i hvilken man anser, att driftkostnaderna icke skulle komma att uppgå till mer än 60 % af hela bruttoinkomsten, en siffra, som är vida lägre än medeltalssiffran vid statens järn- vägar, och hvilken medeltalssiffra innesluter alla de bansträckor, som kunna anses vara lysande affärer. I Norrland, äfven på de bättre bansträckorna, är naturligtvis driftprocenten högre än på de öfriga statsbanorna, och således synes berättigadt att anse den siffra, som här framlagts, vara för låg. Sammanställer man nu denna årliga för- lust med en annan siffra, som här blifvit framhållen, nämligen de 11,000 invånare i Härjedalen, skall man finna, att på hvarje invånare i Härjedalen faller en siffra af c:a 42 kronor. Om man då beräknar, att till hvarje familj hör man, hustru och tre barn, så blefve sannolikt billigare för staten att till hvarje familj i Härjedalen utbetala 210 kronor per år. Tager man därjämte i beräkning, att de socknar, som denna bana kommer att genomstryka, innesluta högst tionde- delen af provinsens invånare, så skulle man till hvarje familj i dessa socknar årligen kunna utbetala icke mindre än 2,000 kronor och ändock skulle staten göra en bättre affär, än att utgifva lånet.

Jag vill vidare påpeka, att järnvägsstyrelsen på det allra be- ständaste afstyrkt detta byggnadsföretag. Järnvägsstyrelsen har därvid framhållit, att man först borde hafva klart för sig, huruvida inlandsbanan skall komma till stånd eller icke. Mig synes därför, att herr Persson i Tällberg haft fullt fog för den erinran han gjort, eller att man borde vänta tills denna utredning föreligger, emedan densamma annars blifver fullständigt bunden och kommer att ut- mynna i att man antingen måste finna sig i, att få denna för en genomgående bana olämpliga sträckning och en bana med dålig

profil och dålig trafikförmåga eller också i att delvis bygga om banan.

Järnvägsstyrelsen har vidare framhållit, att det vore en betänklig sak, att, sedan man bestämt sig för att bygga statsbanorna så, att öfver dessa kunde framföras den tyngsta trafik, man i förevarande fall skulle frångå den en gång fastslagna bestämmelsen om, att större lutning än 1 på 100 skulle få användas. Huru många klagomål ha icke under årens lopp framkommit öfver Norrlandsbanans dåliga beskaffenhet, just på den grund, att alltför stark lutning användts? Huru klart har icke generalstaben uttalat, att den, *endast under förutsättning af att denna bana finge en förstklassig trafikförmåga*, ville tillstyrka, att denna sträckning nu skulle få fastställas! Tror kammaren att så bestämda reservationer icke återkomma framdeles?

Här har visserligen framhållits i betänkandet, att statsrådet och chefen för civildepartementet vid det förhållande, att det syntes honom bära emot att nu framlägga proposition i ämnet, änskönt denna bana icke fyllde de fordringar, som kunde uppställas, infordrat yttrande från järnvägsstyrelsen, huruvida man icke skulle kunna göra någon eftergift i afseende å hvad som eljest borde fordras. Därvid har anförts något, som synes mig vara ganska egendomligt, nämligen att chefen för generalstaben inspekterat banan på en viss sträcka och därvid funnit, att den är ganska användbar. Ett dylikt yttrande förefaller så mycket mera egendomligt, som banan ännu icke afsynats eller upplåtits för allmän trafik.

Tror man, att man genom att bevilja bolaget dessa 2,200,000 kronor såsom lån gör bolaget något godt, så vill jag för min del framhålla, att jag snarare tror, att man gjort bolaget något ondt, ty ju mera man lånar, desto mera sätter man sig i skuld. Om man blott kunde vara öfvertygad om, att banan genom detta lån verkligen blefve färdig och de fattiga kommunerna däruppe icke behöfde göra ytterligare ansträngningar, så skulle jag icke vara så tveksam, som jag nu är. Om den synpunkten är så ömmande, att en hel del fattiga landskommuner komma att sitta emellan, ber jag att få framhålla, att de belopp, som kommunerna med undantag af Orsa socken släppt till, endast uppgå till 400,000 kronor. Hvad vore då enklare, än att, om dessa kommuner komme i olycka, staten toge under ompröfning, huruvida icke staten kunde betala dem nämnda belopp. Detta skulle, för staten blifva mycket billigare än att gifva sig in på hvad här föreslagits. Om staten däremot lånar bolaget det ifrågasatta beloppet, föreställer jag mig, att staten därigenom må anses hafva påtagit sig ansvaret både för att banan skulle komma till stånd och blifva förstklassig och för att kommunerna icke skulle blifva alltför mycket betungade af affären. Staten komme icke allenast att påtaga sig så stora förbindelser emot kommunerna, utan har därmed fastslagit inlandsbanans sträckning och tillkomst. Mig synes, att ifrågavarande

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.

(Forts.)

förslag i dess föga utredda skick, och då järnvägsstyrelsen bestämdt uttalat sig mot detsamma, är synnerligen betänkligt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag hörde icke herr Hammarskjölds anförande i vidare mån, än att jag kom in i kammaren just då han slutade med de orden, att vi äro ju dock *ett* folk, och detta var för mig alldeles tillräcklig anledning att instämma med herr Hammarskjöld. Nu vill jag gent emot herr Wallenbergs utredning om banans räntabilitet och vådorna af att anlägga densamma ytterligare understryka herr Hammarskjölds yttrande, att vi ju dock äro ett folk, och i sammanhang härmed särskildt rikta mig emot herr vice talmannen, som hade en alldeles motsatt uppfattning och såsom vägledande för sin mening framhöll, att det öfriga Sverige icke borde kosta på Härjedalen detta lån.

Jag har för min del varit i tillfälle att ur tillgängliga handlingar studera Härjedalens förhållanden och därigenom lära känna dem. Såsom ledamot af Norrlandskommittén har jag äfven genomrest detta landskap samt därvid under samtal med befolkningen fått höra invånarnas önsknings i afseende å sin ställning. Man märker såsom ett genomgående drag, huru befolkningen under ytterst ogynnsamma omständigheter kämpar sin kamp mot förhållandenas makt. Folket hade ju kunnat vara den rikaste befolkningen i hela Sverige, men det har förlorat sina skogar och måste nu skaffa sig sitt uppehälle genom ett ytterst sträfsamt arbete. Jag märkte, att bland önskemål, som denna befolkning framhöll, löpte såsom en röd tråd genom all deras längtan och trängtan denna tanke: När skola vi få vår järnväg? Vi hafva drömt om denna järnväg; vi hafva hoppats på den, och vi hoppas fortfarande att få densamma.

Det hade gått så långt, att i en stor by en hel del af bönderna omtalade, att de hembjudit sina hemman till kronan, i förhoppning att kronan skulle köpa dem och de själfva få utvandra. De ville icke sälja sina hemman till bolagen, sade de, utan önskade, att staten, som skänkt dem jorden, åter skulle bli ägare till densamma, och de rådgjorde med mig om, huru de skulle bära sig åt för att staten skulle köpa hemmanen. En del andra, som icke hade hembjudit sina hemman till staten, ville också hafva hjälp för att kunna på detta sätt utvandra.

Jag tror därför, att det är en fosterländsk handling att nu gifva Härjedalens invånare tillfälle att få en järnbana åtminstone fram till sina landamären, och jag tror, liksom herr Starbäck, att om man nu icke beviljar det föreslagna lånet, de komma att få vänta ännu en mycket lång tid på sin järnväg, och då kan det hända att en stor del af dem hafva kämpat sin sista strid.

Herr vice talmannen vädjade, som sagdt, till oss andra, att vi skulle stå på vår rätt. Ja, vi tillgodose oss nog, vi, som sitta här

såsom majoritet, i södra och mellersta Sverige. Men om vi tänkte på hvad staten har gjort för uppoffringar för oss, eller rättare hvad vi hafva låtit staten göra för uppoffringar för oss, så skulle vi icke tala på detta sätt. Hvad är nu för öfrigt staten? Utskottet säger, att staten skulle göra uppoffringar för folket i Härjedalen. Staten består ju dock af samtliga menigheter i rikets olika bygder. Den uppoffring, som staten nu skulle göra för Härjedalen, vore således endast en uppoffring, som staten gjorde för en del af sig själf, och det är statens ovillkorliga plikt att på detta sätt uppoffra sig. För öfrigt hafva vi andra icke blott tillgodosett våra egna intressen, utan vi hafva också förstått att skaffa oss vinst på dessa invånares i Härjedalen bekostnad. Vi hafva beslutit lifsmedelstullar, som hela befolkningen där uppe fått betala till förmån för jordbruket i södra delarna af riket, och vi här nere åtnjuta också den förmånen, att afkastningen af de stora skogarna där uppe tillfaller ägare, som bo och beskattas i södra och mellersta Sverige.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag, ty om vi nu sent omsider på detta sätt räcka en hjälpsam hand åt denna öfvergifna och isolerade befolkning, så fullgöra vi därigenom endast vår plikt mot densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid utlåtandet fogade reservationen. Herr talmannen förklarade sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 106, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 121 ja mot 82 nej, hvadan således utskottets hemställan af kammaren bifallits.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för anlägg-
ning af järn-
väg från Orsa
till Sveg.*

(Forts.)

§ 4.

Härefter föredrogos hvartdera för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 107, i anledning af dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fortsättande af fullständiga undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan, dels ock en i ämnet väckt motion; och

n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar.

§ 5.

Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande, n:o 109, i anledning af framställda förslag om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att i riksstaten för år 1906 till arbetareförsäkringsfonden afsätta 800,000 kronor.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 13, hade herr *S. H. Kvarnzelius* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att till arbetareförsäkringsfonden för år 1906 afsätta ett belopp af 1,400,000 kronor.

I sammanhang med dessa förslag hade statsutskottet till behandling förehåft en af herr *A. F. O. Cederberg* i Första Kammaren väckt motion, n:o 24, hvaruti hemställdes, att vid besvarandet af Kungl. Maj:ts proposition om 1906 års afsättning till arbetareförsäkringsfonden Riksdagen samtidigt anhölle, att Kungl. Maj:t toge under öfvervägande, under hvilka villkor från fondens afkastning kunde beredas tillfälligt understöd åt arbetare, som på grund af förföljelse från föreningar, deras ombud, förtroendemän, enskilda ledamöter eller tidningar beröfvats tillfälle att genom arbete förvärfva för sitt uppehälle erforderliga medel, samt för kommande Riksdag framlade förslag i ämnet.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med afslag å den af herr *Kvarnzelius* i ämnet väckta motionen i hvad den skilde sig från berörda framställning, måtte besluta, att i riksstaten för år 1906 skulle till arbetareförsäkringsfonden afsättas ett belopp af 800,000 kronor; samt

b) att herr *Cederbergs* ofvan omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade vid punkten a) afgifvits af herrar *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Boström*, *Persson* i Stallerhult, *Persson* i Tällberg, *Petersson* i Påboda, *Olsson* i Fläsbro och *Emthén*, hvilka an-

sett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af herr Kvarnzelius i ämnet väckta motionen.

Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.

Efter föredragning af utskottets hemställan i mom. a) yttrade

(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Statsutskottets majoritet har på de skäl, som departementschefen anfört, hemställt om bifall till hvad i statsverkspropositionen föreslagits, nämligen att till arbetareförsäkringsfonden skulle för år 1906 afsättas ett belopp af allenast 800,000 kronor. Statsutskottets majoritet har icke funnit skäligt att taga någon hänsyn till de synpunkter, som jag och mina medmotionärer haft att andraga i den motion, hvori vi hemställde, att Riksdagen måtte besluta att till arbetareförsäkringsfonden för år 1906 afsätta ett belopp af 1,400,000 kronor, eller enahanda belopp, som Riksdagen afsatt till samma fond under de nio föregående åren.

Det synes mig dock, som om statsutskottet bort taga någon hänsyn till de skäl, vi anfört i denna motion. Det förefaller åtminstone mig, som om i dessa skäl finnes mycket, som talar för ett bifall till motionen.

Som bekant, beslöt Riksdagen år 1895 att, för att möjliggöra beredandet af ålderdomsförsäkring afsätta ett belopp af 1,400,000 kronor. Afsikten med denna afsättning var ju att bereda den nu lefvande generationen möjlighet att komma i åtnjutande af ålderdomsförsäkring, oafsedt att den icke inbetalt några afgifter till denna pensionering, så att således den nu lefvande generationen skulle komma i samma ställning som den därefter kommande generationen skulle befinna sig på grund af sina inbetalningar, när Riksdagen en gång fattat beslut om dylik pensionering. Kungl. Maj:t hade då beräknat, att för detta ändamål skulle behövas en fond af 37 millioner kronor och att denna summa skulle amorteras under en tidrymd af 80 år; för detta ändamål hemställde Kungl. Maj:t då, som sagdt, om en årlig afsättning af 1,400,000 kronor.

Denna fråga har äfven en annan omständighet att stöda sig på. När Riksdagen beslöt att sätta tull å spannmål, så anfördes, när detta Riksdagens beslut blef af Kungl. Maj:t fastställt, till statsrådsprotokollet, att de medel, som inflyta genom spannmålstullarna, i första hand skulle användas till att bereda stadigvarande förmåner åt de klasser, för hvilka de nämnda skatteförändringarna äro mest kännbara, hvarjämte frågan om ålderdomsförsäkring samtidigt, i samma statsrådsprotokoll, betecknades såsom en fråga af största betydelse för de mindre bemedlade i samhället.

Jag skall nu icke tillåta mig att yttra någonting angående spannmålstullarna, deras befogenhet eller icke. Det är möjligt, att dessa äro behöfliga såsom ett stöd åt vår modernäring. Men såsom ett faktum kvarstår dock, att dessa spannmålstullar i hög grad drabba den fattigare delen af vårt lands befolkning, och att sålunda de ord,

Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.
(Forts.)

som i statsrådsprotokollet då anfördes, eller den diktamen, som då skedde, synas mig hvilat på en mycket reell grund.

Under de 16 år, som spannmålstullarna varit gällande i vårt land, hafva de i rundt tal tillfört statskassan ett årligt belopp af omkring 15 millioner kronor. Detta gör under 16 år en summa af omkring 240 millioner kronor. Under de 9 år, som, å andra sidan, afsättningarna skett till arbetareförsäkringsfonden med 1,400,000 kr. om året, hafva sålunda tillsammans afsatts endast 12,600,000 kr. Det synes således, att det är en ringa del af de inkomster, som genom spannmålstullarna bereds statsverket, hvilken blifvit till dato afsatt för detta ändamål. I alla händelser kan man icke säga, att det är en »hufvudsaklig» del däraf; det är endast en bråkdel af dem, som blifvit för detta ändamål afsatta. Med de räntevinster, som å dessa medel uppstått, skulle ju enligt departementschefens uppgift denna fond visserligen vid 1906 års utgång komma att belöpa sig till omkring 17 millioner kronor. Men statsrådet säger själf i sin motivering, att detta icke torde vara tillräckligt, för den händelse man skulle i den närmaste tiden införa ålderspensionering. Han säger i detta afseende: »Nu är det visserligen sant, att, därest ofvannämnda med ifrågavarande afsättningar till arbetareförsäkringsfonden åsyftade ändamål skall på ett verksamt sätt främjas, detta utan tvifvel kräfver betydande kostnader.»

Vid förledet års riksdag gjordes äfven en attack mot denna afsättning, först vid remissdebatten i Första Kammaren af herr Rettig och därefter, då ärendet förekom till afgörande i samma kammare. Vid det tillfället, då statsverkspropositionen förledet års Riksdag remitterades, uppträdde, efter det att herr Rettig gjort sina anmärkningar, dåvarande statsministern, herr Boström, och yttrade bland annat följande: »Den förste talaren opponerade sig mot det anslag till arbetareförsäkringsfonden å 1,400,000 kronor, som äfven i år föreslagits för år 1905. Han förmenade, att detta anslag vore skäligen obehöfligt, i synnerhet sedan vi fått en ansvarighetslag och en riksförsäkringsanstalt. Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att båda dessa afse endast olycksfall i arbete; arbetareförsäkringsfonden däremot afser något helt annat. Den började bildas, då det gällde att få fullständig olycksfalls- och invaliditetsförsäkring, hvarvid afsågs invaliditet, af hvilken orsak den än uppkommit, således äfven när den uppkommit af ålderdom. Det föreslogs då, att arbetarna skulle börja betala afgifter vid 18 års ålder och sedermera fortsätta för att, efter hvad jag vill minnas, vid omkring 60 års ålder få invaliditetspension, och då är det ju tydligt, att alla mellan dessa åldersgränser, således nästan en hel generation, skulle gå bort, innan arbetarna kunde få någon pension. Det var därför man fann en arbetareförsäkringsfond behöflig, och med det belopp, hvartill fonden nu uppgår, är behovet ej på långt när fylldt.» Det synes således, att dåvarande statsministern var af den uppfattningen, att fonden behöfde ökas i betydlig grad.

Nu säger herr statsrådet vidare, att det icke är någon säkerhet, vid hvilken tidpunkt eller på hvilket sätt det kan blifva fråga om att anordna ålderdomspensionering. Men då vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på ett beslut, som fattades här för några dagar sedan, då kammaren nämligen för sin del beslöt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga frågan om anordnandet af invalid- och ålderdomspensionering uuder förnyad pröfning och snarast möjligt för Riksdagen framlägga det förslag, Kungl. Maj:t kan finna för frågans lösning påkalladt».

Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.
(Forts.)

Af allt detta synes det mig, att man kan draga den slutsatsen, att det skulle vara synnerligen olämpligt att nu bestämma sig för en inskränkning i afsättandet af dessa medel i öfverensstämmelse med hvad som föreslagits af Kungl. Maj:t och statsutskottets majoritet. Man kan draga den slutsatsen dels af det yttrande, som af statsministern förra året hölls i Första Kammaren, dels af hvad denna kammare i år beslutat.

Jag har nu behandlat det första skäl, hvarpå utskottet grundat sin hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Det andra skälet är, att den statsfinansiella ställningen skulle vara sådan, att en högre afsättning icke borde ifrågakomma. Jag vädjar emellertid till kammarens ledamöter, huruvida 600,000 kronor spela någon afsevärd roll, då det gäller att göra upp en budget på öfver 186 millioner kronor. Jag tror icke, att någon finansminister, för så vidt det finns god vilja, skall komma i förlägenhet för denna summa. Har han kommit så nära att få debet och kredit att gå ihop, så nog går det an att ordna saken så, att dessa 600,000 kr. blifva tillgängliga. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten uppå, att genom de beslut, som kammaren förut fattat rörande en hel del af de anslagsäskanden, som i statsverkspropositionen förekomma, har en hel del besparingar gjorts af betydligt större omfattning än hvad dessa 600,000 kronor äro. Dessutom tror jag, att, för den händelse Riksdagen skulle bespara dessa 600,000 kronor, skulle det ej bli för att bespara dem åt statskassan på annat sätt, än som antyddes af en ärad talare i Första Kammaren, då detta ärende förevar i fjol, hvilken talares ord jag ber att få citera. Han yttrade: »Men den trånghet, som utskottets ordförande talade om, har åstadkommit, att många och viktiga anslag strukits ur budgeten. Jag påminner i sådant afseende om torpedbåten och anslaget till Karlskrona torpedbatteri. Ja, mina herrar, med dessa 1,400,000 kronor skulle vi i stället, om man bara afsatt beloppet till att bygga torpedbåtar, hafva fått sju sådana hvarje år. Jag behöfver icke längre fortsätta.» Så yttrade sig den talaren, och jag tror, att en dylik tanke möjligen kan ligga bakom äfven hos flera af de Riksdagens ledamöter, som varit för att få denna afsättning nedbringad till ett lägre belopp.

Betydande kraf ställas årligen på vårt lands befolkning, och det går näppeligen något år, utan att någon ny konsumtionsskatt

Om afsätt-
ning af medel
till arbetare-
försäkrings-
fonden m. m.
(Forts.)

åsattes, hvarigenom lefnadskostnaderna höjas. Dessa konsumtions-
skatter trycka otvifvelaktigt hårdast på de minst bärkraftiga. Det
blir följaktligen för dem ganska svårt att göra några besparingar,
och i de flesta fall går det så, att, när arbetskraften är slut, är det
också slut med alla resurser. Det förefaller mig då vara statsmak-
ternas skyldighet att tillse, att framtiden äfven för dem må kunna
se något ljusare ut, än den i de flesta fall nu gör. Det är alldeles
tydligt, att, om nu Riksdagen bifaller hvad Kungl. Maj:t föreslagit
och utskottets majoritet tillstyrkt, det skall af det stora öfvervägande
flertalet af svenska folket uppfattas så, som att Riksdagen icke på
allvar ärnar inom den närmaste framtiden till lösning upptaga frågan
om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring; och det tror jag, mina
herrar, skulle verka i hög grad skadligt. Icke kan det väl vara
lämpligt att ytterligare öka det missnöje, som på många håll i vårt
land förefinnes, och som för hvarje dag, som går, hotar att ökas.
Jag tror, att Riksdagen i stället bör göra hvad den kan för att un-
danröja detta berättigade missnöje. Det klagas öfver, att arbetarna
icke hafva någon känsla för fosterlandet. Jag bestrider, att denna
uppfattning är riktig; jag tror, att hvarje arbetare liksom hvarje
annan svensk man har en stark känsla för sitt fosterland. Men här
finnas i vårt land många sociala missförhållanden och mycket socialt,
berättigadt missnöje. Hvad statsmakterna kunna göra för att un-
danröja dessa sociala missförhållanden och följaktligen äfven detta
sociala missnöje, synes mig, att statsmakterna äfven böra göra. Andra
Kammaren har nu tillfälle att genom ett bifall till den motion, som
jag och mina medmotionärer afgifvit, kunna taga ett steg i den
riktningen. Däremot tror jag, att det skulle väcka mycket och be-
rättigadt missnöje, om Riksdagen skulle följa Kungl. Maj:t och stats-
utskottet.

Glädjande nog har ju ett flertal af denna kammares represen-
tanter i statsutskottet vid denna punkt reserverat sig, och det synes
mig därför, att man borde ha anledning hoppas, att denna kammare
skall följa dessa sina representanter i statsutskottet.

Jag anhåller därför att få yrka afslag på utskottets hemställan
och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hammarström, Hörnstén, Sundström, Höjer, Jansson* i Edsbäcken, *Broström, Hammarlund, Ekholm, Granlund, Jansson* i Saxhyttan, *Ström* i Transtrand, *Olsson* i Alfdalsåsen, *Lindgren* i Örebro, *Ersson, Nordin, Larsson* i Västerås, *Olsson* i Heden, *Ohlsson* i Halmstad, *Staaß, Branting, Wavrinsky* i Stockholm, *Berg* i Stockholm, *Beckman, Ericsson* i Ahlberga, *Ekman, Österberg, Johansson* i Jönköping, *Olsson* i Viken, *Broome* i Bårslöf, *Lundell, Thylander, Persson* i Malmö, *Larsson* i Lund, *Thorsson, Lundgren, Olsson* i Mårdäng, *Pantzarhielm, Eriks- son* i Elgered, *Danielsson* och *K. G. Karlsson* i Göteborg.

Vidare anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Den föregående ärade talaren slutade sitt anförande därmed, att därest Riksdagen skulle bifalla utskottets förslag, skulle detta helt säkert hos den stora arbetarebefolkningen väcka den tanken, att Riksdagen icke hyste något intresse för realiserande af arbetare- och invaliditetsförsäkringstanken, och detta skulle hos dessa arbetare väcka missnöje. Ja, det tror jag nog; det skulle det helt säkert göra, när man framställer innebörden af Kungl. Maj:ts proposition på sådant sätt, som den ärade motionären gjort. Men det förefaller mig egendomligt, att, då han så noga har studerat statsrådsprotokollet, han icke också har studerat riksdagsprotokollet från remissdebatten, då jag åtminstone försökte klargöra, att innebörden af förslaget *icke* var den, att därigenom arbetarefrågan på något vis skulle sättas tillbaka. Och jag sökte åtminstone visa, att, antingen Riksdagen afsatte det större eller det mindre beloppet, komme detta icke att inverka på frågan. Det komme icke att vålla, att en enda arbetare komme att få sin pension en enda dag senare, än han skulle få, vare sig det större eller mindre beloppet afsattes. Det komme icke att verka därhän, att någon enda arbetare skulle få ett enda öres mindre pension, före sig man afsatte det större eller mindre beloppet. Om Kungl. Maj:t år 1895 — efter noggrann pröfning naturligtvis — kunde för Riksdagen framlägga förslag till arbetareförsäkring, hvilken omfattade jämväl hvad jag ville kalla för ett öfvergångsstadgande, enligt hvilket den nu lefvande generationen skulle komma i åtnjutande af pension ur dessa fonder, om, säger jag, Kungl. Maj:t kunde framlägga ett sådant förslag, oaktadt det då icke fanns någon fondbildning alls eller åtminstone icke mer än en ren bagatell, så är det väl alldeles uppenbart, att, äfven om vi vid nästa riksdag skulle antaga ett förslag till arbetareförsäkring, vi så skulle med de 17 millioner, som vi nu ha samlade i fonden, fullt ut kunna tillgodose den nu lefvande generationens intresse, äfven om det nya förslaget — och så skulle det säkert komma att bli — skulle bjuda åt arbetarne bättre villkor, än det kungl. förslaget af år 1895 gjorde.

Den föregående ärade talaren har påpekat, att man år 1895 upplyste, att det erfordrades en fond af 37,000,000 kronor, jäväl, en fond af 37,000,000 kronor *eller* en årlig afsättning af 1,400,000 kronor under 80 år, för att man skulle kunna realisera förslaget, detta under förutsättning, att det kungl. förslaget då blifvit antaget, d. v. s. att förslaget redan då skulle ha kommit till, och att följaktligen den tidpunkt, då den nu lefvande generationen af arbetare skulle ha fått sina pensioner, skulle ha legat oss mycket närmare, än hvad nu kommer att blifva fallet. Men är det nu så — och jag vågar påstå, att ingen kan bevisa, att hvad jag sade under remissdebatten i år icke är riktigt — är det så, att arbetarne icke ha någon som helst fördel af, att det större beloppet nu afsatte

Om afsättning af medeltill arbetareförsäkringsfonden m. m.
(Forts.)

Om afsättning af medel till arbetare-försäkringsfonden m. m.

(Forts.)

hvad är det då för idé att betunga budgeten med en utgift af 600,000 kronor, då det icke behöfs, då arbetarne å ena sidan icke ha någon fördel och å andra sidan *kunna* lida skada af en sådan afsättning, därför att man kan tänka sig, att det i sinom tid skulle kunna verka därhän, att man finge uttaga nya skatter, hvilka — det påpekade också den föregående ärade talaren — möjligen skulle komma att blifva konsumtionsskatter, som företrädesvis skulle drabba arbetare.

Vidare anförde den föregående ärade talaren ett annat skäl, som man mången gång hört återopas, nämligen innehållet i den kungl. diktamen till det bekanta statsrådsprotokollet år 1888, uti hvilket skulle, enligt motionärens uppgift, betonats, att afkastningen af de nya tullskatterna skulle i första hand användas till att bereda stadigvarande förmåner för de klasser i samhället, för hvilka de äro mest kännbara.

Men det står icke så i statsrådsprotokollet. Jag skall be att få läsa upp hvad det där står. Och då skola herrarne få höra, att det står något helt annat. Det var, såsom bekant, en kungl. diktamen, och Konungen började sitt anförande med en redogörelse för, huru Riksdagen beslutat att införa förhöjda tullar för att bereda skydd åt de inhemska näringarna, vidare att höja brännvinstillverkningsafgiften, detta i syfte att befrämja nykterheten. Och om dessa skatter fortsätter han sedan vidare: »Endast i en underordnad grad, framkallade af behovet att bereda fyllnad i statskassan för den närmaste tiden, skola de sålunda vidtagna beskattningsåtgärderna, fullföljda under en längre tidrymd, *antagligen* åt statsverket bereda tillgångar af ej ringa betydenhet, hvilka under en normal utveckling af budgeten *icke behöfva tagas i anspråk för de löpande årliga* statsutgifterna. Den *utsikt*, som härigenom öppnar sig att framdeles, utöfver hvad förhållandena eljest kunna medgifva, främja ett eller annat ändamål af större betydelse för samhället, manar att i tid öfverväga, huru de öfverskott i statsinkomsterna, som, under förutsättning af att de skedda skatteförändringarna vidhållas, under årens lopp kunna motses, må fördelaktigast användas. Såsom särskilda önskningsmål framställa sig härvid att kunna bereda stadigvarande förmåner åt de klasser i samhället, för hvilka de nämnda skatteförändringarna äro mest kännbara, äfvensom att på andra områden af skattelagstiftningen åstadkomma lättnader för de skattdragande.» Och så kommer nu det uttalande, för hvilka ändamål öfverskotten i främsta rummen borde användas, nämligen ålderdomsförsäkring.

Det framgår ju alldeles tydligt af hvad jag nu uppläst, att det var under den förutsättning, att de öfverskott, som man väntade af de nya skatterna, icke skulle behöfva tagas i anspråk för statsregleringen, som Konungen uttalade den åsikt, att de skulle användas på sätt, som jag har sagt. Den förutsättningen har *icke* inträdt, som vi nogsamt veta. Alla skatter, både dessa och andra, ha måst tagas i anspråk för den ordinarie statsregleringen; och flera nya

skatter hafva kommit till af känd anledning. Det är, såsom vi veta, hufvudsakligen omsorgen om vårt försvar, som vållat, att Riksdagen måst pålägga folket sådana skatter.

Nu skall jag villigt medgifva, att sådana som förhållandena nu gestalta sig, sedan Riksdagen beslutat att stryka åtskilliga af de poster, som Kungl. Maj:t föreslagit, finnes ingen risk att i år öka fonden äfven med de ifrågavarande 600,000 kronorna. För att få 1906 års budget att gå ihop, behöfs icke att öka några skatter eller att vidtaga någon annan extra åtgärd. Ställningen är sådan, att den medgifver en afsättning af ytterligare 600,000 kronor till arbetareförsäkringsfonden.

Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.
(Forts.)

Vidare vill jag villigt medgifva, att, om man afsätter dessa 600,000 kronor till fonden, äro de icke bortkastade; de finnas i behåll, så att olyckan skulle icke vara så stor, ifall Riksdagen beslutar att bifalla motionen.

Slutligen vill jag säga det, att, ifall man nu ökar fonden med detta belopp, kan det ju ett kommande år, om det skulle visa sig, att man icke kan göra någon afsättning, utan att för det ändamålet pålägga nya skatter, vara tids nog att minska eller upphöra med afsättningen. Och för min del skall jag under sådana förhållanden icke ha något att erinra, om Riksdagen skulle bifalla motionen i stället för Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Lindgren i Islingby: Jag hade kunnat nöja mig med att instämma i herr Kvarnzelius' yttrande. Och jag skall icke upptaga kammarens tid vidare i denna fråga, än att jag skall be att få meddela, att jag såväl inom utskottet har varit som äfven nu är af den öfvertygelsen, att herr Kvarnzelius' motion bör bifallas.

Jag skall därför endast, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Andersson i Löfhult: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få nämna några ord i denna fråga.

Hvarje gång det varit fråga om afsättningar till arbetareförsäkringsfonden, har jag med nöje varit med om att bevilja dessa 1,400,000 kronor. Såsom herrarne väl veta, hafva vi genom sådana ärligen återkommande afsättningar fått en fond, som enligt meddelade upplysningar uppgår till 17,000,000 kronor. Men det är alldeles gifvet, att frågan om beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete är en så stor affär, att det fordras ofantligt mycket penningar för att ordna densamma. Således är det alldeles nödvändigt att hafva en stor grundfond. Och därför tror jag, att Riksdagen gjort väl i att för detta ändamål ärligen bevilja nämnda belopp af 1,400,000 kronor.

Nu har Andra Kammaren redan beslutat aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t, det täcktes Kungl. Maj:t taga frågan om pensions-

Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.

(Forts.)

invaliditets- och ålderdomsförsäkring för arbetare under förnyad ompröfning och för Riksdagen framlägga förslag i ärendet. Det är då bra att ha samlat en försäkringsfond att bygga på. Och för öfrigt, hvad betyder det med den stora budget, vi nu ha, om man prutar af dessa 600,000 kronor, hvarom här är fråga? Det gör icke mycket till saken.

Härtill kommer att penningarna i detta fall icke tagas bort ur statskassan, utan allenast från denna öfverflyttas till försäkringsfonden. Och denna fond är ju afsedd att användas till det svenska folkets nytta. Jag anser därför, att det vore klokt handladt af Riksdagen att i år liksom allt framgent bevilja 1,400,000 kronor för detta ändamål.

På grund af hvad jag sålunda anfört, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till herr Kvarnzelius' förslag om afsättande för år 1906 af ett belopp af 1,400,000 kronor till arbetareförsäkringsfonden.

Herr vice talmannen: Herr talman! Här kunde vara ofantligt mycket att säga i denna fråga. Men väl inseende, att det till ingenting gagnar vid detta tillfälle att upptaga en ingående debatt, vill jag inskränka mig till att på de skäl, som blifvit anförda från statsrådsbänken äfvensom af statsutskottet, få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Branting: Herr talman! Jag begärde ordet under förra delen af chefens för finansdepartementet yttrande, då han syntes vilja drifva den något egendomliga teorien, att det skulle vara alldeles likgiltigt, om man här hade en fond eller icke.

Jag tror, att detta är ett missförstånd ifrån hans sida, som grundar sig därpå, att han anser, att man kan lagstifta så i afseende på denna fråga, att den nuvarande generationen kan fullt ut tillgodoses utan någon fondbildning. Ja, förvisso *kan* man så, men det beror på, hvad man menar med den *nuvarande* generationen. Klart är, att man kan få med af denna nuvarande generation en allt större del, ju mer penningar som finnas för detta ändamål afsatta. Det säger sig själf, att så är förhållandet.

Jag skall emellertid efter det slut, hvartill herr finansministern kom, icke vidare upptaga hans föregående satser till diskussion, så mycket mera som det synes mig framgå af stämningen här i kammaren, att vi visserligen tämligen allmänt kunna enas om att godkänna den reservation, som här är afgifven, således att bifalla herr Kvarnzelius' motion. Jag vill stryka under, att det helt visst skulle göra ett godt intryck, om Andra Kammaren så enligt som möjligt kunde fatta ett beslut att afböja den minskning uti denna fondbildning, som blifvit, jag vågar säga det, i något förhastande ifrågasatt.

Häruti instämde herrar *Zetterstrand, af Callerholm, Olsson i See och Jonsson i Hökhult.* *Om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden m. m.*

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den af herr Kvarnzelius i ämnet väckta motionen. (Forts.)

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Statsutskottets härupå föredragna memorial, n:o 110, angående afsättande, i anledning af 1904 års statslåns upptagande, af medel för amortering å statsskulden, blef af kammaren godkänt.

§ 7.

Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande, n:o 112, i anledning af väckt motion om anvisande af medel för beredande af lindring i fraktafgifterna för transport å statsbanorna af stråfoder m. m. till de af 1904 års missväxt lidande provinserna i västra Sverige. *Angående tillfällig lindring i fraktafgifterna för transport å statsbanorna af foder m. m.*

I en inom Andra Kammaren af herr *O. N. Olsson i Heden m. fl.* väckt motion, n:o 159, hade föreslagits, det Riksdagen måtte besluta att utaf innevarande års järnvägstrafikmedel ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 100,000 kronor för att — efter vederbörlig pröfning i hvarje fall samt på grund af ansökningar från de korporationer, nödhjälpskommittéer och enskilde, hvilka utan ekonomisk vinst förmedlade tillhandahållandet af stråfoder och utsädespannmål inom de utaf förra sommarens missväxt härjade provinserna i västra Sverige — däraf bereda godtgörelse åt nämnda korporationer m. fl. intill det belopp, med hvilket de af kungl. järnvägsstyrelsen debiterade frakterna å stråfoder öfverstigat statsbanornas själfkostnader för dessa transporter till de härjade provinserna.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af motionären:

Herr Olsson i Heden, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber herrarne om tillgift för att jag i denna sena timma tager till ordet i en fråga, som blifvit af statsutskottet så enhälligt behandlad som den föreliggande. Men jag finner mig manad härtill af min plikt

Angående
tillfällig lin-
dring i frakt-
avgifterna för
transport å
statsbanorna
af föder m. m.

(Forts.)

såsom representant ifrån ett län, som blifvit hemsökt af den förhärjande missväxten förra året.

Som kammaren torde finna, har jag och flere representanter ifrån de län inom västra Sverige, som blefvo hemsökta af den ifrågasvarande missväxten, i en af oss afgifven motion hemställt: »det Riksdagen måtte besluta att utaf innevarande års järnvägstrafikmedel ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 100,000 kronor för att — efter vederbörlig pröfning i hvarje fall samt på grund af ansökningar från de korporationer, nödhjälpskommittéer och enskilde, hvilka utan ekonomisk vinst förmedla tillhandahållandet af stråfoder och utsädesspannmål inom de utaf förra sommarens missväxt härjade provinserna i västra Sverige — däraf bereda godtgörelse åt nämnda korporationer m. fl. intill det belopp, med hvilket de af kungl. järnvägsstyrelsen debiterade frakterna å stråfoder *öfverstigit* statsbanornas själfkostnader för dessa transporter till de härjade provinserna.»

Såsom framgår af betänkandet, har statsutskottet, efter min mening, på ett ganska lättvindigt sätt affärdat denna behjärtansvärda och grannliga fråga. Som jag väl känner till förhållandena i det län jag tillhör, skall jag därför be att få relatera, huru denna fråga behandlats, innan den kom före här i Riksdagen.

Redan tidigt under förra sommarens bedröfliga växtperiod insåg man inom Göteborgs och Bohuslän, att man gick en bekymmersam tid till mötes. I följd däraf höjdes redan vid hushållningssällskapets sammankomst i juli röster, med uppmaning, att hushållningssällskapets förvaltningsutskott måtte, med blicken fäst på förhållandena, söka att i tid, därest så skulle befinnas behöfligt, vidtaga extra åtgärder för att förekomma de verkningar, som af den hotande missväxten vore att emotse.

Sedan den allmänna missväxten i länet blifvit konstaterad, föranstaltade hushållningssällskapets förvaltningsutskott om en ansökan till Kungl. Maj:ten om fraktlindring å statsbanorna för stråfoder, som hushållningssällskapet komme att anskaffa för att tillhandahålla behöfvande jordbrukare inom länet. Denna ansökan, som lämnades till Konungens befallningshafvande för vidare befordran, blef icke allenast af Konungens befallningshafvande vitsordad, utan äfven varmt förordad.

Sedan frågan inkommit till Kungl. Maj:ten, remitterades ärendet till kungl. järnvägsstyrelsen i vanlig ordning för dess utlåtande. Kungl. järnvägsstyrelsen vidtog, så vidt man vet, ingen som helst åtgärd för att undersöka, huruvida de i ansökningen uppgifna och vitsordade förhållandena verkligen voro befintliga, utan i den motivering, hvarpå kungl. järnvägsstyrelsen bygger sitt afgifna yttrande, bemödar sig styrelsen att, om jag så må säga, kritisera och förringa innebörden hos förvaltningsutskottets af Konungens befallningshafvande förordade framställning. Kungl. järnvägsstyrelsen sökte nämligen i denna sin motivering uppdraga en jämförelse med förhållandena i Norrland år 1902, då, till följd af missväxten därstädes, fraktlindring

blef beviljad för viss varutransport till de norrländska länen, detta för att visa, att nöden i Bohuslän icke vore jämförlig med den, som då förefanns i Norrland. Kungl. järnvägsstyrelsen ansåg sig därför icke kunna tillstyrka den ifrågakommande ansökningen. Men kungl. styrelsen ansåg likväl, att, därest Kungl. Maj:t skulle anse, att något medgifvande borde lämnas, en fraktlindring af allenast 7 öre per kilometer för hvarje lastad vagn borde ifrågakomma, hvilken fraktagift motsvarade de kostnader, som statsbanorna få vidkännas för att framföra sina lastade järnvägståg. Emellertid följde Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsens underdåniga utlåtande och afslog helt och hållet ansökningen om fraktnedsättning för stråfoder, som inköptes till Bohuslän.

Angående tillfällig lindring i fraktagifterna för transport å statsbanorna af foder m. m.
(Forts.)

Det intryck detta Kungl. Maj:ts beslut gjorde inom Bohuslän kan jag icke relatera. Man frågade sig — en fråga, som ännu står obesvarad, men man skulle ju möjligen kunna få någon upplysning i det afseendet — man frågade sig, hvarför icke ärendet blef remitteradt till jordbruksdepartementet, som ju är jordbrukets målsman inom landet, för undersökning och utlåtandes afgifvande. Man frågade sig vidare, hvarför icke ärendet blifvit hänskjutet till det s. k. järnvägsrådet, som ju är tillsatt för att, så att säga, förmedla järnvägsstyrelsens byråkratiska uppfattning och de kraf, som förefinnas hos allmänheten, angående fraktlindring och dylikt. Detta råd, sades det, var samladt i Stockholm vid tiden efter sedan ansökningen inkommit till vederbörande, men innan ansökningen afgjordes.

Emellertid, som sagdt, var detta frågor, som man ställde på sig, och som ännu sväfvade i dunklet, nämligen hvarför ingen undersökning i ett ärende af sådan vikt som detta vidtogs.

Kungl. järnvägsstyrelsen hade emellertid i sitt utlåtande bestridt, att någon nöd i Bohuslän förefanns i den utsträckning, att den berättigade till någon fraktlindring å stråfoder till länet. I detta afseende har styrelsen anført: »*Af ansökningsskrifvelsen synes nämligen ej framgå, att någon af missväxt orsakad verklig nöd, jämförlig med den, som rådde i förenämnda län (de norrländska) skulle vara rådande inom Göteborgs och Bohuslän, och icke heller eljes har styrelsen fått den uppfattning, att så skulle vara förhållandet. Lika litet torde med fog kunna påstås, att de olika orterna inom ifrågakommande län äro belägna på så synnerligt långt afstånd från de produktionsområden för hö och halm, från hvilka den tillförsel kan äga rum, hvarigenom den öfverklagade foderbristen skulle afhjälpas.*»

Jag skall be att få påpeka några förhållanden, som visa, hurudan ställningen i Bohuslän är.

Efter det kreatursbesättningarna i allmänhet reducerats med $\frac{1}{3}$, ofta med $\frac{1}{2}$ af det vanliga antalet, har genom hushållningssällskapets mellankomst anskaffats stråfoder till länet för omkring 600,000 kronor, hvaraf c:a 167,000 kronor åtgått till järnvägsfrakter. Dessutom har af enskilda, som icke begagnade sig af hushållnings-

Angående tillfällig lin-
dring i frakt-
afgifterna för
transport å
statsbanorna
af foder m. m.

sällskapet mellankomst anskaffats stråfoder för åtminstone omkring 200,000 kronor. Så har man måst använda minst dubbelt så mycket kraftfoder som under normala förhållanden. Vidare har befolkningen i bergs- och skogstrakterna till djuren användt mossa och ljung i mycket stor utsträckning. Därjämte har också spannmållstillgången varit sådan, att de flesta fått köpa spannmål till hufvudsakliga utsädet.

(Forts.)

Huru man under sådana förhållanden kan säga, att någon afsevärd nöd icke föreligger, är mig obegripligt, för så vidt icke med nöd afses endast det fall, då alla existensmedel saknas för befolkningen på en ort. För min del anser jag det vara tillräckligt, att man kan konstatera, att *en stor del* af befolkningen lider brist på det nödvändiga, för att man skall kunna säga, att nöd inträdd.

Vidare är att märka beträffande kungl. järnvägsstyrelsens framställning, att kungl. styrelsen ansåg, att man icke kunde tillstyrka eller förorda den begärda fraktnedsättningen, då det vore stridande mot statens järnvägars intresse och skulle bringa dem förlust. Det förefaller dock åtminstone mig mycket underligt, att man kan tala om förlust ifrån statens järnvägars sida, då man endast ifrågasatt, att fodervaror skulle framföras på statens järnvägar för en nedsatt tariff, som motsvarade statens kontanta utgifter för framförande af dylika varor. Jag undrar också, om man kan tala om förlust eller uteblifven förtjänst, om jag så får säga, med afseende å sådana produkter, som det är nödvändigt att framföra på statens järnvägar för att utjämna de missförhållanden, som kunnat uppstå i landet på grund däraf, att missväxt träffat en eller annan ort? Då skulle man ju också kunna säga, att, därest icke missväxt inträffade inom någon ort i landet, statens järnvägar skulle lida förlust, ty om missväxt *icke* inträffar, så bli ju järnvägarna *icke* använda för transporter, som här äro i fråga. Jag anser, att det, för att ett tillmötesgående i detta hänseende skulle kunna ifrågakomma, vore alldeles tillräckligt, att det konstaterades, att i en viss landsända skörden slagit fel i en sådan utsträckning, att jordägarne, som ha att uteslutande lefva på sitt jordbruk, måste inköpa väsentliga kvantiteter af förnödenhetsvaror för sig själfva, de sina och sin boskap.

Då man finner en dylik ansökan afslagen, framställa sig åtskilliga frågor, på hvilka man gärna skulle vilja ha svar. Man kan icke hjälpa, att man då kommer att uppdraga vissa jämförelser mellan detta fall och de fraktnedsättningar, som beviljats på andra områden. Vi hafva ju här hört så mycket talas om den betydliga fraktnedsättning, som beviljats de stora malmbolagen i Norrland, hvilken motsvarar ungefär $\frac{1}{3}$ af den vanliga frakttaxan. Huruvida eu sådan åtgärd betingats däraf, att dessa bolag äro i nödställd belägenhet, kan jag icke bedöma, men jag har emellertid hört, att så *icke* skulle vara förhållandet. Om man jämför den ansökan, som nu är i fråga, med hvad jag nu nämnde, så förefaller det nog litet konstigt. När föreningar, klubbar och dylikt göra framställningar om nedsättning i biljettpreisen för att sätta medlemmar i stånd att bevista möten och

dylikt, så tillmötesgås dylika framställningar ofta mycket beredvilligt, men jag hemställer, huruvida dessa klubbar eller de, som komma i åtnjutande af dessa nedsättningar, skulle lida någon brist, om dessa reduktioner *icke* beviljades. När jag jämför dylika fall med det föreliggande, så förefaller det ganska underligt. Vi veta litet hvar, huru som här beviljas medel, stora summor, för att möjliggöra utforskande af Nordpolen eller tillvaratagande af historiska arbeten och dylikt, beträffande hvilka företag man åtminstone hör ifrågasättas, huruvida de äro af så stort nationellt värde, att man därför bör offra så stora summor, som här ofta skett. Om man nu gör en jämförelse mellan detta och den fråga, som här föreligger, så ställer man utan tvifvel det spörsmålet på sig: hvilket af dessa ändamål är mest behjärtansvärdt?

Angående tillfällig lindring i fraktafgifterna för transport å statsbanorna af foder m. m.
(Forts.)

Nu har utskottet, som för öfrigt i frågan yttrat sig ganska kort och endast åberopat järnvägsstyrelsens motivering, sagt, att till ifrågasvarande län, Göteborgs och Bohus, beviljats understöd af staten till belopp af 21,000 kronor utan återbetalningsskyldighet. Men då jag vet, att på enskild väg insamlats omkring 100,000 kronor, vill jag påstå, att den omständigheten, att man fått 21,000 kronor af staten, för hvilket belopp man naturligtvis är tacksam, icke kan motivera ett afslag på en framställning, sådan som den föreliggande, lika litet som jag anser, att den omständigheten, att man beviljat 439,800 kronor till samma län såsom räntefria lån, då ju kapitalet skall återbetalas, icke kan motivera ett afstyrkande af en sådan framställning, som den ifrågasvarande.

Nu säger utskottet slutligen, att, då »frågan om fraktlindring å statens järnvägar i anledning af nästlidet års missväxt redan varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning samt Kungl. Maj:t funnit skäl att på annat sätt bereda de af missväxten hemsökta provinserna understöd och hjälp, anser utskottet Riksdagen icke hafva anledning att, på sätt motionärerna föreslagit, ingripa för att på en omväg bereda vederbörande den särskilda förmån, som Kungl. Maj:t funnit i förevarande fall icke böra medgifvas.» Jag har särskildt fäst mig vid uttrycket »en omväg», ty jag anser, att, när man vänder sig direkt till Riksdagen med en begäran om hjälp, man väl icke bör betrakta detta såsom *en omväg*, då det ju i alla fall är Riksdagen, som beslutar om alla statsmedel och äfven järnvägstrafikmedlen. Jag kan då verkligen icke fatta, huru man kan säga, att vi begagna en omväg, när vi komma till Riksdagen och framlägga våra bekymmer och begära, att Riksdagen under förhandenvarande förhållanden skall behjätta vår bön — om jag så får uttrycka mig.

Jag vet, att det icke tjänar mycket till att yrka bifall till motionen, då den fått en sådan behandling inom utskottet, men jag skall i alla fall be att få göra detta yrkande, på det att jag må få vittnesbörd om, huru många det är af kammarens ledamöter, som behjätta sina bröders bekymmer under de omständigheter, som föreligga i de af missväxt hemsökta länen. Jag erinrar mig, hurusom

Angående tillfällig lindring i frakttaxifternas för transport å statsbanorna af foder m. m. herr jordbruksministern för 2 år sedan gjorde en vacker vädjan till kammaren att visa barmhärtighet, då det var fråga om lindring af vissa arrendatorers arrenden på grund af vattufloden, som förstört skörden i mellersta Sverige. Jag anser, att en sådan vädjan äfven här vore på sin plats och bör betraktas, ehuru den nu icke framföres från en man med samma pondus. Men jag vill påstå, att bakom min vädjan stå säkert lika många af landets innebyggare, som stodo bakom herr statsrådets. Jag ber herrarne öfva barmhärtighet äfven i detta fall! Om kammaren erinrar sig, huru vi vid månget tillfälle handskas med statens medel och gör en jämförelse mellan dem och det här ifrågavarande ändamålet, hvilket kraf skall den manne då finna vara mest berättigadt? Jag vågar påstå, att, hvad ändamålet beträffar, kan icke någon framställning vara mera värd beaktande och behjärtande än den här ifrågavarande.

(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till min föreliggande motion.

Herr vice talmannen: Jag skulle egentligen bemöta den förre talarens påståenden, men då jag tycker mig tydligt märka kammarens otålighet, skall jag inskränka mig till att på de skäl, som af utskottet blifvit anförda, anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Angående fyllnadspension åt tre baningenjörer vid statens järnvägar.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 115 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fyllnadspension åt tre baningenjörer vid statens järnvägar.

Uti en till Riksdagen den 17 mars 1905 aflåten proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogadt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att till enhvar af baningenjörerna Victor Frithiof Westfelt, Sven Gustaf Dahlén och Carl Wilhelm Rudman Bergenstråhle finge utbetalas fyllnadspension att, utöfver den pension, hvar till han enligt gällande reglemente för statens järnvägstrafiks pensionsinrättning vore vid afskedstagandet berättigad, af trafikmedel utgå under hans återstående listid från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från baningenjörsbefattningen vid statens järnvägar blefve honom beviljad, med så stort belopp, att hans sammanlagda pension uppginge till 3,840 kronor om året.

Utskottet hemställde, att hvad Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr Theodor Nordström: Herr talman, mina herrar! Jag

borde måhända icke i denna sena timme upptaga kammarens tid, men jag skall icke bli mångordig. Jag skulle känna, som om jag genom min tystnad vid detta tillfälle sveke icke allenast det stora verks intressen, hvars chef jag förr varit, utan äfven de trogna och arbetsamma kamrater däri, hvilkas intresse frågan här gäller. Jag säger »verkets intressen», därför att verket icke kan med fördel skötas, och de maktpåliggande arbeten utföras, som åligga baningenjörerna, hvilka måste under alla möjliga timmar på dygnet, när som helst, vara beredda att begifva sig ut på linjen, hvilka måste tillse folket och handhafva banans skötsel, så att olyckshändelser icke inträffa, om icke baningenjörerna i tid blifva tillbörligen tillgodosedda på sina gamla dagar. Man kan ju icke begära, att nu ifrågavarande personer, af hvilka två uppnått 67 och en 66 års ålder, skola kunna med den energi och kraft, som erfordras, utöfva sitt maktpåliggande arbete. Det blir svårt för verkets styrelse att tillgodose verkets kraf i hithörande hänseenden, om det skall nödgas använda personer, som uppnått en så hög ålder. För dessa män är det också tungt att få lämna sin tjänst med en pension, som är mindre än den, de skulle hafva fått, om de hela tiden varit anställda vid den trafikerade banan.

*Angående
fyllnadspen-
sion åt tre
baningenjörer
vid statens
järnvägar.*

(Forts.)

Enligt pensionsreglementet får en baningenjör — eller hvilken tjänsteman som helst — pension, när summan af hans lefnads- och tjänsteår är 95 och han tjänstgjort i 30 år. Den första af dessa herrar, som nu är i fråga, har talet 112 såsom sammanlagda lefnads- och tjänsteår, den andra 114 och den tredje 108. Alla hafva de tjänstgjort mycket längre än 30 år. Två af dem hafva tjänstgjort 45 år och en 42 år. Nu skulle de icke få sin fulla pension, därför att de icke tillräckligt länge tjänstgjort inom den del af före detta trafik-, numera järnvägsstyrelsen, som har den trafikerade banan på sin lott — ty det är ju för dem, som tjänstgöra vid den trafikerade banan, som pensionerna utfalla efter 30 års tjänstgöring — utan de hafva tjänstgjort vid statens järnvägsbyggnader, en i 11 år, en i 9 år och en i 18 år.

Detta förhållande, att de hafva tjänstgjort vid byggnaden, är alltså ett hinder för dem att på sin ålders sena höst få samma pension som de kamrater inom baningenjörsgarden, som tjänstgjort endast vid trafiken i 30 år. Detta är hårdt. Att de däremot skulle få tjäna kvar är olämpligt för verket.

Jag har velat påpeka detta till den kraft och verkan, det hafva kan. Jag vet mycket väl, att mot ett enhälligt statsutskott icke mycket står att vinna, men jag skulle icke känna mig lugn, om jag icke uttalat dessa enkla ord till förmån för mina gamla kamrater.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr vice talmannen: Sällan har jag under min riksdagsmannatid funnit, att det saknats skäl anförda i pensionsfrågor, och så finner

Angående
fyllnadspen-
sion åt tre
baningenjörer
vid statens
järnvägar.

jag icke heller nu vara förhållandet. Men den ärade talare, som nyss hade ordet och som yrkade afslag på utskottets hemställan samt bifall till Kungl. Maj:ts förslag, glömde ett par saker, som efter mitt förmenande ofantligt mycket inverka på denna frågas rätta bedömande.

(Forts.)

Hvarför ifrågavarande personer icke få tillgodoräkna sig någon rätt till pension för sin tjänstgöring vid statens järnvägsbyggnader grundar sig därpå, att dessa statens arbeten ansetts vara af mera tillfällig art. Hvarför de då sökt sig tjänstgöring vid statens järnvägsbyggnader, i stället för i statens järnvägstrafik, beror helt enkelt därpå, att de för sitt arbete vid statens järnvägsbyggnader erhållit mycket bättre betaldt, än om de skulle hafva tjänstgjort i statens järnvägstrafik.

Vidare torde kammaren böra bemärka, att de pensioner, som personerna i fråga äro berättigade att erhålla, synas mig icke vara lägre, än att dessa personer kunna med god vilja godt draga sig fram på desamma. De skulle ju få uppbära, Westfelt 2,880 kronor, Dahlén 3,264 kronor och Bergenstråhle 2,496 kronor.

När man nu härtill betänker, att de under den tid, de tjänstgjort vid statens järnvägsbyggnader, icke på något sätt bidragit till sin pensionering, så synes mig allan rättfärdighet vara uppfylld, när de i alla fall erhålla sådana pensionsbelopp, som jag nyss uppräknat.

Det kunde anföras ännu ett par skäl för den mening jag hyser i denna fråga, men det jag redan haft tillfälle att anföra torde vara tillräckligt för att motivera statsutskottets hemställan, på grund hvaraf jag nu anhåller om bifall till densamma.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt proposition å de därunder förekomna yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Om tullen å
pappers-
tapeter.

A föredragningslistan fanns härefter uppfördt bevillningsutskottets memorial, n:o 19, angående verkställd granskning af tulltaxan.

Efter att hafva med begagnande af den enligt 40 § riksdagsordningen bevillningsutskottet tillkommande befogenhet genomgått och granskat de tullbevillningen rörande bestämmelser, beträffande hvilka någon framställning icke blifvit från kamrarna till utskottet hänvisad, hemställde utskottet i *punkten 1*,

a) att Riksdagen ville besluta, att tulltaxerubriken Pappers-
tapeter och Bårder skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Papperstapeter:

bottentapeter, alla slag, äfvensom s. k. naturell-	
tapeter, förgyllda, försilfrade, bronserade,	
lackerade, pressade eller sammetsliknande ...	1 kilogram 0: 50,
andra slag	1 kilogram 0: 25;
samt	

b) att, vid bifall till hvad utskottet under a) här ofvan hemställt, Riksdagen tillika ville besluta, att å vederbörligt ställe i tulltaxan måtte införas en så lydande hänvisning:
Bårder; tullbehandlas såsom Papperstapeter.

*Om tullen å
pappers-
tapeter.*
(Forts.)

Vid denna punkt hade afgifvits reservation af herrar *Bromée* i Billsta, *Ericsson* i Ofvanmyra, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Brodin*, *Höjer*, *Larsson* i Presstorp och *Hammarström*.

Efter föredragning af punkten yttrade

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Då jag icke står antecknad såsom reservant emot utskottets hemställan och det icke heller finnes angifvet, att jag icke närvarit vid ärendets slutliga behandling inom utskottet, ber jag att få meddela, att jag, ehuru jag under ärendets behandling förklarar mig icke kunna biträda den mening, som omfattades af flertalet, erhöj ej sedermera tillfälle låta anteckna, att jag var frånvarande, då definitivt beslut inom utskottet fattades.

Hvarför jag icke biträdt utskottets hemställan, är därför, att jag anser det synnerligen olämpligt, att, när det gäller en fråga, som förra året med afsevärd majoritet afslogs såväl här i denna kammar som ock sedermera vid den gemensamma voteringen, bevillningsutskottet begagnar sig af detsamma tillkommande befogenhet att framlägga ett förslag till förändring i gällande tulltaxa, i synnerhet som jag ej heller kan finna, att i utskottets betänkande i år några nya skäl blifvit anförda utöfver dem, som förelågo redan i fjol. Någon motion i ämnet har icke afgifvits, utan utskottets framställning grundar sig endast på en enskild, af några tapetfabrikanter i riket till utskottet ingifven skrifvelse, efter det att ifrågavarande fabrikanter försökt att få motion i skrifvelsens syfte väckt af någon Riksdagens ledamot, men icke funnit någon, som varit villig därtill.

De skäl, som förra året anfördes emot det då föreliggande förslaget om ökad tullskydd för papperstapeter, finner jag, som sagdt, äfven i år tala emot ett dylikt förslag. Den tabell, som återfinnes i utskottets betänkande och som skulle utvisa en ökning i importen af tapeter, är densamma, som förefanns i fjol, med tillägg af siffrorna för ett nytt år (1903). Men denna tabell bevisar icke hvad utskottet vill, att den skall bevisa. Som herrarna kunna se af denna tabell, äro förändringarna under nämnda år i fråga om importen ganska obetydliga; någon afsevärd ökning däri har åtminstone icke förekommit.

Det torde då kanske invändas, att det är ett annat förslag, som nu i år föreligger. I fjol väcktes, säger man, förslag om förhöjd tull på tapeter i allmänhet, i år åter har en uppdelning i två olika förslag skett. Äfven denna senare fråga förevar emellertid inom utskottet förra året, men den ansågs då icke kunna lösas af

*Om tullen å pappers-
tapeter.*
(Forts.)

tulltekniska skäl, enär det ansågs omöjligt att i sådant hänseende skilja på två olika slags tapeter. På något märkvärdigt sätt har nu utskottet under de allra sista dagarna af innevarande års riksdag funnit sig kunna öfvervinna svårigheten från i föl och utstaka en gräns mellan billigare och dyrbarare tapeter. Jag tror dock, att denna del af frågan icke är så utredd, som utskottet påstår, och man skall nog finna, att den föreslagna tullförhöjningen måste, för att blifva effektiv, komma att drabba äfven åtskilliga slag af de billigare tapeterna. Men däriigenom skulle ju priset på de senare blifva afsevärdt förhöjdt.

Herr talman! Då enligt min mening icke något behof förefunnits af detta bevillningsutskottets initiativ, utan att något slags motion i ämnet väckts, och då utskottets nu gjorda hemställan är i hufvudsak lika med fjolårets förslag, som då blef med stor majoritet afslaget, anhåller jag att få yrka afslag å denna utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Bromée* i Billsta.

Herr Eriesson i Ofvanmyra: Herr talman! Efter det anförande, som nyss hållits, skall jag fatta mig mycket kort.

Enligt gällande tulltaxa äro papperstapeter åsatta en tull af 25 öre pr kilogram. Man måste erkänna det vara oegentligt att å tapeter hafva en efter desammas *vikt* bestämd tullsats, då man vet, att *priset* å de olika tapeterna så afsevärdt varierar. För oss inom utskottet ha nämligen förevisats tapeter, hvilkas pris varierat från blott 15 öre ända upp till 10 kronor per rulle. Det är således tydligt, att en tullsats efter varans vikt icke kan hålla tillbaka införseln af dyrbarare tapeter, och därför ville man försöka, om det gick för sig att få en förhöjd tull på de mera dyrbara tapeterna. Detta är anledningen till att utskottet gjort den fördelning af olika tullsatsar å tapeter af olika slag, hvilken återfinnes i betänkanternas kläm. Nu vill jag emellertid underkasta det sätt, hvarpå utskottet löst denna fråga, en liten kritik. Utskottet har enligt mitt förmenande sökt lösa frågan på ett sätt, som gör att Riksdagen omöjlig kan antaga dess förslag. Jag har förskaffat mig ett par tapetprof, som jag vill förevisa för kammaren för att med exempel belysa mitt påstående. Enligt utskottets förslag skulle bronserade tapeter hemfalla under den högre tullen af 50 öre per kilogram. Här hafva vi en tapet, som är bronserad och som således skulle drabbas af den högre tullen och göra sällskap såsom en dyrbarare tapet. Den kostar emellertid hos tapethandlare här i hufvudstaden endast 25 öre per rulle, men skulle, som sagdt, draga den högre tullen af 50 öre per kilogram. Här åter hafva vi en s. k. naturelltapet, utan bottenfärg, eller tapet under rubriken andra slag, för hvilken tullen skulle bibehållas sådan den nu är, d. v. s. 25 öre per kilogram. Den kostar dock 75 öre per rulle. Här se vi således en ganska framträdande oegentlighet i det sätt, hvarpå utskottet sökt lösa frågan. Jag

kan ej finna annat än att beträffande tapeter är värdetull den enda riktiga.

På grund af hvad jag nu anfört och då jag således anser det orimligt att bifalla utskottets hemställan, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å densamma.

Om tullen å
pappers-
tapeter.
(Forts.)

Herr Almqvist: Herr talman, mina herrar! Då en liknande fråga som den nu föreliggande vid fjolårets riksdag förevar, hade bevillningsutskottet föreslagit en tull, för *alla* slag af tapeter, af 40 öre per kilogram. I år har bevillningsutskottet vidtagit den förändring, att det uppdelat tulltaxerubriken »papperstapeter» i två särskilda afdelningar, afsedda, den första, för dyrbarare eller lyxtapeter, hvilka skulle draga en till 50 öre per kilogram förhöjd tull, och den andra, för billigare tapeter, hvilka senare åter ej skulle träffas af den nu föreslagna förändringen i tullen. Denna nya uppställning är, såvidt jag vet, hämtad ur den tulltaxa, som gäller i Tyskland och där man lär hafva funnit sig belåten med denna anordning. Då jag således tror, att den föreslagna tullförhöjningen skall komma att träffa endast de dyrbarare, lyxtapeterna; då vidare den föreslagna förhöjningen icke skall i afsevärd mån fördyra dessa och därjämte lämnar den stora massan af tapeter, de billigare sorterna, fullständigt oberörd; samt då jag slutligen i öfrigt anser den af tapetfabrikanterna gjorda, i utskottets betänkande införda framställningen väl grundad, har jag för min del icke tvekat att biträda utskottets föreliggande förslag, till hvilket jag därför nu ber att få yrka bifall.

Herr Höjer: Herr talman! Då jag hör till reservanterna, kan jag naturligtvis icke låta min högt ärade vän, herr Almqvist, hafva sista ordet i denna fråga, utan måste i densamma yttra min afvikande mening. Jag gör det så mycket hellre, som jag, ehuru jag icke i allt delar herr Almqvists uppfattning, å andra sidan ej heller är af den mening, som uttalats af den första talaren. Jag intager nämligen i denna fråga en mellanställning, om jag också för närvarande kommer till samma resultat, som herrar reservanter gjort.

Tapeterna indelas i två slag, bottentapeter och s. k. naturelltapeter. Bottentapeterna kunna också indelas i två olika grupper, de billigare och de dyrbarare. Det är just i fråga om de *billigare* bottentapeterna — hvilkas medelpris i den svenska statistiken angifves till 2 kr. 75 öre per kg. — som konkurrensen från utlandet är svår, och det är endast med afseende å *detta* slag af bottentapeter, som de svenska tapetfabrikanterna begärt en tullförhöjning af 25 öre per kg.

För de dyrare tapeterna, de som kosta 5 à 10 kronor per rulle eller därutöver, behöfves icke någon tullförhöjning alls, utaf det enkla skälet, att de svenska tapetfabrikerna icke kunna tillverka sådana dyrare tapeter. Jag var i morgse inne hos den förnämsta tapetfirman här i Stockholm, och där visade man mig tapeter, som kostade 95

Om tullen å pappers-
tapeter.
(Forts.)

kronor rullen — men alla sådana dyra tapeter, från omkring 10 kronor upp till 90 kronor och därutöfver för rulle, äro utländska tapeter, som icke kunna tillverkas här i Sverige. Det är icke heller meningen att höja tullen till skydd mot dessa dyra bottentapeter, utan endast och allenast mot de billigare. Jag kan verkligen icke finna annat, än att den nuvarande tullsatsen å 25 öre per kg. för de billiga bottentapeterna är väl låg i förhållande till deras medelpris, 2 kronor 75 per kg.

Helt annorlunda ställer det sig med afseende å naturelltapeterna. Dessa kunna också särskiljas i två grupper: de dyrare och de billigare naturelltapeterna. För de billigare är den nuvarande tullen å 25 öre per kg. fullt tillräcklig enligt tapetfabrikanternas eget erkännande.

Hvad återigen beträffar de dyrare naturelltapeterna, som här i förslaget betecknas såsom »förgyllda, försilfrade, bronserade, lackerade, pressade eller sammetsliknande» och hvilka i pris variera från 1 krona upp till 2 kronor eller något därutöfver per rulle, mena de svenska tapetfabrikanterna, att för *dessa* naturelltapeter, i fråga om hvilka den svenska fabrikationen egentligen har att konkurrera med den utländska tillverkningen, är en förhöjning utaf tullen af behovet påkallad. Men, mina herrar, det är en sak, som vi här måste observera. Den uppställning, som utskottet föreslagit, är tagen från Tyskland och ordagrant lika med motsvarande bestämmelse i den sista traktaten, som afslutats mellan Tyska riket och Belgien. Denna uppställning och formulering lämnar emellertid åtskilligt öfrigt att önska i fråga om tydlighet, ty det är aldeles säkert, att under de nämnda rubrikerna falla billigare naturelltapeter af omkring 1 kronas pris, och jag kan icke finna annat, än att den nuvarande tullen, 25 öre per kg., å dylika tapeter är fullt tillräcklig.

Den omständigheten alltså, att jag icke anser gränsen mellan de dyrare och de billigare naturelltapeterna vara nog skarpt uppdragen enligt utskottets förslag, har för mig varit ett hufvudskäl, att reservera mig och yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Därtill kommer ett annat skäl, som för mig varit bestämmande och som af friherre Bonde blifvit anfördt i hans anförande. Jag anser det icke vara tillständigt, att bevillningsutskottet begagnar sig af sin motionsrätt för en sådan i och för sig mycket underordnad fråga som denna — låt vara att den för tapetfabrikanterna är af mycken vikt, — i all synnerhet då frågan var å bane förra riksdagen och Riksdagen således så nyligen som förledet år uttalat sin mening.

Jag instämmer således i yrkandet på afslag å utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr *Hammarström* instämde häruti.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr

talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Till afgörande förelåg härefter bevillningsutskottets betänkande, n:o 20, i anledning af väckt motion om nedsättning af postafgiften för trycksaker m. m. *Om nedsättning af postafgiften för trycksaker.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 87, hade herr O. G. Eklund hemställt, att Riksdagen måtte besluta nedsättning i korsbandsportot för vanliga trycksaker till 2 öre per 50 gram, dock lägst 4 öre, vid lokalbefordran 2 öre eller, eventuellt, införande af ett särskildt bokporto enligt dessa grunder.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville besluta,

1:o att för nedan angifna slag af korsband, som med post eller af landtbrefbärare fortskaffas, befodringsafgiften skulle utgå enligt följande grunder:

a) för försändelse, innehållande trycksaker (andra än inländska tidningar och tidskrifter m. m.), som vägde:

högst 50 gram	4 öre,
mer än 50, men ej öfver 100 gram	5 »
» » 100, » » » 250 »	10 »
» » 250, » » » 500 »	20 »
» » 500 gram, » » » 1 kilogram	30 » ;

b) för försändelse, innehållande affärshandlingar, som vägde:

högst 250 gram	10 öre,
mer än 250, men ej öfver 500 gram	20 »
» » 500 gram, » » » 1 kilogram	30 » ;

c) för försändelser innehållande varuprof, som vägde:

högst 250 gram	10 öre,
mer än 250, men ej öfver 350 gram	20 »

samt

2:o att för nedannämnda slag af korsband, som å postanstalt behandlades utan att med post eller af landtbrefbärare fortskaffas, afgiften för postbehandlingen skulle utgå enligt följande grunder:

a) för försändelse innehållande trycksaker (andra än inländska tidningar eller tidskrifter m. m.), som vägde:

högst 50 gram	2 öre,
mer än 50, men ej öfver 100 gram	3 »
» » 100, » » » 250 »	5 »
» » 250, » » » 500 »	10 »
» » 500 gram, » » » 1 kilogram	15 »

Om nedsätt-
ning af post-
avgiften för
trycksaker.
(Forts.)

b) för försändelse, innehållande affärshandlingar, som vägde:
 högst 250 gram ..... 5 öre,
 mer än 250, men ej öfver 500 gram ..... 10 »
 » » 500 gram, » » » 1 kilogram ..... 15 » ;

c) för försändelse, innehållande varuprof, som vägde:
 högst 250 gram ..... 5 öre,
 mer än 250, men ej öfver 350 gram ..... 10 » .

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr von Krusenstjerna: Jag medgifver gärna, att det nuvarande trycksaksportot är väl högt i jämförelse med paketportot och att detta missförhållande, som redan existerar, blir ännu större, när paketportot från och med den 1 juli innevarande år blir ganska betydligt nedsatt. Jag medgifver också i likhet med utskottet, som därvidlag gått längre än motionären, att det är så pass mycket sammanhang mellan trycksaksportot och portot för affärshandlingar och varuprof, att om man sätter ned trycksaksportot, finnes det äfven skäl att göra en motsvarande nedsättning i portot för affärshandlingar och varuprof. Jag skulle sålunda i princip icke ha någonting emot den af utskottet nu föreslagna portonedsättningen, såvida den finansiella sidan af saken vore klar, men det är just på den, som jag enser mig böra fästa kammarens uppmärksamhet, då den synes mig i visst hänseende mana till försiktighet i detta fall.

Såsom vi veta, ha postverkets inkomster under de senaste åren visat en högst glädjande stegring. Sålunda uppgick postverkets öfverskott det sista året, år 1904, till 1,928,000 kronor. Men detta öfverskott torde i väsentlig mån kunna tillskrifvas det enorma användandet af vykort, som ägt rum under de senare åren. Under år 1902 t. ex. steg antalet af genom svenska postverket befordrade vykort från omkring 20,500,000 till öfver 40,000,000 stycken. Detta representerade, efter fem öre för hvarje brefkort, en ökning i postverkets inkomster ensamt på denna post af omkring 1,000,000 kronor. Men användandet af vykort har sedermera varit i ett bestämdt nedgående. Under det att ökningen i detta afseende utgjorde 100 procent från år 1902 till år 1903, uppgick den från 1903 till 1904 endast till 17 procent, och under år 1904 har ingen ökning alls ägt rum härvidlag. Användandet af vykort är uppenbarligen i nedgående. Att så är förhållandet framgår däraf — och det är på detta jag vill fästa kammarens uppmärksamhet — att antalet frankotecken, som utsändts till postanstalterna, har under innevarande års nyss tilländagångna första kvartal betydligt understigit det antal frankotecken, som utsändes under motsvarande kvartal år 1904. Minskningen, omsatt i penningar, uppgår till icke mindre än i rundt tal 211,000 kronor för det första kvartalet år 1905. Nu hoppas jag visserligen, att detta ogynnsamma förhållande icke skall fortfara att existera under de tre återstående kvartalen, men man kan ju icke veta, huru

det blir i det fallet. Skulle det emellertid fortgå härvidlag på samma sätt som under sista tiden, skulle postverkets minskning i inkomster under år 1905 uppgå till 4 gånger 211,000 kronor, alltså till 844,000 kronor.

Vidare ha vi dels af Kungl. Maj:t i fråga om postanvisningar, dels af Riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag i fråga om paket- och rekommendationsavgifter redan beslutade nedsättningar, hvilka — såsom kammarens ledamöter se af bevillningsutskottets betänkande — representera ett belopp af 428,000 kronor. Vidare kommer härtil den af bevillningsutskottet nu föreslagna nedsättningen i korsbandsportot. Ensamt nedsättningen i trycksaksportot skulle, sådan den ter sig enligt herr Eklunds förslag, representera en minskning i postverkets inkomster af 75,000 kronor — såsom de af poststyrelsen gjorda beräkningarna utvisa. Med de ändringar i herr Eklunds förslag, som utskottet föreslagit, skulle emellertid denna nedsättning icke medföra fullt en så stor minskning utan torde den kunna uppskattas till 65,000 kronor, enligt beräkningar, som jag i det afseendet sökt verkställa. Men därtill kommer ytterligare den nedsättning i portot för affärshandlingar och varuprof, som utskottet här föreslagit. Hvad denna nedsättning kan betyda, därom veta vi absolut ingenting. Poststyrelsen har icke varit i tillfälle att därom anställa någon utredning, och icke heller har utskottet gjort någon sådan, utan där röra vi oss med helt och hållet obekanta summor.

Beloppet blir nog icke betydligt. Det kan nog icke gå öfver cirka 35,000 kronor, men då äro vi i allt fall uppe i en summa af 100,000 kronor, såsom följd af ett bifall till bevillningsutskottets förslag.

Addera vi nu ihop dessa tre tal, som jag här nämnt, nämligen först 844,000 kronor, utgörande minskningen i inkomster af utsända frankotecken, vidare 428,000 kronor, eller minskningen till följd af redan beslutade portonedsättningar, och slutligen de 100,000 kronor, hvarmed postverkets inkomster skulle minskas genom den här ifrågasatta nedsättningen i portot för trycksaker, affärshandlingar och varuprof, äro vi uppe vid ett belopp af 1,372,000 kronor, och när postverkets öfverskott nu uppgår till 1,928,000 kronor, återstår sedan icke så mycket.

Nu kan man ju säga gentemot mig, att så här illa kommer det icke att gå och att en hel del af portonedsättningarna icke träda i kraft förrän den 1 juli innevarande år. Ja, detta är mycket riktigt, och jag hoppas också, att minskningen icke skall blifva så stor, som jag här beräknat, men det är ju möjligt, att den blir det.

Jag har velat framhålla detta för kammaren, ty det synes mig — jag upprepar det — som om dessa siffror borde mana till försiktighet i detta fall. Jag tror sålunda, att det skulle vara klokare att icke nu genast besluta den här ifrågasatta nedsättningen, utan se tiden an och vänta till nästa år, så att vi få se resultatet af

Om nedsättning af postavgiften för trycksaker.
(Forts.)

Om nedsättning af postafgiften för trycksaker. detta år och resultatet af den utredning, som poststyrelsen då är i tillfälle att i detta afseende anställa.

(Forts.)

Herr Eklund: Då den föregående talaren icke gjorde något yrkande, skall jag icke vid denna tid på dagen inlåta mig på allt det, som kunde vara att yttra i ämnet, utan vill endast, då jag nu fått ordet, påpeka ett par förhållanden, med anledning af hvad den ärade talaren här sade.

Han fäste den hufvudsakliga vikten vid kostnadsfrågan, och han påpekade, att det skulle blifva en ganska betydlig minskning i postverkets inkomster, om den nu ifrågasatta nedsättningen skulle komma till stånd. Men man får naturligtvis också förutsätta, att, då portot blir billigare, omsättningen kommer att ökas, så att minskningen i inkomsterna nog icke blir så stor, som man här sagt. De nedsättningar i postafgifter, som förut ägt rum, ha ju medfört ökad omsättning. De år efter år stigande siffrorna för postverkets inkomster — dessa siffror finnas återgifna å sidan 10 i betänkandet — visa tydligt, att dylika nedsättningar icke medföra förlust utan snarare vinst för postverket. För år 1903 uppgick postverkets vinst till 1,894,400 kronor och för år 1904 till 1,928,000 kronor. Därtill komma också de medel, som användts för nybyggnader och hvilka för år 1902 utgjorde icke mindre än 680,000 kronor.

Nu har Riksdagen förut i år på framställning från generalpoststyrelsen och Kungl. Maj:t beslutat åtskilliga nedsättningar, hvilka enligt den föregående talarens mening borde mana till försiktighet. Det är emellertid min bestämda uppfattning, att den nedsättning, hvarom här är fråga, måste ske, då de öfriga nedsättningarna kommit till stånd, ty i annat fall komma icke de portosatser, hvarom nu är fråga, att stå i något rimligt förhållande till de öfriga.

Det finnes icke något land i världen, som har ett så ohyggligt högt korsbandsporto som Sverige. I Danmark är det endast 4 öre för en vikt upp till 250 gram. Nu kan man visserligen säga, att Danmark är ett litet land, och att förhållandena där således icke kunna jämföras med våra i detta afseende. Men låtom oss då jämföra våra afgifter med afgifterna i Norge. Trycksaker få där sändas i korsband, om försändelsen har en vikt af intill 125 gram för 5 öre och med en vikt af intill 500 gram för 15 öre. I Sverige äro motsvarande porton efter nu gällande bestämmelser: i det första fallet 12 öre och i det senaste 40 öre. Jämför jag dessa portosatser med portosatserna för inländska paket, blir förhållandet, såsom ock herr von Krusenstjerna påpekade, orimligt. Sålunda får man efter den 1 juli innevarande år skicka ett paket, som väger 3 kilogram, för 50 öre. Jag har här ett sådant i min hand. För att skicka något såsom paket måste jag slå in det mycket väl, slå ett snöre omkring paketet och skriva ett särskildt adresskort. Vill jag åter skicka något som korsband, behöfs en mycket enklare behandling med afseende å omslaget. Trycksaker å tre kilo, sända såsom kors-

band, kosta i porto ej mindre än 2 kr. 40 öre. Detta är ju en alldeles orimlig proportion mellan betalningen för de olika befordringssätten. Man må ha rätt att fråga, hvad anledningen kan vara därtill, att, om man skickar försändelsen såsom korsband, man skall betala 2 kr. 40 öre i porto, under det att samma försändelse, om man skickar den såsom paket, kostar endast 50 öre i porto från och med den 1 juli i år; — för närvarande 75 öre? Jämför man vidare korsbandsportot med brefportot, så är förhållandet lika orimligt. Jag har här ett bref, som väger 250 gram. Portot för detta är 30 öre. Ett korsband på 250 gram — här har jag ett sådant i min hand, och det ser ju mycket mindre ut än det förseglade brefvet — kostar 20 öre i porto. I Danmark skulle ett sådant korsband kosta 4 öre och i Norge 10 öre.

Om nedsättning af postafgiften för trycksaker.

(Forts.)

Jämför man det inländska korsbandsportot med det utländska, så är det förra äfven vid denna jämförelse oskäligt högt. Skickar jag t. ex. detta korsband, som väger 350 gram, till Sundbyberg, kostar det 28 öre, men skickar jag det till den mest aflägsna ort i Förenta staterna, kostar det ej mer än 35 öre; alltså blott 7 öre mera.

Denna omständighet, att vi hafva ett så högt porto för trycksaker här i Sverige, influerar äfven på boktryckerinäringen här i landet. Jag väckte för någon tid sedan en motion, hvori jag framhöll, att vi inom boktryckeribranschen lida af en mycket stark utländsk konkurrens. Denna omständighet, att korsbandsportot är så dyrt i Sverige, befordrar äfven de utländska boktryckarnes möjlighet att med fördel kunna konkurrera med de svenska boktryckarne. Man kan nämligen trycka en katalog eller priskurant, afsedd att spridas i flere tiotusental, exempelvis i Berlin och därifrån för en kostnad, obetydligt högre än hvad kostnaden är att skicka boken från svensk stad, sända den ut öfver hela landet. Korsbandsportot från Berlin till hvarje ort i Sverge för en priskurant vägande t. ex. 80 gram är 10 pfennige per exemplar. Trycker jag åter arbetet i Sverige och skickar det exempelvis från Stockholm, är portot 8 öre per exemplar. Således blir det endast en skillnad af 1 öre, som icke spelar någon roll, om boktryckaren i Berlin på grund af billigare papper eller andra omständigheter kan leverera arbetet några hundra kronor billigare än den svenska boktryckaren. Det orimliga korsbandsportot här i landet befordrar som synes äfven det den utländska konkurrens, för hvilken den svenska boktryckerinäringen är utsatt.

Nu har bevillningsutskottet tillmötesgått min framställning, om icke till fullo, så dock i så mätto, att jag, som ju haft tillfälle att deltaga i utskottets behandling af denna fråga, kan känna mig ganska tillfredsställd, och därför skall jag för ögonblicket icke yttra något vidare, och anhåller blott till sist om bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Det vill förefalla mig, som om man, med hänsyn till de åtgärder, som på sista tiden blifvit vidtagna i fråga om lindring i postafgifterna, tills vidare skulle böra stanna vid

Om nedsättning af postafgiften för trycksaker.

(Forts.)

dessas ty eljest har man anledning att befara, att postverkets inkomster komma att minskas allt förmycket.

Bevillningsutskottet redogör själf på sid. 20 i betänkandet för den minskning i postverkets inkomster, som kommer att blifva en följd af de nedsättningar i postafgifterna, som hafva blifvit gjorda på sista tiden. Dessa nedsättningar representera icke småbelopp; de uppgå till 410,000 kronor för år, såsom nyss anfördes af generalpostdirektören. Han anförde vidare, att vi hade att vänta en nedgång i inkomsten för försålda frankotecken, som, om jag hörde rätt, för första kvartalet innevarande år uppgått till 211,000 kronor, hvilket för helt år skulle göra 844,000 kronor. Den åtgärd, som nu föreslås af den ärade motionären, skulle minska postverkets inkomster med ytterligare omkring 100,000 kronor, d. v. s. den af motionären föreslagna portonedsättningen skulle ju endast belöpa sig till 75,000 kronor, men sedan har utskottet tillagt ytterligare en sak, nämligen nedsättning i portosatserna för affärshandlingar och varuprof, och om äfven detta bifölles, skulle motionärens förslag jämte bevillningsutskottets förslag föranleda en nedgång i postverkets inkomster af i rundt tal 100,000 kronor. Generalpostdirektören beräknade alla nedsättningar, som man i år kunde motse, till icke mindre än 1,372,000 kronor. En sådan åderlåtning tror jag verkligen postverket icke tål vid, utan man kan därigenom styra till så, att postverkets debet och kredit icke gå i hop.

Af dessa skäl tror jag, att det är riktigast att denna kammare, i likhet med hvad jag tror mig veta Första Kammaren redan gjort, afslår utskottets framställning.

Jag får därför, herr talman, på dessa i korthet anförda skäl, för min del yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Jag skall vid denna sena timme endast anföra några, som jag tror, drastiska exempel på huru orimliga de nuvarande portosatserna för bok-korsband äro och huru behöfligt det är att åstadkomma en snar ändring i desamma.

Jag har här i min hand en bok, vägande 225 gram. Hvad tro herrarne, att det kostar att skicka denna bok från Stockholm till Södertälje? Jo, icke mindre än 20 öre. Men att skicka den till Japan eller Australien kostar endast 25 öre, således 5 öre mer än att skicka den till Södertälje eller Sundbyberg. En bok af samma storlek kostar, skickad i Danmark 4 öre, i Belgien 7,2 öre, i Italien 7,2 öre, i Tyskland 8,9 öre och i Norge 10 öre, men i Sverige, som sagdt, jämnt dubbelt eller 20 öre. Herrarne finna häraf, huru orimligt högt vårt nuvarande bok-korsbandsporto är. Redan af detta skäl synes det, som om det skulle vara i sin ordning att nu vidtaga en ändring häri.

Men härtill kommer en annan mycket viktig omständighet och det är, att Riksdagen detta år beslutat en ändring i fråga om paketportot och därvid gjort en ganska väsentlig nedsättning i detta porto.

Då synes det mig, som om konsekvensen fordrade, att man, på sätt utskottet föreslagit, sätter ned bok-korsbandsportot i samma proportion, så att det icke blir dyrare att skicka böcker i korsband än såsom paket, hvilket blir fallet, om de nuvarande bestämmelserna få stå kvar. Här är en bok, som väger 650 gram. Den kostar såsom korsbandsförsändelse inom landet 52 öre, och då får jag icke något kvitto på densamma, utan allt går, så att säga, på min egen risk. Men om jag i stället sänder den såsom paket och begär, att posten skall gifva mig kvitto och ersättning, ifall den kommer bort, då kostar det efter den 1 juli bara 30 öre. Är det rimligt? Ett annat exempel: Här är ett lagberedningens förslag till nyttjanderätt af fast egendom m. m. Det kan hända, att en riksdagsman vill skicka hem ett sådant utlåtande till någon vän, som intresserar sig för saken. Detta häfte väger 800 gram och kostar icke mindre än 64 öre att skicka i korsband, om jag är så dum, att jag skickar det på dylikt sätt. Om jag i stället sänder det som paket och får kvitto samt ersättning, därest det går förloradt, så kostar det efter den 1 juli icke mer än 30 öre mot 50 öre hittills. Jag hoppas, att herrarne af dessa exempel inse, huru nödvändigt det är, att man åstadkommer ändring.

Om nedsättning af postafgiften för trycksaker.

(Forts.)

Den förste talaren framhöll den förlust, som staten skulle göra, ifall man beslutade dessa nedsättningar. Men det är ju att märka, att sedan paketportot blifvit nedsatt, som skett i år, kommer folk, som ha reda på dessa saker icke att använda korsband som hittills, ifall man bibehåller nuvarande höga porto, utan man begagnar i stället paketposten, och då kan det ju icke bli den hittills beräknade inkomsten på korsband. Därför har utskottet kommit med detta, som det synes mig, ganska förnuftiga förslag, som är så uppgjordt, att icke i något fall afgiften för korsband är högre än för paket. Det kunde varit önskligt, att utskottet gått längre, men dess förslag är i alla fall ett steg i rätt riktning.

Den förste talaren framhöll med styrka, hvilken minskning i inkomster statsverket skulle göra genom redan förut beslutade nedsättningar, men han glömde en mycket viktig sak. Han glömde att tala om de *ökade* inkomster, som postverket kommer att få på grund af Riksdagens beslut. Jag ber få erinra, att Riksdagen i fjol beslöt en väsentlig förhöjning i afgifterna för tidningars postbefordran, en ökning, som kan beräknas till minst 400,000 kronor. Under sådana omständigheter tror jag, att man utan risk kan besluta den nu ifrågasatta nedsättningen, allra helst som den ingenting annat är än en konsekvens af en förut beslutad portonedsättning.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Det var synnerligen glädjande att höra, att postverkets chef fullt erkänner de berättigade kraf, som utskottet här framställt. Men det måste dock förvåna, att poststyrelsen det oaktadt icke har tänkt på att själf

Om nedsättning af postafgiften för trycksaker. föreslå sådana reformer, som ha ofantligt nära sammanhang med den reform, som redan på dess förslag blifvit antagen, om nedsättning af postportot.

(Forts.)

Det hade varit önskligt att denna fråga samtidigt med de andra reformerna kommit att behandlas, men man ansåg sig först böra afvakta den så kallade utredningen. Jag sade den så kallade utredningen, icke därför att jag på något sätt underkänner allt det besvär, som postverket gjort sig för att åstadkomma en sådan utredning, utan därför att jag anser, att en sådan utredning är nästan omöjlig att åstadkomma. Man grundar sina beräkningar på de korsbandsförsändelser, som faktiskt förekommit vid ett eller annat postkontor i landet. Men i en fråga sådan som denna måste man taga hänsyn till icke endast debet- utan också kreditsidan, d. v. s. också den ökade trafik, som dessa nedsättningar måste medföra. För öfrigt komme nog den beslutade nedsättningen i paketpostportot att medföra, att man i alla fall ej vidare använder dessa dyrbara korsbandsförsändelser. Icke kommer det väl hädanefter att falla någon in att skicka en försändelse på en kilo som korsbandsförsändelse för 84 öre, då han kan skicka den som paket mycket billigare.

Nu har af flere talare framhållits, att det är nästan omöjligt att skicka billigt tryck som korsband ut i landet. Icke kan man väl skicka ett sådant häfte, som kostar 25 öre som korsband, då postportot möjligen kan gå upp till 20 öre. Därför får man sprida sådant tryck genom kolportörer eller på annat sätt. Det är dock af en ganska stor kulturell betydelse, att sådant tryck kan spridas i landet.

Detta får man icke i Andra Kammaren lämna obeaktadt. Man måste ställa så, att dessa billiga tryckalster kunna — hvilket icke nu är förhållandet — spridas bland de breda lagren af befolkningen. Jag tror också, att vid de beräkningar, som gjorts, man öfverskattat den förlust, som skulle tillskyndas postverket genom nedsättning i afgifterna för trycksaker. För min del tror jag icke, att det kommer att visa sig någon minskning i postverkets inkomster. I stället för att man beräknat en minskning å 100,000 kronor, skulle snarare, enligt min mening, den ifrågavarande portonedsättningen komma att föranleda ökade inkomster för postverket.

När frågan förevar inom utskottet i början af riksdagen, vann den allmänna sympatier, hvilket ju också synes af det enhälliga utlåtande, som utskottet afgifvit. Där höjdes ingen enda röst mot förslaget. Det erkändes äfven inom utskottet, då de tre omförmälda frågorna där diskuterades, om också man i främsta rummet måste sätta nedsättningen i paketportot, att en dylik af afgiften för inrikes postförsändelses rekommendation dock ingalunda var så betydelsefull som den nu föreliggande frågan om, och att den lilla förlust, som postverket härvidlag möjligen skulle göra, var obetydlig och för postverket ingalunda betungande.

Då jag anser, att det rörande korsbandsportot råder så abnormalt

förhållanden, att en förändring är nödvändig, och då frågan dessutom har stor kulturell betydelse, kan jag, herr talman, icke underlåta att yrka bifall till detta bevillningsutskottets enhälliga förslag.

Om nedsättning af postafgiften för trycksaker.

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 11.

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan upptaget bevillningsutskottets betänkande n:o 21, angående beskattningen af socker.

Angående beskattningen af socker.

Genom proposition, n:o 76, af den 6 mars innevarande år hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt protokoll öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning om beskattning af socker.

Vidare hade i en till Riksdagen aflåten proposition, n:o 77, Kungl. Maj:t, under åberopande af hvad som funnes anfördt i ofvan omnämnda statsrådsprotokoll jämte ett propositionen bilagdt protokoll öfver finansärenden för nyssnämnda dag, föreslagit Riksdagen att besluta:

dels att tullsatsen å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, skulle från och med den 1 januari 1906 utgå med 30 öre för kilogram;

dels att tullsatsen å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes från och med den 1 januari 1906 skulle utgå med 30 öre för kilogram;

dels att den i 9 § i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skulle från och med den 1 januari 1906 utgå med 26 öre för kilogram sådant socker;

dels att den i nyssnämnda § medgifna restitution af tullmedlen för karameller och andra konfityrer från och med den 1 januari 1906 skulle utgå med 27 öre för kilogram;

dels — under förutsättning af bifall till Kungl. Maj:ts ofvanberörda nådiga proposition n:o 76 med förslag till förordning om beskattning af socker —

a) att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med den 1 september 1906 skulle utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak-samt krossadt eller pulveriseradt socker, 17 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än ofvannämnda

Angående
beskattningen
af socker.

(Forts.)

i världshandeln gällande standardnummer, likaledes 17 öre för kilogram;

å socker, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkomme i upplöst eller flytande tillstånd, 11,75 öre för kilogram;

b) att från och med den 1 september 1906 den jämlikt 9 § i ofvan omförmälda underrättelse under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel af förenämnda där angifna slag af inom riket utaf utländskt råämne tillverkad socker skulle utgå med 13 öre för kilogram; samt

c) att den i 9 § 1 mom. tulltaxeunderrättelserna förekommande bestämmelse om restitution af tullmedlen för karameller och andra konfityrer från och med den 1 september 1906 skulle upphöra att gälla;

dels ock att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skulle beräknas i förhållande till de, enligt hvad ofvan sagts, för hvarje tid bestämda tullsatser.

I afseende å Kungl. Maj:ts sistberörda förslag hade utskottet ansett sig böra omförmäla, att, enligt från finansdepartementet ingånget skriftligt meddelande, i tredje stycket under momentet a) här ofvan efter ordet »socker» bort stå »orafineradt».

Slutligen hade genom proposition, n:o 78, Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt protokoll öfver finansärenden för den 6 mars innevarande år, föreslagit Riksdagen att besluta,

dels att § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lydde enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Det enligt § 1 beskattningspliktiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att etthundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lämna ett utbyte af tretton kilogram socker;

dels ock att berörda § i dess sålunda förändrade lydelse skulle ändra till efterrättelse från och med den 1 september 1905.

Jämlikt 40 § riksdagsordningen afgaf nu bevillningsutskottet utlåtande öfver dels ofvan omförmälda kungl. propositioner, hvilka samtliga hänvisats till bevillningsutskottets förberedande behandling och af utskottet ansetts böra i ett sammanhang behandlas, dels ock följande inom Riksdagen väckta, till bevillningsutskottet likaledes hänvisade motioner, vidkommande nu ifrågavarande ämne, nämligen n:o 38 inom Första Kammaren af herr friherren *De Geer* samt inom Andra Kammaren n:o 59 af herr *O. A. Brodin*, n:o 240 af herr *C. Faze*, n:o 261 af herr *K. G. Karlsson* jämte två andra af kammarens ledamöter, n:o 262 af herr *N. Åkesson* och n:o 274 af herr *J. P. Jesperson*.

Utskottet hemställde,

*Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)*

1:o att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förvarande, i propositionen n:o 76 innefattade förslag till förordning om beskattning af socker icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg, ett vid betänkandet fogadt författningsförslag utvisade;

2:o att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa närmare utredning angående lämpligaste formen för beviljande af frihet från sockerskatt för socker, som användes vid tillverkning af vissa slag af exportvaror, samt för Riksdagen framlägga förslag till de grunder, hvilka därvid borde tillämpas;

3:o att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 77, angående förändring af tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse af § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör, såvidt denna proposition rörde tiden från och med den 1 januari 1906 till den 1 september samma år, måtte besluta, att gällande bestämmelser i ämnet skulle under berörda tid bibehållas oförändrade;

4:o att, vid bifall till hvad utskottet under 1:o här ofvan hemställt, Riksdagen, med godkännande i öfrigt af nyssnämnda proposition, n:o 77, måtte besluta,

a) att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med den 1 september 1906 skulle utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, 17 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 17 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 11,75 öre för kilogram;

b) att från och med den 1 septemder 1906 den jämlikt § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skulle utgå med 13 öre för kilogram sådant socker;

c) att den i § 9 mom. 1 tulltaxeunderrättelserna förekommande bestämmelse om restitution af tullmedlen för karameller och andra konfityrer från och med den 1 september 1906 skulle upphöra att gälla; samt

d) att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skulle beräknas i förhållande till de, enligt hvad ofvan sagts, för hvarje tid bestämda tullsatser;

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

- 5:o) att de i betänkandet behandlade motioner af
- a) herr friherre *De Geer*
  - b) » *O. A. Brodin*, i hvad den afsåge tullen å socker från och med den 1 januari 1906,
  - c) herr *C. Faxe*
  - d) » *K. G. Karlsson* i Göteborg *m. fl.*
  - e) » *N. Åkesson*, och
  - f) » *J. P. Jespersion*

mätte anses besvarade genom hvad utskottet här ofvan hemställt;

6:o) att herr *Brodins* förenämnda motion, i hvad den afsåge tullen å socker under innevarande år, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

7:o) att Kungl. Maj:ts proposition n:o 78, angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lydde enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Med afseende å förslaget om tullen å socker m. m. hade emellertid reservation afgifvits:

af herr *K. G. Karlsson* i Göteborg, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition n:o 77 äfven i hvad denna proposition rörde tiden från och med den 1 januari 1906 till den 1 september samma år.

samt

af herrar *Ericsson* i Ofvanmyra, *Beckman* och *Höjer*, hvilka instämt med herr *Karlsson*.

Sedan herr talmannen anmält förevarande ärende till handläggning, begärdes ordet af

Herr *Bromée* i Billsta, som yttrade: Hemställes, att bevillningsutskottets betänkanden n:is 21 och 22 måtte, det förra punktvis, föredragas på följande sätt:

att först behandlas i betänkandet n:o 21 punkten 1 och i sammanhang därmed punkten 5 a) och 5 c) äfvensom 5 f), sistnämnda mom. såvidt angår konsumtionsskatt å socker, samt att därvid företages först utskottets författningsförslag paragrafvis, börjande med 1 § och slutande med rubriken;

att, vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment

*Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)*

utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrar-
nas beslut;

att, efter det författningsförslaget blifvit genomgånet, hvad ut-
skottet hemställt i punkten 1 och förenämnda delar af punkten 5
företages till afgörande;

att näst därefter föredrages punkten 2 i betänkandet n:o 21;

att därpå behandlas i ett sammanhang punkterna 3 och 4 äfven-
som återstående delar af punkten 5 i betänkandet n:o 21;

att sedermera företages punkten 6 i betänkandet n:o 21; samt
att slutligen i ett sammanhang behandlas punkten 7 i betänkan-
det n:o 21 och hela betänkandet n:o 22.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkten 1 samt punkten 5 mom. a), c) och f).

Författningsförslaget.

Efter föredragning af 1 § lämnades på begäran ordet till

Herr Jesperson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då rege-
ringen föreslagit ett nytt beskattningssätt för sockertillverkningen i riket,
anser jag mig böra yttra några ord med anledning af den föreslagna
beskattningen. Det är ju, såsom vi af betänkandet sett, föreslaget,
att beskattningen numera skulle utgå såsom konsumtionsskatt med
13 öre per kilogram socker, som utlämnats till fritt bruk. Mig före-
faller det, som denna beskattning skulle komma att drabba socker-
industrien äfvensom den därmed i samband stående sockerbetsodlingen
så, att fara kan föreligga, att denna industri icke skall komma att
bära sig.

För att belysa, huru denna beskattning kan komma att verka,
ber jag att få anföra ett par exempel ur sockerskattekommitténs be-
tänkande och förslag å sid. 194, där det är med exempel visadt,
huru den föreslagna beskattningen skulle verka under det sista år,
för hvilket kommittén haft statistiska siffror att tillgå öfver fabrika-
tionen, nämligen tillverkningsåret 1902—1903. Om man tager t. ex.
Karpalunds sockerfabrik, som har ett inbetaldt aktiekapital af 1,000,000
kronor, så skulle, med den föreslagna beskattningen, denna fabrik
hafva gjort en direkt förlust på 72,000 kronor för samma år. Hvad
beträffar Roma sockerfabriksaktiebolag, som också har ett inbetaldt
aktiekapital af 1,000,000 kronor, skulle det hafva gjort en förlust för
samma år af 65,000 kronor. Karlshamns sockerfabrik, med ett in-
betaldt aktiekapital af 1,476,000 kronor, skulle hafva gjort en direkt
förlust på 165,000 kronor. Med sådana exempel för ögonen, kan
man visst ställa sig betänksam, huru det skall gå med denna stora
industri. Visserligen har ju i de kontrakt, som uppgjorts mellan
sockerfabrikerna och betodlarne, dessa sistnämnda fått ingå på att vid

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

ökad beskattning deltaga i denna beskattning med hälften. Men betodlarne hafva också å sin sida förbehållit sig ett minimipris, hvar under de icke äro skyldiga att odla betor. Om fabriken icke kan betala detta minimipris, äro således de tecknade kontrakten af intet värde. Dessutom hafva odlarne förbehållit sig att nedsätta den tecknade odlingen intill 10 %, det vill säga, att om det är ett så lågt pris, att de icke anse det blifva någon förtjänst på betodlingen, så kan denna blifva så liten, att fabriken, om den kunnat reda sig, därest hela den tecknade odlingen ägt rum, nu i alla fall tillskyndas förlust. Man kan icke gärna tänka sig, att betodlarne skola kunna gå in på någon nämnvärd nedsättning i priset.

Med beräkning af medeltalet för de åtta senaste åren, har betskörden utgjort ungefär 13,000 kilogram per tunnland. Efter ett pris af 2 kronor per 100 kilogram, gör detta en sammanlagd summa af 260 kronor. Efter de beräkningar i sockerskattekommitténs betänkande, som föreligga om odlingskostnaderna, skulle nettoinkomsten af betodlingen då blifva 26 kronor per tunnland. Hvem som helst kan ju inse, att det icke gärna torde kunna gå för sig att odla betor med ett sådant resultat. Visserligen har kommittén, liksom nu äfven skett vid affattandet af propositionen, rört sig med siffror på 15,000 kilogram per tunnland. Men då det under de sista åtta åren icke varit mer än fyra, då skörden tillnärmelsevis gått upp till 15,000 kilogram, är det egendomligt, att högre siffror än i verkligheten förekommit hafva begagnats vid beräkningarna. Verkningarna för hela landet, om betodlingen för sockerfabrikationen inom landet skulle afstanna, kan man ju lätt tänka sig. Därigenom skulle den arbetsförtjänst, som har utgått till arbetarne för skötseln af betorna, uppgående till i rundt tal 4,000,000 kronor om året, ju icke vidare komma att utgå. Och detta skulle naturligtvis komma att inverka ganska menligt för denna befolkning. Dessutom är att taga i betraktande, att om betodlarne icke kunna med fördel odla sockerbeter och således sockerfabrikationen inom landet afstannar, då är det ju alldeles tydligt, att det för landet i sin helhet skall blifva ganska kännbart, om sockret skall helt eller till en ganska stor del köpas från utlandet.

Jag har endast velat göra dessa erinringar, därför att jag är alldeles förvissad, att om vi skola komma att göra någon ändring i sockerbeskattningen ännu en gång, kommer det sannolikt icke att blifva fråga om höjning, utan den kommer att ändras nedåt i stället.

Herr talman, jag har icke något yrkande. Jag har endast velat göra denna erinran i saken.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag godkändes.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Utskottets förslag godkändes.

Hvad utskottet hemställt i *punkten 1* samt *punkten 5 mom. a)*, *c)* och *f)* förklarades besvaradt genom de af kammaren fattade här-
ofvan omförmälda besluten.

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning härupå af *punkterna 3 och 4 samt punkten 5 mom. b), d) och e)* yttrade:

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Som kammaren torde ha observerat, har utskottet varit ganska enigt i sin hemställan. Men i den föredragna punkten 3 röjes dock en meningsskiljaktighet i så måtto, att, under det att Kungl. Maj:t föreslagit, att den ifrågasatta tullnedsättningen skulle inträda från och med den 1 nästkommande januari, så har utskottet hemställt, att denna nedsättning icke skulle inträda förrän den 1 september 1906. Mot detta förslag har jag och tre andra ledamöter af utskottet reserverat oss och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts hemställan. Vi ha gjort det, därför att det har förefallit oss, att den tullnedsättning, som här är föreslagen, borde inträda snarast möjligt. Som bekant, äro sockerprisen för närvarande synnerligen höga, och vi ha ansett, att den lindring, som genom en tullnedsättning kan beredas allmänheten, borde beredas densamma, såsom sagdt, snarast möjligt. Kungl. Maj:t har emellertid ansett, att nedsättningen icke borde träda i kraft under löpande finansår. Och för denna åsikt hafva vi böjt oss. Men vi ha däremot icke kunnat vara med om att, såsom utskottet föreslagit, uppskjuta nedsättningens trädande i kraft ända till den 1 september 1906. Jag förmodar, att denna kammares ledamöter skola inse, att Kungl. Maj:t genom sitt förslag har velat bereda den konsumerande allmänheten en fördel, en fördel, som jag hoppas, att kammaren äfven måtte vilja bereda allmänheten.

På denna grund ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Västerås, *Anderson* i Hasselbol och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den stegring i sockerpriset, som inträffade i början af detta år, sökte jag sätta mig in i sockerbeskattningsfrågan vid riksdagens början. Jag studerade för detta ändamål sockerbeskattningskommitténs betänkande och andra källor, som förefunnos. Jag fann, att under senaste 8 år var skillnaden mellan raffinad- och råsockerpriset i Sverige 18,8 öre i medeltal pr kg., och då skillnaden i tull mellan raffinad och råsocker var $9\frac{1}{2}$ öre, syntes det mig, som om tullen

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

på raffinad borde nedsättas, så att konsumenterna skulle få någon lindring, och därför hemställde jag i motion om nedsättning till 25 öre pr kg. för raffinadsocker. Detta var under förutsättning, att nuvarande produktionsbeskattningssystem skulle i hufvudsak tillämpas i den nya författningen. Man visste nämligen icke då, hvad Kungl. Maj:ts proposition skulle komma att innehålla.

Då nu Kungl. Maj:t föreslagit konsumtionsbeskattning å socker, ställer sig saken något annorlunda. Då vore en nedsättning till 25 öre något sträng till att börja med. Kungl. Maj:t föreslår att nedsätta tullen till 17 öre; då skatten är 13 öre, blir det tillsammans 30 öre, d. v. s. en nedsättning af endast 3 öre. Dessa 3 öre motsvaras af den exportpremie, som förut funnits i Tyskland, men nu är borttagen. Den af Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen är således en ersättning för borttagandet i Tyskland af exportpremien.

Men genom konsumtionsbeskattningen hafva andra fördelar tillkommit fabrikanterna, såsom t. ex. att de icke behöfva betala skatten i förskott och icke ligga ute med stora förlag, hvarförutom, om man skall importera raffinad, frakt och omkostnader gå till ett öre pr kg. Och om tullen hade satts 2 öre lägre, än Kungl. Maj:t föreslagit, tror jag, att sockerraffinadörerna skulle befunnit sig i samma ställning som förut gentemot importen från utlandet.

Detta har varit min åsikt, och jag har äfven förfäktat densamma i utskottet. Emellertid rådde en rörande enstämighet inom utskottet. Jag var icke närvarande, då beslutet fattades, och har därför icke kunnat reservera mig. Men jag har dock velat uttala min åsikt. — För öfrigt, när utskottet varit enhälligt, torde det icke vara skäl för mig att yrka på den fördelen för konsumenterna, att tullen för raffinad skulle ytterligare nedsättas med 2 öre utöfver hvad utskottet föreslagit.

Jag har icke något yrkande att göra härom, då jag icke har förhoppning att kunna vinna majoritet. Men jag ber att i öfrigt få instämma i herr K. G. Karlssons reservation.

Herr Broander: Oaktadt den föreliggande frågan mycket nära berör den ort, jag representerar, hade jag icke tänkt yttra mig, då det är så sent. Men eftersom den föregående talaren yrkat bifall till reservationen, ber jag att få säga några ord för att anhålla om kammarens bifall till utskottets förslag i detta hänseende.

En föregående talare har redan framhållit, att den nya beskattningen kommer att drabba sockerbruken hårdt, och jag skall be att få ytterligare belysa denna sak med några siffror från sockerbruket på Gotland, som jag har närmast kännedom om. Vid Roma sockerfabrik tillverkades förra året ungefär 5 millioner kilogram råsocker. Dessa 5 millioner kilogram råsocker gifva i raffinad efter 90 % rendement 4 1/2 millioner kilogram, hvilka nu skulle draga en skatt af 585,000 kronor. Den skatt, som det året betalades efter ännu gällande grunder, uppgick till 474,000 kronor. Detta visar en

*Angående
beskattningen
af socker.*

(Forts.)

skatteökning af 111,000 kronor. För att antyda, huru pass hårdt detta drabbar, vill jag till jämförelse nämna, att den ökning, som en gång förut kom till stånd på grund af sockerutbytesberäkningens förhöjning från 10 $\frac{1}{2}$ till 11 $\frac{1}{2}$ %, uppgick endast till 61,000 kronor.

Till denna skattehöjning kommer emellertid en annan sak, som jag för min del anser vara det betänkligaste af alltsammans, och som är intagen mot sockerbeskattningskommitténs mening, och det är den tullnedsättning, som nu är ifrågasatt. När sockerpriset till följd af denna tullnedsättning faller med 3 öre, verkar detta i följd af gällande kontrakt 1 $\frac{1}{2}$ öre lägre råsockerpris, hvilket vid en tillverkning af 5 millioner kilogram råsocker gör en minskad inkomst för sockerbruken af 75,000 kronor. Läggs dessa 75,000 kronor till förenämnda 111,000 kronor, får man 186,000 kronor, eller nära 200,000 kronor. Då det årets nettovinst var 153,000 kronor, den näst högsta under något år sedan skattelindringen upphörde, inses tydligt, att det blir bra svårt för denna fabrik att få debet och kredit att gå ihop och än svårare att förränta ett stort aktiekapital. Under sådana förhållanden hyser jag stora farhågor för att det skall gå illa åtminstone för de sämst situerade sockerbruken; och till dem hör Roma.

Gentemot detta kan någon möjligen invända, att betodlarna få gifva med sig och nöja sig med mindre betalning för sina betor; men det har visat sig, att det icke går för sig, åtminstone icke på Gottland. En föregående talare har redan anmärkt det egendomliga i sockerskattekommitténs sätt att beräkna betodlarnes afkastning, i det kommittén i stället för att räkna med medelskörden räknat med den högsta, eller 15,000 kilogram pr tunnland. På Gottland har afkastningen uppgått i medeltal till endast 10,800 kilogram under de år Roma varit i verksamhet. Efter kommitténs beräkning öfver betodling, skulle betodlingen där i genomsnitt rent af lämnat förlust. Nu kunna vi visserligen beräkna omkostnaderna litet billigare än i Skåne; men öfverskottet blir i alla fall blygsamt.

Under sådana förhållanden kan man resonera så, att vi icke skulle vara angelägna om vårt sockerbruk. Det är nog också sant, hvad betodlarna beträffar. Men jag tvekar dock icke att säga, att om Roma skulle nedläggas, skulle det vara det hårdaste slag, som kunde drabba Gottlands ekonomiska utveckling. Jag vill som exempel anföra, att Gottlands export af jordbruksalster uppgår till c:a 4,000,000 kronor, däraf socker ungefär hälften. Järnvägarna på Gottland födas till så stor del af sockerbrukets transporter, att man kan säga, att sockerbrukets försvinnande skulle vara ruinerande; en stor del af järnvägarna hafva tillkommit för att föra betor till bruket. Härtill kan man lägga, att i ett så litet län som Gottland har sockerbruket beredt arbetsmöjlighet för arbetare på cirka $\frac{1}{2}$ million. Det skulle således vara ett hårdt slag, som drabbade den ekonomiska verksamheten på Gottland, om Roma sockerbruk skulle nedläggas.

Min personliga åsikt är sålunda den, att genom föreliggande

*Angående
beskatningen
af socker.
(Forts.)*

förslag verkligen en del sockerbruks existens är hotad. Men på samma gång vill jag säga, att jag är icke så hemma i sockerindustrien, att jag vågar påstå, att de farhågor jag uttalat nödvändigt skola visa sig vara välgrundade; och jag hoppas, att Kungl. Maj:t och utskottet öfvertygat sig om motsatsen. Emellertid vädjar jag till kammaren, om den icke med utskottet vill visa moderation genom att bifalla de små lindringar, som föreslagits af utskottet, och således bestämma tiden icke till den 1 januari, utan den 1 september 1906, den tid, vid hvilken de 3 örenas nedsättning skulle komma att träda i kraft. Jag anser, att denna lilla tidsvinst vore af ofantligt stor betydelse dels på grund af de skäl, som utskottet framställt och som jag icke skall upprepa, och dels därför att man då finge se tiden an och se, huruvida det höga sockerpriset kommer att falla. Då blir det tillfälle att bedöma, huruvida sockerbruken tåla den här historien. Det torde icke vara absolut säkert, utan tvärtom ganska otroligt, att de höga sockerpriserna komma att stå sig så länge. Jag vet, att socker noteras 6 à 7 öre lägre för leverans i höst, än nu är fallet.

På de skäl, som jag framställt, vädjar jag till kammaren, om icke kammaren ville visa den moderationen att följa utskottet i detta afseende.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och afslag på reservationen.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Jag hade tänkt, att jag kunde vara ytterst kort i mitt yttrande, och det var därför jag icke brydde mig om att närmare inlåta mig på den fråga, som föreligger. Men då man yrkat bifall till utskottets förslag, måste jag ytterligare säga några ord för att något närmare motivera den ståndpunkt, vi reseranter intaga.

Af en föregående talare nämndes något om anledningen till att Kungl. Maj:t föreslagit en sänkning af tullen. Såsom herrarne torde ha sett af betänkandet, är detta förslag hufvudsakligen motiveradt af de ändrade förhållanden, som på sockermarknaden inträdt till följd af Brysselkonventionen. Med afseende på dessa förändrade förhållanden förhållar det sig så, att förr ha de olika sockerexporterande länderna beviljat premier för hvarje kilogram socker, som exporterats till utlandet. Dessa premier ha genom Brysselkonventionen bortfallit, och de premierna kunde i rundt tal uppskattas till 3 öre pr kilogram. Detta var åtminstone fallet med de tyska exportpremierna, och det är just från Tyskland, vi ha att befara konkurrens. Det torde då för hvar och en vara lätt att inse, att, i och med detsamma som dessa premier borttagas, höjes skyddet, eller, om man hellre vill uttrycka det så, onödiggöres samma höga skydd å socker, som för närvarande är bestämdt. Man bör tryggt kunna reducera tullskyddet med 3 öre. Och detta är hvad Kungl. Maj:t, mycket välbetänkt, föreslagit.

Nu är det så, att Brysselkonventionen redan ägt bestånd ett

par år, att den fortfarande äger bestånd och kommer att äga bestånd ytterligare tre år åtminstone. Skola vi då vänta ända till 1906 för att vidtaga en åtgärd, som när som helst kan vara befogad? Jag anser detta skulle vara mycket oklokt handladt.

*Angående
beskattningen
af socker.*
(Forts.)

Då den föregående talaren yttrade, att man bör företaga lindringar till sockerfabrikanternas förmån, ber jag få betona, att utskottet verkligen vidtagit en lindring med afseende på hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Kungl. Maj:t hade nämligen föreslagit, att man skulle höja utbytesprocenten från 12 till 13 under nästinstundande kampanj. Just med hänsyn till de kostnader, som onekligen komma att drabba sockerfabrikerna med anledning af skattesystemets omläggning, har verkligen utskottet för sin del föreslagit, att Riksdagen icke måtte bifalla denna del af Kungl. Maj:ts proposition. Och redan detta förefaller mig vara så långt gånget i eftergift af utskottet, som man rimligtvis kan begära.

Jag ber sålunda att forfarande få hemställa, att kammaren måtte bifalla reservationen.

Herr Brodin: En talare på skånebänken yttrade, att denna nya beskattning skulle träffa sockerbruken så hårdt, och gjorde upp kalkyler för att visa den förlust, som sockerbruken skulle lida. Med anledning däraf ber jag att få erinra om den utredning, som i detta afseende förekommer på sidan 38 i utskottets betänkande och enligt hvilken den effektiva tillverkningsskatten under åren 1899—1904, beräknad i förhållande till det verkliga utbytet, icke uppgått till 10 öre, utan mellan 9 och 10 öre per kilogram. Och man kan väl tänka sig, att sockerbruken icke ha för afsikt att själfva bära den ökade skatt, som nu är ifrågasatt, i synnerhet om man tager i betraktande den enbetyliga ledning, hvarunder sockerbruken nu stå, utan det kommer nog att bli *konsumenterna*, som få betala; och de få betala så mycket, som herrar sockerfabrikanter anse lämpligt att taga ut. Ja, sockerindustrien kommer nog att lefva och fortfarande ha det bra.

Den näst föregående talaren omnämnde, att priset å råsocker har fallit. Det finnes på sidan 57 i betänkandet intagen en tabell, som, bl. a., angifver medelpriset för 100 kilogram å raffineradt socker i Magdeburg och å alla samtliga sorter raffineradt socker i Stockholm. De prisuppgifter, som däri lämnas, äro icke omedelbart jämförliga med hvarandra, ity att det ena priset är angifvet i mark och det andra i kronor. Men jag har gjort mig besvär att förvandla de tyska marken till kronor, efter att hafva afdragit den tyska konsumtionsskatten af 14 mark per 100 kg., för att kunna anställa en jämförelse och då kommit till det resultat, att under den tid, uppgifterna afse, har, om man beräknar frakt, assurances- och lossningskostnader sammanlagdt till 10 kronor pr ton, priset å det tyska sockret i Sverige med tillägg af tull och öfriga kostnader varit 9 kr. 92 öre

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

högre i genomsnitt pr 100 kilogram, än hvad under samma tid det svenska sockret noterats.

Det synes således icke föreligga någon fara för den svenska sockerindustrien genom hvad nu är föreslaget, utan den har ännu i sin hand att väl tillgodose sina egna fördelar på konsumenternas bekostnad.

Herr Broander: Herr talman! Endast ett par ord med anledning af talarens på göteborgsbänken omnämmande af Brysselkonventionen!

Jag skall be att få påpeka, att Brysselkonventionen redan trädtt i kraft, då sockerskattekommittén afgaf sitt betänkande. Det är sålunda en faktor, som sockerskattekommittén har haft att räkna med. Men det oaktadt har kommittén stannat vid det beslutet att icke föreslå någon förändring i tullsatsen för socker, utan tvärtom uttalat den åsikten, att raffinadindustrien fortfarande vore i behof af samma skydd som hitintills.

Nu har emellertid ingen opponerat sig mot Kungl. Maj:ts förslag i hvad beloppet af tullsänkningen angår; man har ansett det olönt. Men däremot anser jag mig böra vädja till kammaren, om den icke skulle vilja gå med på utskottets förslag i förevarande punkt, hvad beträffar tiden för förändringens inträde.

Jag vill också framhålla, att det icke är absolut säkert, såsom herrarne tyckas tro, att sockerpriset verkligen kommer att falla, därigenom att man sänker tullen. Priset på socker beror, såsom priset på alla lifsförnödenheter, ytterst på tillgång och efterfrågan. Om genom tullnedsättningen sockerpriset skall komma att falla och därigenom betodlingen i sista hand minskas, blir tillgången på inhemskt socker så liten, att raffinaderierna kunna utnyttja hela tullskyddet.

Af de utredningar, som föreligga i detta ämne, har man sett, att sockerpriset hittills icke har hållits så högt i Sverige, som det kunde ha gjorts genom att utnyttja hela tullen med afdrag af de utländska exportpremierna. Och detta har somliga år åtminstone berott därpå, att här funnits så mycket socker, att raffinaderierna funnit med sin fördel förenligt att sälja sockret till något lägre pris. Jag vill härmed hafva framhållit, att man icke har någon absolut säkerhet för, att tullnedsättningen kommer att verka, åtminstone icke med hela sitt belopp, på sätt som herrarne tyckas tro.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Jag ber att få nämna, att det är alldeles riktigt, som den föregående talaren yttrade, att Brysselkonventionen hade trädtt i kraft, redan innan sockerskattekommittén afgaf sitt betänkande, och att det oaktadt kommittén föreslog, att nuvarande tullsats å socker skulle fortfarande gälla. Men det har inträffat något sedan dess. Det har inträffat en stegring i sockerpriset här i landet af tio öre per kilogram. Och det är något, som man bör lägga märke till. Jag upprepar hvad jag förut

sagt, att man må vara tacksam mot Kungl. Maj:ts regering, därför att den haft ögonen fästa på detta förhållande.

*Angående
beskattningen
af socker.*

(Forts.)

Nu är det uppenbart, att denna stora stegring icke endast förorsakats af Brysselkonventionen, utan den torde i mycket högre grad bero på felslagen betskörd både i Tyskland och här. Men alldeles säkert är, att Brysselkonventionen förorsakat prisstegring å socker på världsmarknaden. Och då det talas om kommitténs yttrande, så vill jag påminna om att äfven kommittén, i hvilken sutto två sockerbruksdirektörer, förutsagt, att sockerprisen på grund af Brysselkonventionen skulle komma att stiga; och denna stegring har icke uteblifvit.

Det föreligger, som sagdt, icke något skäl att icke bifalla reservationen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels ock bifall till berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den af herr K. G. Karlsson i Göteborg vid betänkandet fogade reservationen. Herr talmannen, som nu framställde proposition å dessa yrkanden, förklarade sig anse det förstnämnda yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i 3 och 4 punkterna samt 5 punkten mom. b), d) och e) i utskottets förevarande betänkande n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den af herr K. G. Karlsson i Göteborg vid betänkandet fogade reservationen.

Omröstningen utvisade 54 ja mot 92 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

I sammanhang härmed föredrogs enligt kammarens ofvan omnämnda beslut *bevillningsutskottets betänkande n:o 22*, i anledning af väckt motion, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 78 angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 289, hade herr *C. J. Jakobson* hemställt, att Riksdagen måtte besluta det tillägg till § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, att för de fabriker, som i Öster- och Västergötland vore anlagda och under anläggning för förädling af hvitbetor till socker, utbytet af 100 kilogram råa (ej torkade) betor beräknades utgöra 2 kilogram mindre än det för öfriga fabriker stadgade.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar friherre *Klingspor* och *Håkansson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att till § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lydte enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, skulle göras det tillägg, att för de i motionen omnämnda fabriker utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor beräknades utgöra tio kilogram socker, samt att berörda bestämmelse skulle lända till efterrättelse från och med den 1 september 1905;

samt af herr *Wester*.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af:

Herr *Jakobson*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag är motionär i förevarande fråga, anhåller jag att få yttra några ord. Jag har i min motion hemställt om skattelindring för två nyanlagda sockerfabriker, den ena i Västergötland och den andra i Östergötland. Såsom herrarna veta, hafva samtliga äldre sockerfabriker i landet under sina första tillverkningsår åtnjutit en afsevärd skattelindring. Jag finner därför, att rättvisan bjuder, att dessa fabriker i Linköping och Lidköping, af hvilka den förra är under byggnad och skall börja sin tillverkning i höst, få åtnjuta någon skattelindring. Den hemställen, som jag gjort i min motion, är af Första Kammaren bifallen; och tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den af herrar friherre *Klingspor* och *Håkansson* afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Med herr *Jakobson* förenade sig herrar *Andersson* i Bråborg, *Vahlquist*, *Gustafsson* i Mjölby och *Ekman*.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det är, förefaller det mig, en något egendomlig framställning, som herr Jakobson gjort i sin motion. Det säges visserligen i motionen, att ett bifall till densamma endast skulle utgöra ett tillämpande af samma tillvägagångssätt, som Riksdagen en gång förut användt, nämligen att för nyanlagda fabriker bevilja vissa lättnader. Men jag ber få framhålla, att det är en ganska väsentlig skillnad mellan hvad Riksdagen beslöt år 1893 och hvad som nu begäres. Då beslöt Riksdagen, att för fabriker, som skulle anläggas — man tänkte nämligen, att så skulle ske — vissa lättnader skulle inträda. Med andra ord, för att uppmuntra betodlingen i olika delar af landet ville man bevilja vissa lättnader. Då hade vi skattesystemet med viss utbytesprocent, hvilket system skulle tillämpas under en längre framtid. Nu åter är det fråga om två bolag, som bildats det ena i Västergötland och det andra i Östergötland. Inbjudning till aktie-teckning har utfärdats, teckning har ägt rum, den ena fabriken — den i Västergötland — är redan i gång, den andra är under byggnad. *Allt detta har skett under förutsättning, att nu gällande skatter skulle af fabrikerne erläggas.* Ingen människa har hittills tänkt något annat. När de nu äro i gång, begäres det för dem den lättnad, som omförmäles i herr Jakobsons motion. På så sätt skulle här i landet kapitalister kunna starta sådana företag, som staten belagt med skatt, och sedan, när företagen äro i gång och måhända icke bära sig på grund af förhållanden, som man förut bort kunna inse, komma och begära och erhålla lättnad i skatten.

*Angående
beskattningen
af socker.*

(Forts.)

Här är äfven den väsentliga skillnad mot 1893, att det då gällande beskattningssystemet var afsedt att bestå en längre tid framåt, hvaremot det nu är bestämdt att upphävas efter nästa kampanj.

Jag ber vidare få framhålla, att denna motion afgifvits under förutsättning, att Riksdagen skulle bifalla hvad Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen att höja utbytesprocenten från 12 till 13. Nu har åtminstone utskottet hemställt, att Riksdagen icke skulle bifalla Kungl. Maj:ts framställning i den delen, och Första Kammaren har bifallit denna hemställan. I fall Andra Kammaren biträder detta beslut, har den hufvudsakliga grunden för motionen bortfallit, och det finns således ingen anledning att bifalla densamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till såväl sjunde punkten af utskottets hemställan som hvad utskottet hemställt med afseende å herr Jakobsons motion.

Herr Jakobson: Herr talman! Ja, det är mycket riktigt hvad den föregående talaren här sade, men jag ber att få erinra om, att den skattelindring, som jag här föreslagit, skulle ju endast gälla för nästa år och icke flera år framåt, och vid sådant förhållande tycker jag verkligen, att denna kammare såväl som Första Kammaren borde kunna medgifva denna skattelindring.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Angående
beskattningen
af socker.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, biföll kammar-
ren till en början utskottets hemställan i *punkten 7 af betänkandet*
n:o 21.

I fråga därefter om *betänkandet n:o 22* gaf herr talmannen i
enlighet med de under öfverläggningen framkomna yrkandena pro-
position dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag
därå och bifall i stället till det af herr Jakobson under öfverlägg-
ningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den först-
nämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som herr
Jakobson likväl begärde votering, blef nu uppsatt, justerad och an-
slagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hem-
ställan i utskottets förevarande betänkande n:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda
hemställan bifallit det af herr Jakobson under öfverläggningen fram-
ställda yrkandet.

Voteringen utföll med 93 ja mot 48 nej, hvadan kammaren
alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 62, i anledning af
väckta motioner om revision af fattigvårdslagstiftningen m. m.

På grund af tre inom Andra Kammaren i ämnet väckta motioner,
nämligen n:o 70 af herr *J. E. A. Ohlsson* i Halmstad, n:o 71 af herr
D. Holmgren och n:o 131 af herr *A. Ekman*, hemställde utskottet,
att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes
Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till
dels ändrade bestämmelser beträffande hemortsrätt i fråga om fattig-
vård och rörande förhållanden, som därmed ägde sammanhang, hvilka
bestämmelser borde upptaga strängare villkor för hemortsrätts upp-
komst än de nu i ämnet gällande och vara ägnade att såvidt ske
kunde inskränka och förenkla tvisterna mellan kommunerna om ersättn-
ing för lämnad fattigvård och dels föreskrifter i syfte: att den
i 31 § 2 mom. förordningen angående fattigvården upptagna grund-
sats, enligt hvilken fattigvårdssamhälle kunde påräkna ersättning af
statsmedel för viss fattigvårdskostnad, utsträcktes att gälla obetingadt
i fråga om fattigvårdskostnad, som fattigvårdssamhälle måst vidkännas

för den eller de samhället i fattigvårdshänseende tillhörande personer, hvilka, enligt hvad i åberopade lagrum sägs, varit borta från samhället viss tid; att fattigvårdssamhälle berättigades till godtgörelse af staten för kostnader i anledning af fattigvård åt sinnesslöe personer och fallandesjuke och med dylika personer jämförlige; att öfvervakandet däraf, att fattigvården utöfvades i enlighet med gällande bestämmelser, blefve skärpt och förbättradt, dock utan anlitande af för detta ändamål särskildt tillsatte tjänstemän; samt att, då fattigvårdsstyrelse ville till enskild person uttinga hjälpbehöfvande, auktion ej finge anställas för erhållande af anbud.

Reservation hade beträffande vissa delar af utskottets motivering afgifvits af herrar *Lindhagen* och *Trana*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Ekman anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag nu går att yttra mig i anledning af det föreliggande skrifvelsförslaget, gör jag det af den anledningen, att, ehuru jag i stort sedt måste gifva mitt erkännande åt det förstående af frågans innebörd, hvaraf lagutskottets utlåtande präglas, jag dock icke i allt har kunnat dela de åsikter, som af lagutskottet här framhållits.

Utan tvifvel är fattigvårdslagstiftningen en fråga af synnerligen svårlöst natur, detta icke blott af den anledningen, att det där gäller att, såsom i andra liknande frågor, finna den rätta medelvägen mellan de berättigade kraf, som från ena sidan kunna framställas, och hvad landets bärkraft å andra sidan kan medgifva, utan ock af det skälet, att den nu gällande fattigvårdslagstiftningen enligt mitt förmenande till sina grundprinciper, om den icke redan är det, dock inom en icke mycket aflägsen tid kommer att visa sig vara föråldrad.

Att utskottet i flera afseenden, trots de svårigheter, som enligt min tanke äro förenade med denna frågas lösning, verkligen lyckats påpeka lämpliga utvägar till häfvande af en del nu rådande missförhållanden, har jag redan erkänt. Men jag tror, att det hade varit önskvärdt, om utskottet, i stället för att som nu föreslå fem olika delar af fattigvårdslagstiftningen till omarbetning, hade funnit anledning att biträda det af mig i min i ämnet väckta och i utskottets utlåtande återgifna motion framställda förslaget att underkasta fattigvårdslagstiftningen i dess helhet en revision. Riksdagen har redan tidigare i skrivelser till Kungl. Maj:t påpekat icke mindre än fem olika punkter inom fattigvårdslagstiftningen, i fråga om hvilka ändringar ifrågasättas. Om den nu föreslagna skrivelserna blir beslutad, tillkomma ytterligare fem punkter. Det är alltså fråga om att ändra denna förordning i icke mindre än tio olika delar. Jag tror då, att det skulle vara lättare att nå det afsedda målet, om man finge revidera fattigvårdsförordningen i dess helhet, än om man skall söka omarbete dessa tio olika punkter och få dem att passa in inom ramen

*Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.*

(Forts.)

Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.
(Forts.)

af den gällande förordningen. Jag vågar emellertid uttala den förhoppningen, att, om Andra Kammaren, i likhet med hvad som redan är händelsen med Första Kammaren, bifaller lagutskottets förslag, Kungl. Maj:t måtte känna sig oförhindrad att i de fall, där det visar sig nödvändigt, vidtaga ändringar äfven inom andra delar af fattigvårdsförordningen än de af utskottet direkt angifna.

Jag har tillåtit mig att i min motion framlägga ett visserligen icke fullständigt utarbetadt förslag till ett system för fattigvårdens ordnande, som jag tror, om det visade sig lämpligt i öfrigt, äfven skulle komma att medföra en förenkling och framför allt bereda de understödstagande en själfständigare ställning, än den de nu intaga, samt gifva dem rättigheter, som kunde borttaga något af det förödmjukande, som ovillkorligen är förenadt med den nuvarande fattigvården. Jag skall icke i denna sena timme närmare ingå på denna fråga, men jag vill dock uttala, att, liksom jag icke kunnat vara i besittning af det nödvändiga materialet för afgifvande af ett bestämdt förslag i denna riktning eller för att kunna uttala mig om huruvida ett sådant förslag verkligen vore genomförbart med hänsyn till landets bärkraft, jag icke heller tror, att lagutskottet varit i tillfälle att ingå i en så noggrann pröfning af förslaget, att utskottet kunnat bestämdt förklara, att detta icke bör upptagas till vidare behandling. Jag tror därför, att lagutskottet bort gifva uttryck åtminstone åt den tanken, att, då frågan om fattigvårdslagstiftningen i alla fall skall upptagas till behandling, det vore önskvärdt, om Kungl. Maj:t äfven ville låta verkställa en utredning beträffande mitt ifrågavarande förslag.

Jag har också tillåtit mig påpeka önskvärdheten af obligatoriska fattigvårdsstyrelser inom alla kommuner. Såsom förhållandena nu äro ordnade, äro, såsom herrarne känna till, i vissa kommuner särskilda fattigvårdsstyrelser tillsatta, under det att inom andra fattigvårdsstyrelsens åligganden skötas af kommunalnämnden. Det synes mig vara otvifvelaktigt, att inom en styrelse, som väljes med särskild hänsyn till fattigvårdsbestyrens handhavande, sakkunskapen inom detta område skall göra sig bättre gällande, än som kan blifva fallet inom kommunalnämnden, hvilken utses äfven med hänsyn till alla de öfriga åligganden, som äro åt nämnden anförtrodda. Utskottet har härom sagt, att utskottet antager, att det skulle visa sig svårt att inom en del mindre församlingar finna tillräckligt antal personer att inväljas i såväl fattigvårdsstyrelsen som kommunalnämnden. Det synes mig dock, som om detta uttalande bevisade en något bristande kännedom om de redan nu rådande förhållandena på landsbygden, där det ofta förekommer, att samma person är ledamot af olika kommunala styrelser. Införandet af obligatorisk fattigvårdsstyrelse behöfde icke innebära någon ovillkorlig förändring i detta förhållande. Jag tror därför, att det varit önskvärdt, om utskottet i denna fråga bifallit hvad jag föreslagit.

Slutligen har jag tillåtit mig att i min motion framhålla det

enligt mitt förmenande absolut behöfliga i en inspektion öfver fattigvårdsväsendet, och utskottet har också i viss mån biträdt detta, i det att utskottet säger, att »fordran å skärpt kontroll synes vara i rådande missförhållanden så väl grundad, att den icke låter sig afvisa». Men utskottet har dock icke kunnat tillstyrka mitt förslag, ty utskottet tror, att genomförandet af en fristående inspektion komme att kräfva högst betydliga kostnader, och utskottet hänvisar till ett annat sätt för frågans lösning samt hoppas, att Kungl. Maj:t skall kunna utfinna de närmare anordningarna härutinnan. Jag skall icke nu vidare inlåta mig på inspektionsfrågan, då jag har mig bekant, att en annan talare efter mig kommer att redogöra härför, och jag icke i denna sena timme vill upptaga kammarens tid mer än oundgängligen erfordras. Jag vill därför blott uttala, att hvad utskottet i denna del anfört icke heller kunnat rubba min öfvertygelse om behofvet af en ordnad inspektion öfver fattigvården i landet. Jag har icke kunnat underlåta att framhålla de af mig nu anförda synpunkterna, och jag vågar hoppas, att det uppslag, som lagutskottet nu gifvit, skall verka till fyllandet, åtminstone i någon mån, af behofvet af en förbättrad lagstiftning beträffande fattigvårdsväsendet.

Jag vill därför, herr talman, för närvarande icke göra något annat yrkande än om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Ohlsson i Halmstad: Herr talman, mina herrar! Med icke ringa tillfredsställelse har jag genomläst lagutskottets föreliggande utlåtande n:o 62. Jag är tillfredsställd med utskottets förståelse af de förhållanden, som påpekats i de väckta fattigvårdsmotionerna, och denna tillfredsställelse känner jag, det må ursäktas mig, icke minst därför, att innevarande års lagutskott särskildt understödt de af mig framställda önskemålen, afseende den s. k. bortauktioneringens upphörande och en effektiv kontroll öfver fattigvården.

Innan jag gaf årets motion dess slutliga affattning, hörde jag mig före på vederbörlig ort rörande hvad från regeringens sida vore att vänta och fick därvid den upplysningen, att man i första hand — man hade nyss börjat med revisionsarbetet — hade tänkt på hemortsrättens ordnande liksom och på internationella fattigvårdsbestämmelser, närmast afseende förhållandet till våra grannländer Norge, Danmark och Tyskland. Han förklarade också, att man noga satt sig in i de motioner, som väckts inom Riksdagen, och att man äfven tagit del af där hållna anföranden. Af dessa upplysningar framgick, att man hade begynt ett företag, som enligt mitt förmenande visat sig nödvändigt. Men de gjorda uttalandena kunde ju helt naturligt icke vara af den bindande beskaffenhet, att jag ansåg mig helt och hållet kunna uppgifva att ännu en gång i Riksdagen framhålla de tankar, som jag uttalat i min motion vid förra årets riksdag. Dessa tankar rörde sig äfven om den s. k. bortauktioneringen, men då jag

*Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.*
(Forts.)

*Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.
(Forts.)*

hade fått anledning antaga, att denna fråga komme att göras till föremål för behandling af regeringen, har jag uti årets motion utelämnat densamma i klämman och endast berört den i själfva motiveringen. Däremot har jag i år särskildt fäst mig vid frågan om kontrollen.

Föregående års lagutskott förklarade i anledning af min framställning rörande kontrollen, att utskottet icke kunde föreslå något, enär motionären icke angifvit något sätt för dess utöfvande. Däri hade utskottet fullkomligt rätt, ty motionären hade icke kunnat så noga tänka sig in i frågan. Jag har emellertid nu ställt mig denna utskottets erinran till efterrättelse och, såsom herrarna finna, i motionen föreslagit en obligatorisk och fristående inspektion. Samma tanke har också biträdts af tvenne reservanter inom lagutskottet, nämligen herrar Lindhagen och Trana.

Det var ju naturligt, att jag, då jag skulle föreslå ett sätt för en effektivare kontrolls åstadkommande, tog det bästa, som jag för min del kunde hitta på. Utskottet har emellertid visserligen godkänt behovet af en effektiv kontroll, men har icke velat vara med om den ständiga, obligatoriska och fristående inspektionen. Men utskottet har, såsom sagdt, icke ställt sig afvisande, utan tvärtom betonat, att en kraftigare kontroll är af behovet påkallad, och på grund häraf föreslagit, att Riksdagen hos regeringen skulle göra framställning om en dylik kontroll, dock anordnad utan anlitande af särskilda för ändamålet tillsatta tjänstemän. Jag vill nu icke gifva någon fullständig anvisning på huru en sådan kontroll skulle kunna anordnas, ehuru jag icke vill bestrida, att den med redan förefintliga hjälpmedel är möjlig. Jag har till exempel tänkt mig, att länsmännen skulle erhålla i uppdrag att å vissa tider under året till Konungens befallningshafvande inkomma med detaljerade redogörelser för såväl den öppna som den slutna fattigvården inom distrikten. Då jag sålunda måste erkänna, att möjlighet finnes att, såsom utskottet önskar, bygga på redan befintlig grund, föreligger för mig ingen anledning att taga afstånd från det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga.

Rörande öfriga punkter i utskottets hemställan finner jag egentligen ingenting att anmärka, och särskildt gläder det mig, att utskottet utvecklat en tanke, som jag i min motion endast antydte, nämligen om ekonomisk hjälp åt kommunerna från statens sida.

Med dessa ord och under beklagande att jag äfven denna gång genom ett oblidt ödes nyck nödgats att så här på nattsidan taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets föreliggande hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Man kan ju icke annat än känna sig mycket tillfredsställd öfver den välvilliga kritik, som herrar motionärer här hafva ägnat lagutskottets utlåtande.

Jag vill därför endast helt kort säga något med anledning af de anmärkningar, som i vissa afseenden blifvit framställda.

Man har sagt, att det borde vara en ovillkorlig skyldighet för hvarje fattigvårdsdistrikt att hafva särskild fattigvårdsstyrelse. Detta är ju mycket önskvärdt, hvilket utskottet också till fullo insett, men sådana fattigvårdsdistrikt finnas, som icke hafva större invånareantal än 200 personer, och det vore väl ej lämpligt, om där skulle finnas både särskild kommunalnämnd och särskild fattigvårdsstyrelse. Vi hafva därför icke ansett oss böra föreslå införandet af obligatoriska bestämmelser härutinnan.

Hvad inspektionen beträffar, äro vi ense med motionären därom, att en kraftigare inspektion är af nöden, men vi hafva icke ansett, att man bör slå in på den vägen att inrätta särskilda inspektörstjänster, ty i så fall skulle erfordras ett ganska stort antal inspektörer. Detta skulle medföra stora kostnader och vara förenadt med svårigheter särskildt i afseende å den s. k. öppna fattigvården. Vi hafva därför trott, att, om de personer, som i närvarande stund hafva sig ålagdt att öfva kontroll, nämligen kyrkoherdar, länsmän, kronofogdar, provinsialläkare med flere, genom verksammare lagbud tillhölles att utföra en mera initiativkraftig inspektion, detta skulle kunna gagna saken.

Den förste ärade talaren beklagade, att lagutskottet, då nu särskilda frågor rörande fattigvården ansetts böra upptagas, icke tagit steget fullt ut och föreslagit en fullständig omarbetning af fattigvårdslagstiftningen. Det beror ju på smak, hvad man härvidlag vill kalla för fullständig omarbetning eller för revision. Att vi icke velat bestämdt påyrka en fullständig omarbetning af fattigvårdsförordningen har nog till stor del berott därpå, att, om man påyrkade en sådan, följden sannolikt skulle blifva tillsättandet af en kommitté. Detta skulle blifva förenadt med stora kostnader, och vi kunde icke vara säkra på att något resultat däraf vunnos. Det är nästan mera sannolikt, att, om man framställer vissa bestämda önskemål, ett förslag kan framkomma, och gifvet är att, om under utarbetandet af förslag i dessa frågor andra frågor skulle yppas, som antingen hafva omedelbart samband med de förra eller eljest finnas vara af beskaffenhet att böra föranleda till lagändring, man icke skall underlåta att upptaga äfven dem.

Jag yrkar också bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Wiklund, Olsson* i Mårdäng och *Jönsson* i Färeköp.

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina herrar! På samma gång som jag ber att i hufvudsak få instämma med den förste ärade talaren, vill jag särskildt stryka under den af honom uttalade önskvärdheten, att Kungl. Maj:t vid denna frågas behandling icke måtte fatta Riksdagens beslut alltför bokstafligt, utan,

Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.
(Forts.)

där så finnes nödvändigt, låta omarbetningen omfatta utom de punkter, som Riksdagen uttryckligen framhåfver, äfven de delar af fattigvårds-lagstiftningen, som stå i närmare eller fjärmare indirekt samband med de förra. Den omständigheten, att lagutskottets vice ordförande nyss har uttalat sig för, att en så pass vidsträckt omarbetning måtte ske, styrker mig i min förhoppning, att så äfven blir fallet.

Mindre lyckligt synes mig utskottets utlåtande vara därutinnan, att utskottet så bestämdt tager afstånd från motionärernas tanke på en särskild, fristående inspektion. Jag förstår mycket väl, att utskottet fruktar för att tillskapa några nya tjänstemän, men denna fruktan får väl icke gå så långt, att man är rädd för tjänstemän öfver hufvud taget, utan det är väl endast *onödiga* tjänstemän, som man skall akta sig för. Men man kan väl icke säga, att dylika fattigvårdsinspektörer skulle vara onödiga. Jag har svårt att förstå, huru kronofogdar, kyrkoherdar och länsmän skulle kunna hinna med att utöfva den inspektion, som utskottet här vill pålägga dem, ty därtill äro dessa tjänstemän redan förut alltför mycket öfverhopade med hvarjehanda andra göromål. Jag fruktar, att om man skulle, såsom utskottet föreslår, pålägga dem »en mer än hittills oafslätlig och initiativrik» kontroll, skulle de icke gå i land därmed.

Det kan på tal om denna fattigvårdsinspektion vara af intresse att se till, huru förhållandena i det afseendet äro ordnade i vårt grannland Finland. Där har man sedan år 1893 haft en särskild inspektör öfver fattigvården. Denne inspektör skall i allmänhet »vaka däröfver, att vederbörande kommuner såväl i städerna som på landet i enlighet med gällande författningar, reglementen och föreskrifter anordna och handhafva å dem ankommande fattigvård äfvensom fullgöra sina skyldigheter beträffande fattigväsendet i öfrigt. Särskildt skall inspektören tillse: a) att barn, omhändertagna af fattigvården, komma i åtnjutande af dem uti lag tillförsäkrade förmåner samt i allmänhet icke intagas uti fattigvårdsanstalter, där ej särskild afdelning för dem, eller barnhem, är inrättad; b) att åt sinnessvaga, sjuka, orkeslösa och andra sådana fattighjon, för hvilkas omvårdnad stadigt hemvist erfordras, ändamålsenlig och lämplig vård i fasta bostäder varder anskaffad; c) att i fattigvårdsanstalter för män och kvinnor sedligt fördärfvade och ärbara fattighjon samt sjuka och friska personer, såvidt möjligt, i skilda rum vårdas och underhållas; d) att arbetsföra, men till arbete obenägna och motsträfviga personer, som stanna fattigvården till last, hållas till tvångsarbete; e) att vanvård af och misshandel å fattighjon i laga ordning genom kronobetjante beifras; f) att vid inrättande och underhåll af fattighus och andra fattigvårdsanstalter bestämningarna uti hälsovårdsstadgan af den 22 december 1879 iakttagas; samt g) att för fattigvården af kronan eller kommunerna eller ock af enskilde beviljade eller skänkta medel för deras ändamål riktigt användas. — I öfrigt åligger det inspektören att meddela kommuner och enskilda personer råd och anvisningar, afseende fattigvårdens ordnande och förbättrande.»

Detta är det hufvudsakliga af fattigvårdsinspektörens åligganden, men han har äfven en hel del smärre uppgifter; dock vill jag nu icke upptaga tiden med att redogöra för dessa. Detta ämbete inrättades år 1893, och sedan år 1902 har man därjämte tre fattigvårdsinstruktörer, som skola biträda fattigvårdsinspektören i hans arbete. För närvarande är staten för fattigvårdsinspektionen i Finland af följande lydelse:

*Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.
(Forts.)*

	m.	m.
1 inspektör, lön.....	6,000: —	
arfvode	2,000: —	8,000: —
1 juridiskt biträde, arfvode		2,000: —
Till senatens disposition för ett resebiträde		1,000: —
Anslag för renskrifning		1,200: —
Expensmedel och hyra för tjänstelokal, dess upp- värmning, belysande och städning, förslagsvis		1,500: —
	Summa	13,700: —

Därtill kommer aflöningarna till de tre instruktörerna, som vardera ha 3,200 mark, alltså tillhopa 9,600 mark. Hela staten går således till ett belopp af 23,300 mark, hvilket i svenskt mynt motsvarar något öfver 17,000 kronor. Då Sverige väl har en dubbelt så stor folkmängd som Finland, skulle en dylik inspektion, beräknad för våra förhållanden, komma att gå till omkring 34 à 35 tusen kronor, och det är ju icke någon så halsbrytande utgift.

Men hvad som äfven kan vara af intresse att taga reda på är, om fattigvårdskostnaderna i Finland ha ökats genom införandet af denna fattigvårdsinspektion. Man skulle ju kunna tänka sig, att dessa inspektörer äro fallna för att genom sina råd och anmärkningar åstadkomma ett väsentligt fördyrande af fattigvården. Så tyckes emellertid alls icke vara förhållandet. Medan år 1893, det år då fattigvårdsinspektionen infördes i Finland, antalet understödstagare i detta land uppgick till 4,49 proc. af hela folkmängden, var motsvarande siffra år 1901 endast 2,6 proc., och medan totalkostnaderna för den kommunala fattigvården i Finland år 1893 uppgingo till 1: 57 finska mark per invånare, hade de år 1901, då fattigvårdsinspektionen varit i verksamhet i åtta år, nedgått till 1: 41 mark per invånare. Jag vill icke påstå, att denna nedgång i fattigvårdskostnaderna berodde på inspektionen — därtill känner jag förhållandena för litet —, men hvad jag vågar påstå är, att inspektionen tydligen *icke* bidragit till att öka fattigvårdskostnaderna. Det förefaller mig därför, som om farhågorna för en fristående fattigvårdsinspektion skulle vara betydligt öfverdrifna.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr *Branting* förklarade sig instämma häruti.

Angående
revision af
fattigvårds-
lagstift-
ningen.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Vid det föreliggande betänkandet är fogad en reservation af mig och herr Trana, där vi uttala den uppfattningen, som äfven gjort sig gällande här under diskussionen, att det synes vara tvifvelaktigt, huruvida någon effektiv kontroll öfver fattigvårdens handhafvande kan vinnas annorledes än genom anordnandet af en särskild inspektion. Dessutom ha vi reserverat oss mot vissa delar af motiveringen, och vi ha då närmast syftat på sista stycket i utskottets motivering, där utskottet tager afstånd från yrkandet på en fullständig revision af fattigvårdslagstiftningen. Vi ha nämligen hållit före, att utskottet borde på det sätt tillmötesgå motionärernas yrkande i detta afseende, att i betänkandet skulle framhållas, att alla sådana frågor, som skulle kunna beröras af detta ganska vidlyftiga förslag och framkomma vid den vidare behandlingen af frågan, borde komma under öfvervägande. Således skulle nya frågor, äfven om de icke blifvit nu särskildt omnämnda, kunna i sammanhang med denna fråga komma under Kungl. Maj:ts bedömande. Utskottet vill emellertid icke för sin del göra ett sådant uttalande i motiveringen, och detta var för oss den närmaste anledningen till, att vi här läto anteckna oss som reserveranter.

Något yrkande har jag naturligtvis icke att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Angående
upprättande
af en för
armén och
flottan gemen-
sam militär-
teknisk
institution.

Till afgörande förelåg härefter Andra Kammarrens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 26, i anledning af väckt motion angående upprättande af en för armén och flottan gemensam militärteknisk institution.

Till utskottet hade öfverlämnats herr *H. F. A. E. Pantzarhielms* motion, n:o 64, hvari hemställts, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade efter verkställd utredning för Riksdagen framlägga förslag om upprättande af en för armén och flottan gemensam militärteknisk institution af den omfattning, som i motionen närmare angäfvos.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Andra Kammarrens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Hedlund*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka, att Andra Kammarren för sin del ville besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade låta utreda, i hvad mån tekniska angelägenheter inom landt- och sjöförsvaret kunde ombesörjas af särskildt härför anställde tjänstemän med fackmässig utbildning och gemensamt för de båda vapnen, samt för Riksdagen framlägga de förslag, som af en sådan utredning kunde föranledas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Hedlund, som yttrade: Herr talman! Motionär, utskott och reservanter äro i det väsentliga eniga beträffande den nu föreliggande frågan. De äro eniga därom, att tekniken inom både landt- och sjöförsvarets områden för närvarande genomgår en utveckling, som gör det allt nödvändigare och nödvändigare, att fackmässigt utbildade personer handhafva dithörande angelägenheter. De äro vidare ense om ändamålsenligheten och det mycket ekonomiska för statsverket i att detta handhafvande är gemensamt för både landt- och sjöförsvaret, samt om önskvärldheten af att detta försiggår under hägn af ett gemensamt landt- och sjöförvarsdepartement. Däremot har utskottet för sin del ansett, att denna gemensamhet för landt- och sjöförvarsdepartementen vore en nödvändig förutsättning för en dylik rent teknisk institution. Motionären och reservanten ha i det afseendet en annan mening än utskottet. Reservanten — jag talar endast för mig — har ansett, att, om det t. ex. gäller att bygga kaserner för landt- och sjöförsvaret, eller om det är fråga om att pröfva och fastställa modeller till kanoner för artilleriet till lands eller för flottans fartyg eller dylikt, spelar det just ingen afgörande roll, om den tekniska institutionen sorterar under landtförsvaret allena eller under sjöförsvaret allena eller om det lyder under ett gemensamt landt- och sjöförvarsdepartement. Den särskilda verksamhet, som en sådan institution har att förrätta, kan icke vara partisk; utom att man icke får utgå från den förutsättningen, att sorteringen under det ena departementet nödvändigt måste medföra partiskhet för detta departement.

*Angående
upprättande
af en för
armén och
flottan gemen-
sam militär-
teknisk
institution.
(Forts.)*

På grund häraf skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till min reservation.

Herr Pantzarhielm: Herr talman, mina herrar! Då jag väckte denna motion, räknade jag icke på att den skulle leda till något direkt resultat, men jag hade förhoppning om att den i denna kammare skulle mötas af förståelse och intresse. Så har emellertid icke blifvit fallet, utskottet har afstyrkt motionen. Jag skall nu be att med anledning af denna utskottets hemställan få göra några erinringar mot den af utskottet förebrogta motiveringen.

Inom krigsväsendet, såväl till lands som till sjöss, intager sedan en 10 à 20 år tillbaka tekniken en allt mer och mer framskjuten och betydelsefull ställning. Äfven om man med stöd af erfarenheten kan säga, att framgången i krig mindre är beroende på vapnets godhet än på konsten att kunna begagna dessa vapen, så se vi dock, hvart vi vända oss, en rastlös sträfvan i alla länder att fortast möjligt tillgodogöra sig de nya uppfinningar på teknikens område, som, snart sagdt, dagligen föras i marknaden. Att detta skall kosta mycket penningar är ju tydligt och klart, och det blir därför för ett litet land, som är i färd med att organisera sitt försvar, svårt att följa med i denna täflan, då ju kostnaderna härvidlag blifva oproportionerligt stora. Det är då för ett sådant litet land af den allra största

*Angående
upprättande
af en för
armén och
flottan gemen-
sam militär-
teknisk
institution.
(Forts.)*

vikt, att den underordnade myndigheten, som har att förbereda dit-hörande ärenden, står på en tekniskt bildad ståndpunkt och har en rik erfarenhet att stödja sig på, så att den äger förmåga att sakligt bedöma de föreliggande frågorna icke allenast från rent teknisk synpunkt, utan äfven med hänsyn till kostnaden och disponibla tillgångar, samt äger förmåga att kunna på ett förnuftigt och förständigt sätt uppgöra kontrakt om leveranser med de stora etablissement, som i allmänhet föra krigsmateriel i marknaden.

I detta utskottsbetänkande har utskottet i första hälften anfört en hel massa skäl, som tala för bifall till min motion. Utskottet säger nämligen, att det mål, hvartill motionären syftar, eller skiljan- det från det rent militära af de tekniska krafterna och dessas an- vändande i rent teknisk tjänst, utan tvifvel i alla afseenden är efter- sträfvensvärdt.» Utskottet säger vidare, »att det äfven torde kunna anses ostridigt, att det nuvarande systemet, att ur såväl arméns som flottans kadrer uttaga lämpliga officerare och gifva dessa en 'full- ständig' teknisk utbildning, mången gång visat sig ur statsekonomisk synpunkt förkastligt.» Utskottet instämmer i ett yttrande, som krigs- ministern hade under förra året i statsverkspropositionen, då han sade, »att en fortsatt tillämpning af nu rådande system i afseende å uppehållandet af de tekniska chefsbefattningarna måste vara menlig både för den tekniska och den rent militära tjänsten.» Utskottet anför vidare, att i fråga om befordingarna man kan ha betänklig- heter mot det sätt, på hvilket man nu förfar, då dugliga och förtjänta truppofficerare förbigås af yngre kamrater på grund af dessas tek- niska kunskaper.

Allt detta innebär ju en tillstyrkan af motionens syfte. Här förekommer emellertid ett, enligt mitt förmenande, alldeles ur luften gripet påstående, nämligen att dessa officerare, som uttagas ur flottans och arméns kadrer, få en »fullständig teknisk utbildning». Ja, det skall bli intressant att höra, när och hur dessa individer för- värfva sin »fullständiga tekniska utbildning». Jag behöfver icke tala om den snön, som föll i fjol; jag behöfver icke gå långt tillbaka i tiden för att i kammarens minne återkalla hvad som just här har blifvit sagdt, nämligen att under nuvarande förhållanden i vårt land bortadministreras mycket penningar; och för min enskilda del, efter den erfarenhet jag har af det nuvarande systemet, vågar jag påstå, att detta till stor del beror på att de personer, som hafva om hand den tekniska ledningen i vårt land, sakna den »fullständiga tekniska utbildningen», att de äro öofvade och oerfarna och att de behandla de saker, som förekomma, mera som smaksaker än med verklig för- måga att rätt bedöma dem och handla därefter.

Sedan kommer utskottet — efter en liten historik såsom spalt- fyllnad och efter att ha konstaterat, att det i andra länder ej finnes någon institution, liknande den här föreslagna — till sist till den andra delen af sitt betänkande, hvori det yrkar afslag å motionen. Men utskottet har, enligt hvad jag kan finna, icke gifvit ett enda

sakskäl för detta yrkande. Utskottet blott »tycker» »tror» etc. Utskottet säger här t. ex. — efter att hafva sagt, att man ej har någon motsvarande institution i utlandet, efter hvilken man kan bedöma saken: — »Utskottet kan icke heller finna, att i vårt land, så länge en tudelning af försvarsväsendet ännu existerar, det skall vara möjligt att till enhetlig verksamhet sammanföra de under de båda skilda försvarsdepartementen sorterande och för dessas olika ändamål arbetande institutioner, enkannerligen de inom armé- och marinförvaltningarna förefintliga tekniska elementen.» Men utskottet förbiser alldeles, att det finnes så många saker på det tekniska området, som äro *gemensamma* för de båda departementen, gemensamma för de båda grenarna af försvaret. Jag vill blott såsom exempel nämna byggande af fästningar, kustförsvaret, byggande af kaserner, anskaffning af vapen, ammunition och utredningspersedlar, sjukvårdsattiralj m. m. Dylika saker äro *gemensamma* för landt- och sjöförsvaret. Det är på högst få tekniska områden, som de skilja sig; och det är ej något hinder för att dessa ärenden kunna hvar för sig behandlas af lämpliga underordnade personer, som sedan sortera under en högre enhetlig ledning på det tekniska området. Enligt min uppfattning skulle genom den föreslagna tekniska institutionen inom försvaret skapas en försvarsberedning, som kanske visserligen icke hade det omfång, som förut har varit ifrågasatt, men som säkerligen skulle vara af ganska stor betydelse, ja, till och med, efter hvad jag vågar påstå, af *större* betydelse för försvaret än den försvarsberedning, som här förut är föreslagen.

»Denna enhetliga verksamhet», fortsätter utskottet, »hvars önskvärdhet alltmera framträder för hvarje utveckling, som kommer försvaret till del, torde icke enligt utskottets mening stå att vinna genom partiella reformer *nedifrån*, utan det som här kräfvades lärers nog vara en fullständig omgestaltning *uppifrån*». Hvarför det? frågar jag. Utskottet har icke anfört ett enda skäl för detta påstående. Jag kan ej se någon svårighet alls att börja *nedifrån*. En sådan under gemensam ledning stående teknisk institution kan mycket väl sortera under ett departement, utan att det andras rätt på något sätt trädas för nära.

Utskottet säger här vidare: »I detta afseende kan utskottet således icke dela motionärens åsikt, då han säger, att det skulle vara klokt, »om vi genom partiella reformer underlättade sammanslagningen och då började på ett område, där sedan så långt tillbaka som år 1878 ett önskemål blifvit uppställt». Tvärtom håller utskottet före, att ett sammanförande af samtliga tekniska element i en gemensam kår och sedermera dennas insortering »ad interim» under det ena försvarsdepartementet icke skall kunna verka till fördel för försvaret i dess helhet, då helt visst därigenom det andra departementets intressen kunde komma att blifva lidande. »Ja, mina herrar, jag får verkligen på det allra högsta beklaga, att en så trång åsikt blifvit uttalad af ett af Riksdagens utskott. Organisationen inom ett

*Angående
upprättande
af en för
armén och
flottan gemen-
sam militär-
teknisk
institution.*
(Forts.)

*Angående
upprättande
af en för
armén och
flottan gemen-
sam militär-
teknisk
institution.*

försvarsväsende måste väl vara riktad på att under krig åstadkomma den största möjliga verkan, och den måste därför vara en enhetlig organism, hvars skilda delar dock naturligen måste vara underkastade olika öfning och olika utbildning, beroende på den uppgift, som tillkommer dem inom försvaret. Detta åter är i väsentlig mån beroende på, hur långt de till försvaret anslagna medlen räcka. Ju bättre man hushållar, ju längre räcka de. Jag tror för min del, att det är en felaktig och trång åsikt detta, då man säger, att, om en sådan institution, som det här är fråga om, blefve ställd under landtförsvars- eller sjöförsvarsdepartementet, det ena eller andra departementets intresse därigenom skulle blifva skadadt. Det är väl i alla fall så, att dessa böra sträfva mot samma mål, och farligt är det, om de ej göra det.

Jag tror därför, att det blefve till den största nytta, om denna institution komme till stånd och vederbörande målsmän för de olika grenarna af försvaret komme att närmare diskutera med hvarandra såväl försvarsmedel som försvarsändamål. Det skulle leda till en mera enhetlig verksamhet, än man nu kan finna i vårt försvar.

Ja, då som saken ligger jag icke anser det vara skäl att yrka bifall till min motion, och då den ärade reservanten dels i sin afgifna reservation och dels i hvad han nyss hade att anföra har gifvit objektiva skäl för sin i reservationen gjorda hemställan, skall jag förena mig med honom.

Herr Reuterskiöld: Utskottet har till fullo uppskattat betydelsen af herr Pantzarhielms förslag till organisation af en militärteknisk byrå. Men då kammaren inom någon tid skall komma att afgöra frågan om sammanslagning af försvarsdepartementen, och då utskottet anser, att denna fråga om en militärteknisk byrå icke bör komma upp såsom en partiell del af den blifvande reformen, hafva vi ansett, att den bör behandlas en gång i framtiden i samband med frågan om försvarsdepartementenas sammanslagning. Här är det fråga om att införa ett helt nytt ämbetsverk, och jag tror icke, att Andra Kammaren för närvarande vill vara med om den saken. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

*Angående
förslag till
lag om försäkringsaftal.*

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af väckt motion angående utarbetande af förslag till lag om försäkringsaftal.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Andra Kammaren af herr *M. F. Nyström* väckt motion, n:o 93, hvari hem-

stälts, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga ett förslag till lag om försäkringsaftal.

*Angående
förslag till
lag om försäkringsaftal.*
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om försäkringsaftal.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr Palme, som anförde: Herr talman, mina herrar! Att i denna sena timma, nej, förlåt mig, denna tidiga timma, ty solen håller just på att höja sig öfver Blasieholmen, uppträda mot ett enhälligt lagutskott, hör till de minst tacksamma uppgifter, som man kan åtaga sig. Jag skall emellertid tillåta mig att upptaga de få närvarande kammarledamöternas tid med att framlägga några skäl, hvarför jag anser, att vi icke böra vara med om det af lagutskottet framlagda förslaget; och jag vill då anföra följande:

Att lagstifta rörande privaträttsliga förhållanden är alltid en vansklig sak och en sak, som man bör betänka sig två gånger, innan man går in på. Vi äro med vårt sedan uråldriga tider fria samhällsskick vana att låta förhållanden af denna natur utveckla sig fritt och otvunget. Så mycket som möjligt böra sådana förhållanden få själfmant söka de former, under hvilka de skola lefva sitt individuella lif. Vi hafva sett, hurusom inom det ekonomiska samhällslifvets olika områden dylika förhållanden utvecklats sig i frihet och just i frihetens lifgifvande luft vunnit sina största framgångar. Men när nödig stadga i utvecklingen vunnits, när förhållandena inom det ekonomiska området utvecklats så, att de kunna bilda bakgrund för en lagstiftning, eller, å andra sidan, ifall sådana missförhållanden göra sig gällande inom ett sådant område, att det är fara för samhället eller för individerna, då, men först då, bör lagstiftaren ingripa och lagstifta på området.

Redan på 1820-talet hade vi sparbanker i landet, men det dröjde, såsom vi veta, ända till 1875, innan vi fingo en sparbankslag, och till 1891, innan vi fingo den nuvarande fullt effektiva sparbankslagen; och under hela den tiden var det jämförelsevis få klagomål, om ens några, mot sparbankernas verksamhet, om ock en viss oro förefanns beträffande deras penningplaceringar. De svenska sjuk-kassorna utvecklade sig äfven lyckligt och lugnt under många år, ända till 1891 års sjukkasselag ordnade denna verksamhet. Redan mycket länge hade föreningar för ekonomisk verksamhet utvecklats sig fritt och otvunget och lyckligt, innan förhållandena nödvändiggjorde ett ordnande, och vi, år 1895, fingo den lag angående föreningar för ekonomisk verksamhet, som nu reglerar dessa förhållanden. Ingen lär väl kunna påstå, att det svenska försäkringsväsendet,

Angående
förslag till
lag om försäkringsaftal.
(Forts.)

enkannerligen det svenska lifförsäkringsväsendet, under de 30 år, som förgingo från det första bolagets uppträdande till 1887 års förordning, eller under de 50 år, som förrunnit från Skandias bildande till 1903 års lag, lämnat rum för några som helst berättigade anmärkningar rörande missförhållanden af natur, att de försäkrade därpå blifvit lidande. Men man började alltmer under 1890-talet inse, att det utvecklingsskede, i hvilket det svenska lifförsäkringsväsendet då inträdt, kräfde en lag rörande själfva verksamheten. År 1895 väckte jag den motion, som föranledde samma års riksdagsskrifvelse, men lagen kom ju först 1903 till stånd. Det är nog så, att praxis måste föregå lagstiftning af denna natur. I frihet måste utvecklingen gå sin väg fram. Genom praktik vinnes erfarenhet. Först när praktiken stadgat formerna, må lagstiftningen gripa in, och först sedan man kommit öfver den första utvecklingsperiodens sökande och ovisshet, må man lagstifta på dessa områden!

Med afseende å det svenska försäkringsväsendet, i all synnerhet det svenska lifförsäkringsväsendet, kan man säga, att detta, ehuru väl det har ganska långt tillbaka gående avor, likväl, såsom jag nyss nämnde, befinner sig på ett jämförelsevis tidigt utvecklingsskede, om man därmed jämför en hel del förhållanden inom utlandet. Vi befinna oss i en sökandets period. Massor af förhållanden hafva ännu icke stadgat sig. Särskildt i afseende å sådana saker, som röra aftalet emellan försäkringsanstalterna och den enskilde individen, hafva förhållandena ännu icke vunnit stadga, utan äro stadda i en just för det närvarande synnerligen kraftig utveckling.

Utskottet har också framhållit detta såsom en hufvudsaklig anmärkning emot förslaget till en lagstiftning. Utskottet säger, att dessa förhållanden »ännu icke kunna anses hafva vunnit sådan häfd och stadga, som erfordras för att därpå bygga en lagstiftning». Detta är förmodligen icke *utskottets* egen åsikt, men utskottet anmärker, att man framhållit detta såsom ett skäl, hvarför man nu icke borde göra en sådan lagstiftning.

Visserligen kunna vi ju glädja oss åt stor framgång inom det svenska försäkringsväsendet, men vissa delar — särskildt inom lifförsäkringsväsendet, t. ex. hela det stora folkförsäkringsområdet — äro ännu icke så utvecklade, att vi därpå kunna draga några fullt bestämda slutsatser eller att vi därpå kunna bygga en lagstiftning om försäkringsaftalet. Jag vill erinra, hurusom försäkringsbeståndet i vårt land icke är mer än omkring 100 kronor per individ, medan det i de stora länderna, t. ex. Förenta staterna och England o. s. v., är 350 kronor per invånare. Ännu större är skillnaden med afseende på de försäkrade individernas antal. Det dröjer alltså mycket länge, innan vi hafva nått en sådan utveckling, som dessa stora kulturländer i detta afseende hafva.

Särskildt rörande försäkringsaftalet pågår för närvarande inom det svenska försäkringsväsendet en utveckling, som ur försäkrings-synpunkt är synnerligen glädjande, men en utveckling, som är af den

natur, att, om vi nu skulle lagstifta på detta område, vi kunna vara fullt öfvertygade om, att vi inom icke många år ovillkorligen skulle nödgas förändra en nyss antagen lag, göra en ny lag och efter några år måhända ytterligare en ny för att hålla jämna steg med utvecklingen å detta område. I detta afseende kan jag nämna, att just beträffande försäkringsaftalet och de olika förhållanden, som där komma i fråga, pågå för närvarande underhandlingar mellan de svenska bolagen. Och jag anser för min del, att dessa underhandlingar, som fortgå under en gentemot de försäkrade synnerligen tillmötesgående och liberal tendens, delvis kunna blifva ett bindemedel, som i god samverkan förenar det svenska försäkringsväsendets i viss mån emot hvarandra stående grupper. För öfrigt finnes det, enligt mitt förmenande, intet område inom försäkringsväsendet, som i så hög grad som just försäkringsaftalet lämpar sig för internationell lagstiftning. Det pågår ju ett lyckligt samarbete inom åtskilliga ekonomiska områden mellan de tre skandinaviska länderna. Särskildt är vår nuvarande försäkringslag resultat af lyckliga gemensamma underhandlingar mellan Sverige, Norge och Danmark. De på privat väg inledda underhandlingar och undersökningar, som nu pågå i afseende på försäkringsaftalet, komma säkerligen — det är vår önskan, och den önskan förefinnes både i Sverige, Norge och Danmark — att utmynna i gemensam öfverenskommelse mellan de tre skandinaviska länderna. Att under sådana förhållanden nu begära en lagstiftning särskildt för Sverige, synes mig åtminstone mindre välbetänkt.

Angående
förslag till
lag om försäkringsaftal.

(Forts.)

Nu säger man, att en sådan lagstiftning bör äga rum, ty det gäller att lagstifta till förmån för de många små i samhället, dessa som icke förstå försäkringens betydelse och försäkringsaftalets innebörd, gentemot de stora, rika bolagen, hvilka sitta inne med all förmåga att tillvälla sig makt och all möjlighet att bedraga de små i samhället. Så är emellertid icke förhållandet, mina herrar! Äfven om det icke finnes den anda, som dock ovillkorligen måste erkännas existera, i våra svenska försäkringsbolag, att bjuda allmänheten det bästa möjliga och gå allmänheten till mötes så mycket som möjligt, så finns det dock någonting, som heter *konkurrens*, och den tenderar på detta område att bringa försäkringsvillkoren, försäkringsaftalet, till allt större fördel för de enskilda försäkrade, så att det är till deras fördel, som hela utvecklingen af försäkringsaftalet går.

Jag hämtar en särskild anledning för min åsikt, att vi nu icke böra till Kungl. Maj:t afläta en skrivelse med begäran om lagstiftning rörande försäkringsaftalet, i den omständigheten, att vi, såsom herrarna veta, sedan kort tid tillbaka ha en helt ny försäkringslag. Denna lag är för många, särskildt de svaga försäkringsbolagen, en ganska trång klädnad, hvilken nu trycker dem ganska hårdt. Lagstiftarna böra låta försäkringsväsendet växa in i denna klädnad, innan man påtvingar det ett nytt plagg att taga på sig.

Den lag, som af 1903 års Riksdag antogs, innehåller för öfrigt

Angående
förslag till
lag om försäkringsaftal.

(Forts.)

redan vissa bestämmelser, som hafva afseende på försäkringsaftalet. I andra momentet af 5 § af denna lag står det, att reglerna för återköp af försäkring, för påföljd af försummelse att erlægga premie samt för lämnande af förskott mot säkerhet i försäkringsbref o. s. v. — allt detta få bolagen icke göra huru de vilja med, utan alla sådana saker, alltså saker som direkt hänföra sig till försäkringsaftalet, skola för hvarje bolag af Kungl. Maj:t stadfästas. Dessutom står det i 49 §, att »försäkringsbref skall innehålla uppgift ej mindre om de för bolaget, som meddelar försäkringen, gällande allmänna försäkringsvillkor» — d. v. s. just hela försäkringsaftalet — »än äfven om de särskilda villkoren för den försäkring, som i brevet afses». Alltså, enligt dessa §§ skola alla dessa till försäkringsaftalet hörande data finnas uppgifna. Äfven denna omständighet, att vi så nyligen hafva fått en lag, att vi ännu icke hunnit växa in i den, och att rörande viktiga punkter af försäkringsaftalet denna lag innehåller bestämmelser, som äro af natur att bjuda försäkringstagaren trygghet, gör, att jag anser, att vi med afseende å en skrivelse till Kungl. Maj:t böra gå till afgörande med den försiktighet, som är i Andra Kammaren traditionell rörande just skrivelser till Kungl. Maj:t.

Om det nu i andra länder finnes en sådan här lagstiftning, särskildt om sådan finnes inom de stora kulturländer, hvarest försäkringsväsendet nått en storartad utveckling, då skulle jag icke säga så mycket därom.

Utskottet nämner om de svårigheter och de invändningar, man framställer emot denna lag, och tillägger: »Det torde vara med hänsyn till dessa svårigheter, som man hittills i de större kulturländerna icke allmänt inlåtit sig på att mera uttömmande normera de privata rättsförhållanden, som härflyta ur försäkringsaftal. Men, såsom af motionen framgår, är sådan lagstiftning dock ingalunda oförsökt. Förutom beträffande sjöförsäkringsaftalet, hvarom stadgas i de flesta länders sjölagar eller handelslagar, påträffas i en mängd rättssystem dylika privaträttsliga bestämmelser af större eller mindre vidlyftighet, och speciella lagar om försäkringsaftalet finnas äfven flerstädes utarbetade och antagna.» Det skulle vara mycket intressant för mig, ifall utskottet kunde meddela mig, *hvar någonstädes, i hvilka länder på vår jord sådana lagar finnas.* Enligt hvad jag tror mig veta, finnes det icke någonstädes någon fullständig lag om försäkringsaftalet. Det finnes i vissa af Amerikas Förenta stater lagstiftning rörande vissa detaljer, som höra till försäkringsaftalet. Men det finnes *icke någon fullständig lag i Amerika, och i hela Europa finnes ingenting i det hänseendet lagstiftadt, utom möjligen i en eller annan paragraf i den eljest gällande lagstiftningen.* Därvidlag har således utskottet tydligen varit oriktigt underrättadt.

Sant är, att i Tyskland, Österrike, Schweiz och Frankrike finnes det lagförslag utarbetade i ämnet. Jag har här det tyska förslaget, som är dateradt 1903. Tyskarna äro så tveksamma i fråga om vidtagande af någon åtgärd i detta fall, att, fastän förslaget legat

på bordet sedan år 1903, hafva de hittills icke vågat sig på att antaga det.

Således, äfven den omständigheten, att denna lagstiftning icke är i utlandet försökt och att således inga utländska mönster finnas att gå efter, ger mig ett stöd för mitt yrkande att icke nu aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t.

De skäl, jag nu anført, äro de, som hufvudsakligen varit bestämmande för mig att yrka afslag på utskottets hemställan. Men jag skall be att få tillägga ännu några ord.

Utskottet påpekar, att motionären framhållit, hurusom det för försäkringsrörelsens utveckling är af vidtgående betydelse, att densamma bedrivnes under former, hvilka för den enskilde äro så tillfredsställande som möjligt. Och utskottet fortsätter: »Motionären har framhållit, hurusom åtskilliga missförhållanden i nu förevarande afseende äro rådande, och utskottet har icke kunnat undgå att finna, att hvad sålunda i motionen anförts till stöd för det väckta förslaget om vidtagande af åtgärder för åstadkommande af en lag om försäkringsaftal i allmänhet har full giltighet.» Längre fram säger utskottet några ord, hvilka, sedda i sammanhang med hvad jag nu citerat, tydligt angifva, hvari dessa missförhållanden skulle ligga. De skulle ligga däri, att, om en försäkring, till följd af försäkringstagarens uraktlåtenhet att betala premien, upphörde, skulle försäkringstagaren icke få full ersättning för de inbetalda premierna.

Motionären anför i sin motion en kolossal siffra på en sådan annullerad försäkringssumma, där bolagen skulle göra en oskäligen vinst på de för sådana försäkringar erlagda premier. Denna summa går, enligt hans uppgift, till öfver 48 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Jag kan upplysa den ärade motionären, att han har ganska grundligt räknat fel. Det är icke 48 $\frac{1}{2}$ millioner, ty han har i sin summering lämnat Skandia, Skåne och Svea ur räkningen. Läger man deras siffror till, så blir det icke 48 $\frac{1}{2}$, utan öfver 56 millioner — alltså mycket mera än han sagt. Men *detta betyder likväl ingenting*. Ty i denna summa af under två år annullerade försäkringar ingå först och främst alla sådana försäkringar, hvilka bolagen beviljat, men hvilka icke af vederbörande försäkringstagare utlösts. Alltså sådana försäkringar, där affären icke kommit till stånd, försäkringar, för hvilka bolagen icke haft annat än utgifter och besvär, men inga inkomster. Vidare ligga däri också sådana försäkringar, för hvilka bolagen utfärdat fribref, alltså sådana, där de försäkrade fått fullständig valuta för de premier de erlagt. Vidare ligga däri alla sådana försäkringar, som upphört att gälla på grund af försäkringstidens slut — s. k. korttidsförsäkringar — och där hafva också de försäkrade fått full valuta för sin premie. Slutligen ligga däri alla de försäkringar, som förfalla under den första tiden af en försäkrings tillvaro. Det veta vi, det visar oss försäkringsmatematiken, och det har äfven framhållits i den motion, vi förut behandlat, rörande § 121 försäkringslagen, att bolagen på sådana tidigt upphörda försäkringar icke hafva och

*Angående
förslag till
lag om försäkringsaftal.*

(Forts.)

Angående
förslag till
lag om försäkrings-
aftal.
(Forts.)

icke kunna hafva någon som helst inkomst, ity att anskaffningskostnaderna och allt hvad därtill hör gå till så höga belopp, att premieintäkten af dessa går åt för täckande af anskaffningskostnaderna, m. m. De försäkrade ha på sådana upphörda försäkringar gjort någon förlust, det är sant, men lika sant är, att bolagen därpå icke skördat någon vinst.

Hela summan af 48 $\frac{1}{2}$ millioner (eller rättare 56 millioner kronor), som motionären anført, bevisar således absolut ingenting angående dessa påstådda missförhållanden.

Det är följaktligen så med dessa missförhållanden, som motionären i sin motion trott sig ådagalägga, att de visat sig *icke* vara några missförhållanden alls, utan fullt naturliga och så godt som oundvikliga konsekvenser af hvarje liffförsäkringsrörelse.

Rörande annullationerna bör dessutom observeras en annan sak. Tro herrarne, att försäkringsbolagen sträffa efter annullationer för att göra en vinst? Nej, tvärt om! Den tendens, som för närvarande gör sig gällande inom Sveriges och hela världens försäkringsrörelse, åtminstone liffförsäkringsrörelsen, är att söka så mycket som möjligt behålla försäkringarna gällande och slippa ifrån att annullera dem. Man hittar på alla möjliga sätt att hålla de försäkrade kvar i bolagen, att hindra dem från att gå. Man söker upp dem, agenterna kräfva dem på premierna, det skrives till dem, allt för att hålla dem kvar i bolagen, för att *icke* annullera försäkringarna. Och ändock tror motionären, att bolagen göra så oskälig vinst på annullationer. Då skulle vi väl icke göra allt, hvad vi kunna, för att hindra sådana, om vi därpå gjorde någon vinst.

Jag vill tillåta mig beträffande en sådan lagstiftning, som här ifrågasatts, att citera några rader ur en facktidning, som jag har här i min hand. Det står där: »Det skall icke bestridas, att en måttfullt afvägd lag om försäkringsaftalet kan lända till stor nytta för allmänheten såväl som för försäkringsanstalterna, men den bör framgå ur en omsorgsfull utredning, genomförd efter grundsatsen, att det är ett större fel att lagstifta för mycket än att icke lagstifta alls, och den bör ju liksom hvarje annan lagstiftning motiveras genom ett påvisande, att den är behöflig eller aldeles påtagligt främjar en önskvärd utveckling.» Jag är fullkomligt ense härmed. En lag om försäkringsaftalet kommer en gång att visa sig behöflig. Men *ännu* är denna tid, enligt mitt förmenande, icke kommen. Nu skulle jag vilja säga, att frågan är för tidigt väckt.

Jag vill ytterligare citera några ord af en man, hvars namn för många af de äldre i denna kammare har en mycket god klang, och det är den gamle ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, ledamot först af konstitutionsutskottet och sedan statsutskottet, den i sin stad mångbetrodde Ola Andersson i Nordanå. Han yttrade just förlidet år om detta ämne följande: »Jag kan för min ringa del icke undertrycka mina betänkligheter mot hvarje steg i riktning af att begära lagstiftningens ingripande, utöfver hvad redan har

skett, i syfte att åstadkomma kontroll å liffförsäkringsverksamheten. Min liffliga öfvertygelse är, att, om man ock därigenom kunde förekomma åtskilliga osunda utväxter på liffförsäkringsträdet, man likväl på detta sätt lätteligen skulle kunna undandraga liffförsäkringsväsendet den liffluft, utan hvilken en kraftig liffförsäkringsrörelse knappt kan existera.»

*Angående
förslag till
lag om försäkrings-
aftal.
(Forts.)*

Han påpekar längre fram faran af att »på detta sätt förkväva den frihet, vi hittills hafva ägt». Och han hänvisar till lagstiftningen rörande sparbanksväsendet, som han anser hafva gått för långt. »Jag befarar» — säger han — »att vi äfven i fråga om liffförsäkringsväsendet kunde komma dithän, om vi nu började tiggas om lagstiftning på detta område. Jag kan åtminstone för min del icke annat än för närvarande afråda från hvarje försök i sådan riktning». — — — »Det är ett gammalt ordspråk som säger: bokstafven dödar, men anden gör lefvande. Låt oss behålla andens frihet i detta afseende.»

Nu kan det nog finnas möjligen någon af herrarne, som säger, att den omständigheten, att han, talaren, som själf är direktör för ett liffförsäkringsbolag, talar så ifrigt mot denna skrifvelse till Kungl. Maj:t, det tyder väl på att han är rädd för en sådan lagstiftning, att han icke önskar något sådant, därför att det eventuellt kan utöfva för stort tvång på hans bolag. Nej, mina herrar, tvärtom! De största och äldsta liffförsäkringsbolagen i Sverige önska och kunna icke annat än önska, att vi få all den normerande lagstiftning, som är möjlig och lämplig. Men det är gifvet och klart, att, såsom förhållandena nu äro, under det tillstånd af snabb utveckling, som för närvarande råder beträffande dessa saker, kunna vi icke inse, att, såsom lagutskottet säger, förhållandena vunnit sådan häfd och stadga, som erfordras för att därpå bygga en lagstiftning.

Då sålunda hvarken utskottet eller motionären kunnat visa, att några missförhållanden hittills påkallat en sådan lagstiftning; då jag nyss ådagalagt, att motionärens enda sifferuppgift är missvisande och att angående det förhållande, som denna detalj afser, redan finnas lagbestämmelser i försäkringslagen af 1903; då utskottet själf erkänner, att hithörande förhållanden icke äro af natur, att därpå kan byggas en lagstiftning, då det svenska försäkringsväsendet bör gifvas tid att växa sig in i den nyss antagna lagen; och då slutligen intet europeiskt land ännu vågat sig på en lagstiftning beträffande försäkringsaftalet, tillåter jag mig att yrka afslag å utskottets hemställan, och jag gör det så mycket mera, som utskottet själf säger, att angående det närmare innehållet af en lag om försäkringsaftal har utskottet helt naturligt, i saknad af fullständig utredning i ämnet, icke kunnat bilda sig någon bestämd uppfattning.

Jag anhåller, som sagdt, herr talman, om afslag å utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag vill först

Angående
förslag till
lag om försäkrings-
aftal.

(Forts.)

rätta ett förbiseende i utskottets utlåtande, nämligen då det står i motiveringen, att »dylika lagar om försäkringsaftalet finnas äfven flerstädes utarbetade och antagna». Det skall stanna vid, att de äro utarbetade; de äro, mig veterligen, icke antagna på något ställe.

Jag har emellertid under den föregående talarens långa anförande gjort en hel del anteckningar rörande hans uppgifter för att vederlägga dem. Men han har själf i slutet af sitt anförande gjort en dylik vederläggning onödig. Ty han har själf medgifvit, att ett missförhållande i alla händelser kvarstår, nämligen i det fall, att en försäkring blir annullerad i början af försäkringstiden på grund af underlåten premieinbetalning, då de erlagda premierna icke återbetalas. Utskottet har påpekat två andra dylika missförhållanden, rörande hvilka en lagstiftning kunde behövas. Men vidare anförde den föregående talaren ett uttalande ur en försäkringstidning, där det hette, att »en måttfullt afvägd lag om försäkringsaftalet kan lända till stor nytta». Det är just hvad utskottet tänkt sig. Men villkoret härför är just, att denna lagstiftning kommer att hvila på en noggrann och omsorgsfull utredning. Och det är just en sådan, som vi begärt.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor m. m.;

n:o 117, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjette hufvudtiteln under viss förutsättning gjorda framställning om uteslutande ur riksstaten af det såsom bidrag till gymnastiskt-ortopediska institutet under nämnda hufvudtitel uppförda anslag;

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till understödjande af Sveriges allmänna exportförening; och

n:o 119, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående beredande af fast anställning åt personer,

som hos statens ämbetsverk äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylikt.

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 24, i anledning af väckta motioner om exporttull å järnmalm;

n:o 25, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch, dels ock en i sammanhang med nämnda proposition väckt motion;

n:o 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande stämpelförordning;

n:o 27, i anledning Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 2, 10 och 17 i kungl. förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887;

n:o 28, angående en inkomstskatt för år 1906;

n:o 29, angående viss ändring af 10 § i gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897 jämte det vid förordningen fogade formulär, n:o 6, till längd öfver de af pröfningsnämnd beslutade ändringar i taxeringen till inkomstbevillning och inkomstskatt; och

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändring af 4 och 15 §§ i förordningen angående tillverkning och beskattning af malt-drycker;

lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 64, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, dels ock tvenne i anledning af samma proposition väckta motioner;

n:o 65, i anledning af väckt motion med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om bevisning inför rätta m. m.;

n:o 66, angående arfvode åt den tjänsteman, som hos lagutskottet anställts att biträda vid handläggningen af Kungl. Maj:ts propositioner, n:o 27, med förslag till lag om köp och byte af lös egendom, lag om ändrad lydelse af 166 § sjölagen, lag om ändring i vissa delar af 9 kap. handelsbalken och lag om ändrad lydelse af 38 § utsökningslagen, samt n:o 73 med förslag till lag om särskild sammansättning af vissa rådstufvurätter vid behandling af handelsmål;

n:o 67, med föranledande af skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottet utlåtande n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen; och

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löne-regleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 29, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående iakttagande af planmässighet vid infordrande af yttrande från ämbetsmyndigheter m. fl.

§ 17.

Ordet lämnades härafter på begäran till herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få föreslå, att sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 13, må bland två gånger bordlagda ärenden uppföras först på föredragningslistan för nästa plenum.

Denna herr vice talmannens hemställan bifölls af kammaren.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga under den 8 maj och
herr *G. M. Sandin* under 2 dagar från och med den 8 maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,52 f. m.

In fidem

Herman Palmgren.